

Západočeská univerzita
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Srovnání nelikvidačních způsobů řešení úpadku
u nepodnikatelů v právním řádu ČR a SRN**

Gabriela Benetková

2012/2013

Vedoucí diplomové práce:
Katedra obchodního práva

JUDr. Anna Outlá
Plzeň, březen 2013

Západočeská univerzita
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Srovnání nelikvidačních způsobů řešení úpadku
u nepodnikatelů v právním řádu ČR a SRN**

Gabriela Benetková

2012/2013

Magisterský program

Právo a právní věda

Vedoucí diplomové práce:

Katedra obchodního práva

JUDr. Anna Outlá

Plzeň, březen 2013

„Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

.....
Gabriela Benetková

Poděkování

Ráda bych poděkovala především vedoucí mé diplomové práce JUDr. Anně Outlé za její cenné rady a odborné vedení. Také bych ráda poděkovala Dr. Prof. Michalu Huberovi za to, že ve mně díky svým přednáškám vzbudil zájem o německé insolvenční právo během mého studijního pobytu na právnické fakultě univerzity v Passau a následně mi byl velmi nápomocný při konzultacích.

V neposlední řadě patří velký dík mým rodičům, kteří mě během mých studií vždy podporovali a mému příteli, díky němuž jsem mohla navštěvovat knihovnu právnické fakulty Erlangen-Nürnberg v rámci německé části diplomové práce.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 HISTORICKÝ KONTEXT SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY ÚPADKOVÉHO PRÁVA V ČR	4
1.1 Římské kořeny insolvenčního práva	4
1.2 Insolvenční právo ve středověku.....	5
1.3 Moderní insolvenční právo	6
1.3.1 První kodifikační snahy v oblasti insolvenčního práva na českém území.....	6
1.3.2 Prameny současné právní úpravy insolvenčního práva v ČR	8
2 PROBLEMATIKA ZADLUŽENÍ DOMÁCNOSTÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ	17
2.1 Pojmy „nepodnikatel“, „spotřebitel“ a jejich geneze	17
2.1.1 Kdo je podnikatel?	17
2.1.2 Kdo je spotřebitel?	18
2.1.3 Srovnání obou pojmů, několik příkladů z aktuální judikatury.....	19
2.2 Krátký ekonomický exkurz	20
2.3 Nejčastější příčiny zadlužení	21
2.4 Fenomén spotřebitelských úvěrů	22
3 PRŮBĚH INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ NA MAJETEK NEPODNIKATELE PODLE ČESKÉHO INSOLVENČNÍHO ZÁKONA	24
3.1 Úpadek a hrozící úpadek.....	24
3.2 Insolvenční návrh.....	31
3.2.1 Konec šikanózním insolvenčním návrhům	32
3.3 Návrh na povolení oddlužení	33
3.4 Projednání insolvenčního návrhu a rozhodnutí o úpadku	36

3.5	Rozhodnutí o způsobu řešení úpadku	39
3.5.1	Přihlašování pohledávek a jejich přezkum v insolvenčním řízení.....	39
4	ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU NEPODNIKATELŮ ANEB VÝCHODISKA Z DLUHOVÉ SPIRÁLY	42
4.1	Konkurs a jeho likvidační způsob	42
4.1.1	Prohlášení konkursu a účinky s tím spojené	43
4.1.2	Procesní úkony navazující na prohlášení konkursu	45
4.1.3	Zpeněžení majetkové podstaty a nakládání s výtěžkem	46
4.1.4	Konečná zpráva a rozvrh	47
4.1.5	Zrušení konkursu	48
4.2	Oddlužení jako nelikvidační způsob	50
4.2.1	Způsoby oddlužení	51
4.2.2	Průběh oddlužení	52
4.2.3	Splnění oddlužení a osvobození od placení zbytku dluhů.....	56
5	ŘEŠENÍ ÚPADKU SPOTŘEBITELE VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO 59	
5.1	Prameny insolvenčního práva v SRN v historickém kontextu	59
5.1.1	Prameny současné právní úpravy insolventního práva v SRN	60
5.2	Průběh insolvenčního řízení na majetek spotřebitele	63
5.2.1	Základní pojmy z pohledu německého insolventního práva	63
5.2.2	První stádium: Mimosoudní smír (außergerichtlicher Einigungsversuch)	64
5.2.3	Druhé stádium: Insolvenční návrh a plán na vyrovnání dluhu	65
5.2.4	Třetí stádium: Zjednodušené insolvenční řízení.....	66
5.2.5	Osvobození od zbytku dluhů (Restschuldbefreiung).....	67
6	ÚVAHY DE LEGE FERENDA NAD POROVNÁNÍM PRÁVNÍ ÚPRAVY NELIKVIDAČNÍCH ZPŮSOBŮ ŘEŠENÍ ÚPADKU PODLE INSOLVENČNÍCH ZÁKONŮ ČR A SRN	69
6.1	Zmatení jazyků.....	70
6.2	Průběh českého insolvenčního spotřebitelského řízení versus Verbraucherinsolvenzverfahren ...	70

6.3	Osvobození od zbylých dluhů versus Restschuldbefreiung	72
6.4	Insolvenční správce versus Treuhänder v rámci insolventního spotřebitelského řízení	74
6.5	Srovnání legálních definic pojmu „nepodnikatel“, resp. „spotřebitel“ v českém a německém právním řádu	75
6.6	Problematické SJM aneb judikatura versus zákon.....	75
ZÁVĚR.....		79
Cizojazyčné resumé.....		80
BIBLIOGRAFIE		82

Seznam použitých zkratek

BGB Bürgerliches Gesetzbuch

EGInsO Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung

ESD Evropský soudní dvůr

InsO Insolvenzordnung

IZ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů.

ObchZ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

OSŘ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

OZ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

SJM Společné jmění manželů

ZKV Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

ZPO Zivilprozessordnung

Úvod

Přes řadu nesporných úspěchů, které moderní úprava našeho úpadkového práva zaznamenala za dobu svého polistopadového vývoje, zejména však za dobu od data 1. ledna 2008, kdy nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, dále jen „IZ“), a přes nyní již rozsáhlou judikaturu obou Vrchních soudů a soudu Nejvyššího vytvářenou k výkladu obou zákonů, nelze dovozovat, že by úprava úpadku a způsobů jeho řešení v našem právním řádu byla prostá nedostatků.

Zmíněný IZ přinesl komplexnější úpravu úpadkového práva oproti dosavadní úpravě obsažené v zákoně č. 328/91 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“). IZ reagoval na změněné ekonomické potřeby společnosti, které již zastaralý ZKV nemohl důsledně postihovat. Nový zákon přinesl podstatně větší možnosti pro tzv. nelikvidační, resp. sanační řešení úpadku (reorganizace, oddlužení). Velký ekonomický rozvoj v posledních letech a dopady krizového vývoje v evropských ekonomikách, naši ekonomiku nevyjímaje, však podrobují úpravu našeho úpadkového práva nečekaně náročné prověrce, která odhaluje jeho některé slabiny. Mimořádně citlivou v popsaném směru je problematika úpadků fyzických osob nepodnikatelů, které jsou veřejností označovány jako spotřebitelské úpadky či osobní bankroty. Počet těchto úpadků se od nabytí účinnosti IZ u nás neustále zvyšuje, jak vyplývá ze statistických údajů. Nutno dodat, že úpadky mají dopad zpravidla nejen na dlužníky samotné, nýbrž i na ostatní členy jejich rodin a na jejich životní úroveň a ovlivňují v přímé úměrnosti důležité společenské jevy a procesy, jakými jsou zdravotní stav obyvatel, zejména jejich stav psychický, intenzita a délka ekonomické činnosti a další okolnosti. Problematika nelikvidačního způsobu řešení úpadku u nepodnikatelů je tak v současné době i mimořádně závažným celospolečenským tématem.

Předkládaná diplomová práce s názvem Srovnání nelikvidačních způsobů řešení úpadku u nepodnikatelů v právním řádu ČR a SRN má za cíl přiblížit aktuální německou právní úpravu spotřebitelského úpadku a porovnat ji s úpravou českou. Jak známo, jedním ze zdrojů inspirace pro zákonodárce při vytváření našeho současného IZ byla - vedle rakouské a americké úpravy insolvenčního práva – právní úprava úpadku a způsobu jeho řešení platná právě ve Spolkové republice Německo, se kte-

rou jsem se měla možnost seznámit při svém ročním studiu na Právnické fakultě Univerzity Passau. S ohledem na aktuálnost tohoto tématu a při možnosti využití poznatků z v nedávné době ukončeného studia v SRN si autorka zvolila dané téma této diplomové práce.

Jde o práci spadající do oblasti právní komparatistiky, která je sice teoretickou disciplinou, přesto však má praktické uplatnění. Cílem komparistiky je mimo jiné „přinášet vědecké poznatky pro zdokonalení tvorby práva (zákonodárství) ve vlastní zemi“¹. V rámci použití metody komparace je potřebné „vzít v úvahu všechny úrovně, tj. nejen izolovanou právní normu, resp. právní instituci, ale i její společensko-ekonomický základ a její společenské působení“, jak popsal Viktor Knapp v knize Velké právní systémy, úvod do srovnávací právní vědy.² Naše a německá úprava mají mnoho společného, lze však nalézt otázky, jejichž řešení podle německé úpravy může být podle názoru autorky inspirací pro zdokonalení naší aktuální úpravy.

Primárním cílem této práce je (v rovině de lege lata) pokus o rozbor právní úpravy způsobů řešení úpadku nepodnikatelů v právních řádech České republiky a Spolkové republiky Německo a porovnání těchto úprav.

Sekundárním cílem dané práce jsou úvahy v rovině de lege ferenda vedené ve směru hledání odpovědí na problematické otázky naší úpravy způsobu řešení úpadku nepodnikatelů, kterým podle mínění autorky nebyla v odborné literatuře prozatím věnována dostatečná pozornost, anebo které nebyly prozatím v praxi zodpovězeny v souladu s „ratiem“ IZ.

Diplomová práce sestává celkem ze šesti kapitol. Pro uvedení dané problematiky do historických souvislostí je první kapitola diplomové práce věnována popisu historického kontextu vývoje insolvenčního práva ve světě a u nás. Historii německého insolvenčního práva se pak autorka věnuje v prvním oddíle kapitoly páté, jejímž předmětem je popis úpravy řešení úpadku spotřebitele ve Spolkové republice Německo. Autorka si je vědoma toho, že se stalo nepsaným pravidlem až povinností, že diplomové a rigorózní práce obsahují historicko-právní část týkající se oblasti pozitivního práva, jež je tématem práce. Zastává však stanovisko, že neuvedení zkoumané problematiky do historických souvislostí a kontextu vývoje insolvenčního práva by znamenalo nedostatečné uvědomění si východisek vedoucích k současné úpravě a

¹ Knapp, V.: Velké právní systémy; úvod do srovnávací právní vědy. Praha C. H. BECK, 1996, str. 49.

² Tamtéž, str. 47-48

těž východisek pro další úvahy nad ní v rovině de lege ferenda. Rovněž z popsání historického kontextu vyplývá podobnost obou právních úprav, která přispívá k vhodnosti inspirace právě německým úpadkovým právem. Autorka se proto vydala tradiční cestou a věnuje se i historicko-právní souvislostem.

V kapitole druhé nalezne čtenář rozbor společenského fenoménu „zadlužení domácností“ v České republice, ve kterém se autorka pokouší o vymezení základních příčin vzniku tohoto problému, popisu jeho vývoje a v obecné rovině se pokouší nastínit cesty, jež by podle jejího mínění mohly vést k řešení tohoto jevu. Věnuje se přitom dále příbuzným tématům, a to zejména problematice spotřebitelských úvěrů a termínu „nepodnikatel“ z hlediska insolvenčního práva. Třetí a čtvrtá kapitoly diplomové práce jsou věnovány popisu mechanismu průběhu insolvenčního řízení se zaměřením na možné způsoby, jimiž lze řešit úpadek nepodnikatele, tj. konkurs a oddlužení v rovině de lege lata. Kapitola šestá – navazující na pátou kapitolu věnovanou úpravě podle německého práva – včetně závěrečného resumé práce obsahuje vyústění předchozího popisu úprav dle norem českého právního řádu a právního řádu SRN vedoucí ke kritice samotného IZ a úvahám nad možnou budoucí úpravou vybraných otázek úpravy úpadku nepodnikatele.

Autorka čerpá z různorodých pramenů. Pokud jde o české insolvenční právo, vychází jednak z kritického rozboru díkce samotného IZ, nálezů Ústavního soudu ČR, judikatury obecných soudů ČR (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR a Vrchních soudů v Praze a Olomouci) a komentářové literatury. Z hlediska uchopení teoretického základu dotčené problematiky autorka vychází zejména z odborné literatury ke konkursnímu řízení podle zákona o konkursu a vyrovnání autorů F. Štajgra, I. Schelleové a F. Zoulíka. Práce dále vychází z publikovaných, zpravidla prakticky orientovaných časopiseckých odborných článků z oblasti insolvenčního práva, a to zejména z Konkursních novin. Poznatky o insolvenčním právu Spolkové republiky Německo vycházejí jednak přímo z německého Insolvenzordnung a dále z odborných publikací autorů Uhlenbrucka, Prüttinga, Köblera, Hessa, a dalších.

1 Historický kontext současné právní úpravy úpadkového práva v ČR

Pro to, abychom současnou úpravu insolvenčního práva u nás a ve Spolkové republice Německo blíže pochopili v historických souvislostech, je podle autorčina přesvědčení nezbytné alespoň krátce popsat vývoj insolvenčního řízení ve světě a v obou těchto zemích.

Na úvod by autorka ráda poznamenala, že vývoj úpadkového práva je úzce spjat s ekonomii a obchodním právem. Od doby, kdy začalo lidstvo ekonomicky vzkvétat a došlo k rozvoji tržních vztahů, lze tím pádem hovořit o existenci úpadkového práva, neboť v mezích obchodního práva bylo třeba stanovit možnost donucení dlužníka pro případ, že by nemohl nebo odmítal plnit své závazky.³

Pro přehlednost a ucelenost diplomové práce se v následujících kapitolách autorka zaměřuje na vývoj úpadku od dob římského práva až k modernímu insolvenčnímu právu. Je třeba si však uvědomit, že insolvenční právo se objevuje mnohem dříve, a to již v období starověkých orientálních kultur Blízkého a Středního východu, přibližně 4000 let před naším letopočtem. Již v Babylonské říši, starověkém Summeru nebo Izraeli bylo běžné, že v případě platební neschopnosti byl dlužník, případně jeho rodinní příslušníci, prodáni do otroctví.⁴

1.1 Římské kořeny insolvenčního práva

Tak jako je tomu téměř u všech právních disciplín, i u úpadkového práva platí, že jeho kořeny sahají až do doby Římské říše. Ostatně, samotný pojem „konkurs“ pochází z římského „concursum creditorum“, které znamená souběh věřitelů.

Za počátky konkursu v římském právu lze označit Zákon XII desek (Lex duodecim tabularum)⁵ z roku 451 před naším letopočtem, podle něhož platila zásada osobního ručení dlužníka za své dluhy. Konkrétně v ustanovení 3. desky stálo, že dlužník měl povinnost vyrovnat své dluhy ve lhůtě 3 pracovních dnů. Pokud tak neučinil, měl věřitel právo jej usmrtit nebo prodat do otroctví.

³ Viz Uhlenbruck, Pape: Insolvenzrecht, Verlag C. H. Beck, München, 2007, s. 24

⁴ Viz Falkenstein: Die neumerischen Gerichtsurkunden, Erster Teil, 1956, s. 87

⁵ Viz Kinel, J.; Urfus, V.; Skřejpek, M. : Římské právo. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 62. ISBN 80-7179-031-1

Zpočátku římské právo nerozeznávalo mezi konkursem a majetkovou exekucí. Řízení bylo zahájeno na základě věřitelského návrhu a mohlo k němu dojít za života dlužníka nebo po jeho smrti. K zahájení řízení za dlužníkovu života mohlo dojít, nezaplatil-li ve stanovené lhůtě, nebo pokud se skrýval *fraudationis causa*, tedy za účelem ošidit druhého⁶. Po dlužníkově smrti mohlo být řízení zahájeno, pokud se nenalezl žádný successor v pozůstalost. Řízení se přitom zahajovalo praetorovým nebo místodržitelovým dekretem, jímž byla udělena *missio in bona debitoris*. Tato *missio in bona debitoris* byla *zveřejněna a nabízela dalším věřitelům v rámci oznamovací lhůty (30 dní u žijícího dlužníka, 15 dní u zemřelého) možnost vstoupit do řízení*.⁷ Následně praetor vyzval věřitele, aby si mezi sebou zvolili jednatele, který by zařídil prodej dlužníkovu majetku, který byl poté prodán na veřejné aukci a převeden příklepem kupujícímu podávajícímu nejvyšší nabídku. Gaius i Justinián popisují shodně tohoto kupujícího jako univerzálního nástupce dlužníka.⁸ Tento kupující ovšem nenabyl plné vlastnické právo před skončením vydržecího období (*usucapio*), které bylo podle Zákona dvanácti desek stanoveno na jeden rok pro movité věci a dva roky pro nemovité věci.⁹ Věřitelé mohli poté uplatňovat své nároky ve výši toho procenta, za něž byl majetek v dražbě koupen, a to přímo proti kupci.¹⁰ Dlužník ztratil na základě *missio in bona* svá občanská práva a rovněž utrpěl na své osobní a občanské cti. Částečné zmírnění těchto následků přinesl Lex Iulia, jenž ustanovil, že *dlužník se sprostí následků osobní exekuce, učiní-li cessionem bonorum, tj. postoupí-li celé své jmění věřitelům*.¹¹

1.2 Insolvenční právo ve středověku

I ve středověkém Římě převládala tato neblaze se projevující tendence prodeje celého dlužníkovu majetku jedinému kupci. Za Justiniána došlo ovšem k určitým posunům v tomto řízení. Jednalo se zejména o zájem na zvýšení účasti věřitelů na řízení a o snahu zajistit největší možné uspokojení věřitele z dlužníkovu majetku. Rovněž v této době začínaly zesilovat pravomoci soudu v rámci konkurzního řízení,

⁶ Viz Berger, A.: Encyclopedic dictionary of Roman Law, s. 477, The Lawbook Exchange Ltd., Philadelphia, 1953

⁷ Viz Hess, H.: Insolvenzrecht: Grosskommentar in drei Banden, s. 16

⁸ Viz Buckland, W. W.: A Textbook of Roman Law: From Augustus to Justinian, Cambridge University Press, 2007, s. 408

⁹ Viz Mousorakis, G.: The Historical Institutional Context of Roman Law, Ashgate Publishing Ltd., 2003, s. 127

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Viz Vančura, J.: Úvod do studia soukromého práva římského, Typus, 1923, s. 159

spočívající v soudním udělení *missionem in bona*, v povolení prodeje dlužníkovy majetku a schválení rozdělení výtěžku z prodeje.

Zlom v přístupu k prvotním konkurzním řízením přitom představoval poznatek, že pro věřitele je mnohem výhodnější, když se majetek prodá po částech více kupcům (*distractio bonorum*), nežli en bloc kupci jedinému. Tato myšlenka vedla později k rozlišení exekučního a konkurzního řízení. V případě, že byly pohledávky věřitelů nižší než hodnota celého dlužníkovy majetku, se totiž ukázalo jako neefektivní prodat veškerý dlužníkuv majetek. Toto by bylo nutné pouze za předpokladu, že by se dlužníkovy dluhy rovnaly hodnotě celého jeho majetku nebo by ji dokonce převyšovaly.

1.3 Moderní insolvenční právo

Současná podoba insolventního práva má kořeny v obchodních centrech severní Itálie 16. století. V rámci tehdejšího kupeckého práva se vytvořily mnohé normy insolvenčního práva, založené na poznacích římského a francouzského obyčejového práva.¹² Z Itálie se tento myšlenkový proces postupně rozšířil i do Německa, kde ovlivnil zejména okruh práva severoněmeckého.

1.3.1 První kodifikační snahy v oblasti insolvenčního práva na českém území

Pro vývoj insolventního práva na českém území je zásadního významu polovina třicátých let 17. století a následující desetiletí. Třicátá léta lze přitom charakterizovat jako *období počátků konkurzního řízení, čtyřicátá jako období jeho definitivního konstituování*.¹³ Vlivem ekonomických a společenských impulzů, charakterizovaných zejména rychlým nárůstem cen a následným zadlužováním obyvatelstva, tehdy došlo ke vzniku potřeby dotvoření právní úpravy konkurzního řízení.

V této souvislosti je třeba zmínit **Obnovené zřízení zemské** přijaté roku 1627, v němž se nachází úprava konkurzního řízení v části nazvané „*O placení dluhův, kteří větší jsau, nežli dlužník svého statku neb jmění má*“.¹⁴ Ačkoliv se ještě nejednalo o pojetí konkurzního řízení coby samostatného řízení, nelze si nepovšimnout

¹² Viz Symes, Ch. F.: *Statutory Priorities in Corporate Insolvency Law: An Analysis of Preferred Creditor Status*, Ashgate Publishing, 2008, s. 17

¹³ Česká národní banka: *Statistika: Měnový přehled* [online]. [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/narodni_stat_data/mp.htm

¹⁴ *Obnovené zřízení zemské*, čl. L XXII – L XXVI

mnohých principů, které jsou pro pozdější úpravu zásadní, a to zejména princip poměrného uspokojování věřitelů a kolektivní charakter řešení úpadku dlužníka.

K vlastnímu osamostatnění konkurzního řízení a k jeho úplnému vydělení z dosud jednotného soudního řízení došlo ovšem až v roce 1637 dvěma legislativními akty, císařským reskriptem z 29. srpna 1637 a na něho navazujícím místodržitelským patentem z 23. listopadu 1637, jímž restrikt byl realizován.¹⁵ Tyto předpisy umožňovaly uplatnění nároků věřitelů u soudu v případě předlužené pozůstalosti. V roce 1640 byla na základě těchto dokumentů vydána Deklaratoria a Novelly, jejichž součástí byla samostatná část věnovaná konkurznímu řízení. Tato část byla o 4 roky později vydána pod názvem Krida-Ordnung a lze ji označit za první český konkurzní řád.¹⁶

Výše zmíněné kodifikační snahy byly završeny vydáním **josefínského konkurzního řádu** roku 1781.¹⁷ Tento právní předpis rozdělil konkurzní řízení do tří stádií: Na samém počátku stálo přípravné řízení, během něhož soud zjišťoval, zda jsou splněny podmínky pro vyhlášení konkurzu. Poté následovalo likvidační řízení, v němž byli věřitelé vyzváni k přihlášení svých pohledávek. Řízení prioritní mělo za cíl určit pořadí přihlášených pohledávek a v závěrečné fázi konkurzního řízení, v řízení distribučním, docházelo k rozdělování peněz věřitelům.¹⁸ V praxi se ovšem později ukázaly nedostatky této kodifikace, jakými byly zejména nákladnost a zdoluhavost řízení. Logicky se tedy začaly objevovat snahy po jeho nahrazení kvalitnějším právním předpisem.

Po vícero neúspěšných pokusech přinesl uspokojivé řešení teprve nový konkurzní řád z roku 1868, který do značné míry vycházel z pruského konkurzního řádu.¹⁹ Tento konkurzní řád zavedl moderní instituty insolvenčního práva (přihlašování pohledávek, nucené vyrovnání a další). Problematická ovšem byla nedostatečná úprava odporovatelnosti, která zavedla příčinu pro další legislativní snahy vrcholící přijetím císařského nařízení z roku 1914. Tento právní předpis byl velmi pokrokový a po vzniku Československé republiky byl převzat recepční normou.

V důsledku politických událostí došlo v následujících letech ke stagnaci vývoje konkursního práva na našem území. V období socialismu byl konkurs v našem právním řádu z důvodu plánovaného řízení národního hospodářství zbytečný.

¹⁵ Schellová, I.: Úvod do insolventního práva, 1. vydání, Ostrava, KEY Publishing, 2007, s. 28.

¹⁶ Urfus, V.: Vznik a počátky konkurzního práva v Čechách, Rozpravy Československé akademie věd, 1960, roč. 70, č. 4, s. 21 – 22.

¹⁷ Tamtéž, s. 59 – 67.

¹⁸ Schellová, I.: Úvod do insolvenčního práva, 1. vydání, Ostrava, KEY Publishing, 2007, s. 31.

¹⁹ Dostupné z: www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28

Zlom nastal teprve přijetím **zákona č. 328/1991, o konkurzu a vyrovnání** (dále jen „ZKV“), kterým se opětovně zavádí konkurzní řízení do českého, resp. československého právního řádu. Tento právní předpis prošel četnými novelizacemi, z nichž nejvýznamnější je patrně novela provedená zákonem č. 94/1996 Sb., zrcadlící praktické zkušenosti se zákonem v praxi.²⁰ ZKV trpěl nesrovnalostmi systematickými, způsobenými opětovnými novelizacemi, jednak obsahovými: v rámci právní úpravy řešení úpadku nebyl brán zřetel na to, zda se jedná o úpadek malých středních a velkých podnikatelů nebo spotřebitelů. Nedostatky tehdejší právní úpravy nakonec vyústily v přijetí **zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení** (zkráceně označovaný jako insolvenční zákon, dále jen „IZ“), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2008. Tato právní úprava respektuje také současné evropské trendy v oblasti úpadkového práva a zavádí tzv. *moderní pojetí konkurzu*.²¹

1.3.2 Prameny současné právní úpravy insolvenčního práva v ČR

I. Insolvenční zákon

▪ *Pojem a účel insolvenčního zákona*

IZ představuje komplexní právní úpravu českého úpadkového práva. Jeho primárním účelem je dle § 5 *co nejrychlejší uspořádání majetkových vztahů dlužníka k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem, popřípadě hrozícím úpadkem, při co nejvyšším a zásadně poměrném uspokojení dlužníkových věřitelů, a to za použití jednoho ze způsobů řešení úpadku předpokládaného v insolvenčním zákoně*.²² IZ je založen na pluralitě možností řešení úpadku, a sice na **konkurzu** coby likvidačním řešením a na **reorganizaci**, spočívající v sanačním principu. IZ lze aplikovat na řešení úpadku všech právnických a fyzických osob, jak v postavení podnikatelů, tak nepodnikatelů, vyjma osob taxativně stanovených v § 6 IZ (např. stát, územní samosprávný celek, Česká národní banka, Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky, apod.).

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že IZ, coby stávající právní úprava úpadkového práva u nás, zavádí oproti předešlým právním úpravám sestávajících ze dvou fází insolvenčního řízení (řízení konkurzní a vyrovnávací) novou formu řešení úpad-

²⁰ Dostupné z: <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28>

²¹ Viz Eliáš, K.: Kurs obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo. 4.vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. s. 193

²² Holešínský, P. Politzer, T. Strnad, M.: Nové insolvenční právo v České republice (I.díl). Právní rádce, 2007, č. 11, s. II

ku, a sice tzv. **jednotné insolvenční řízení**. Cílem této nové formy insolvenčního řízení je snaha o zjednodušení a zpřehlednění celého soudního řízení.

▪ **Systematika insolvenčního zákona**

Co se týká systematiky IZ, projevuje se zde idea jednotného řízení. IZ je rozčleněno celkem do tří částí: první část nazvaná „obecná část“ obsahuje úpravu jednotné fáze řízení *od podání návrhu do rozhodnutí o úpadku či hrozícím úpadku, a instituty společné všem způsobům řešení úpadku.*²³

Následující část je pojmenována „Způsoby řešení úpadku“ a obsahuje zvláštní ustanovení pro jednotlivé způsoby řešení úpadku. Nachází se zde podrobná právní úprava konkursu, jeho prohlášení, účinkům, postupu při zpeněžování majetkové podstaty, sestavování konečné zprávy a rozvrhu nebo samotnému zrušení konkursu. V neposlední řadě se zde IZ zabývá tzv. nepatrným konkurzem, včetně procesně právní úpravy tohoto institutu.

V poslední části označené „Společná ustanovení“ je situována právní úprava některých otázek společných všem způsobům řešení úpadku. Obecně pro vztah jednotlivých částí IZ platí, že *ustanovení části první a třetí se aplikují (jen) tehdy, jestliže zvláštní úprava části druhé nestanoví pro určitý způsob řešení úpadku něco jiného.*²⁴ Rovněž se zde nachází ustanovení týkající se vztahu k ostatním členským státům Evropské unie.

▪ **Zásady insolvenčního řízení podle insolvenčního zákona**

Zásady a principy mají v systému práva nezastupitelnou roli. Bez jejich existence by nemohl fungovat systém práva, právo by bez nich bylo pouze entropií a chaosem.²⁵ Co se týká zásad insolvenčního řízení, jsou formulovány v § 5 IZ. Mají význam především aplikační a interpretační. Slouží mimo jiné pro posuzování otázek, zda procesní úkon provedený v průběhu insolvenčního řízení není v rozporu s cíli insolvenčního řízení, apod.²⁶

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

²³ Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvenčni-řízení-50782.html>

²⁴ Viz § 8 IZ

²⁵ Volně převzato z Kühn, Z.: Pojem a role právního principu. In Právní principy. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999. s. 92

²⁶ Viz Kotoučová, J. a kol.: Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 2, 20-21.

- a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedobrovolně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů,
- b) věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti („*zásada rovných možností věřitelů*“, tj. že práva a povinnosti věřitelů určité kategorie jsou shodná²⁷),
- c) věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti („*zásada rovných možností věřitelů*“, tj. že práva a povinnosti věřitelů určité kategorie jsou shodná²⁸),
- d) nestanoví-li insolvenční zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce (např.: zajištění věřitelé),
- e) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Za vůdčí zásadu insolvenčního práva se přitom považuje zásada **par conditio creditorum**²⁹, vyjadřující rovné podmínky věřitelů. Nutno ovšem dodat, že z této zásady existují určité výjimky, *spočívající v tom, že určité skupiny věřitelů mají zvýhodněné postavení, které je odůvodněno zvláštní povahou jejich pohledávek, okolnostmi jejich vzniku nebo způsobem jejich zajištění*.³⁰

Zásady stanovené v §5 IZ nelze považovat za taxativní, nýbrž pouze otevřené, tedy demonstrativní výčet. Toto vyplývá i z dikce zákona, když zákonodárce záměrně užívá slova „*zejména*“ při vyjmenování základních zásad insolvenčního řízení. Z výše řečeného lze tedy dovodit závěr, že v insolvenčním řízení jsou uplatňovány také další zásady, vyjma těch již blíže popsanych, zakotvených v §5 IZ. V IZ jsou totiž vyjádřeny také jakési „*schované*“ zásady, postrádající katalogové vymezení, ovšem dovozené interpretací zákona. Mezi takovéto zásady odborné publikace shod-

²⁷ Zelenka, J. a kol. Insolvenční zákon s komentářem, důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000.1.vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007. s. 38

²⁸ Tamtéž

²⁹ Viz §5 písm. b) IZ

³⁰ Viz Winterová, A. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. 6. aktualit. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 593.

ně řadí **zásadu poměrného uspokojení věřitelů**³¹, **zásadu ochrany společného zájmu věřitelů**³² a **zásadu automatického moratoria**.

První z vyjmenovaných „schovaných“ zásad insolventního řízení spočívá v tom, že věřitelům se od dlužníka dostane plnění takové části hodnoty jejich pohledávky, závisující na peněžní hodnotě pohledávek ostatních věřitelů

Zásada ochrany společného zájmu věřitelů souvisí s kolektivností insolventního řízení a jejím cílem je, aby byli spravedlivě a v co nejvyšší míře uspokojeni všichni věřitelé.³³

Automatickým meritoriem rozumíme „*institut insolvenčního práva, který brání kolektivní povahu řízení.*“³⁴ S touto zásadou souvisí ustanovení § 109 IZ, upravující účinky zahájení insolventního řízení. Účelem automatického meritoria je „*zabránit případné destrukci hodnoty dlužníkovy majetku jako celku a podporovat princip par conditio creditorum, podle něhož jsou pohledávky obecných věřitelů v insolvenci uspokojovány poměrně*“³⁵

▪ **Fáze insolvenčního řízení podle insolvenčního zákona**

*Insolvenční řízení má de facto dvě fáze, a to za A) prvotní, jež je společná všem formám řešení úpadku, a za B) zvláštní, v níž je upraven konkrétní postup pro jednotlivý způsob řešení úpadku.*³⁶ V první fázi se přitom zkoumá, zda existuje, resp. hrozí úpadek. Po rozhodnutí o úpadku dlužníka nastupuje druhá fáze, v níž se realizují jednotlivé diferencované způsoby řešení úpadku. Po druhé fázi dochází k vlastní realizaci způsobu řešení úpadku, kterou někteří autoři označují za třetí fázi insolvenčního řízení.

Významné novum této právní úpravy spočívá rovněž v tom, že v případě neúspěchu sanačního způsobu řešení úpadku se řízení automaticky rozhodnutím soudu změní v konkurz. Autorka se domnívá, že tato skutečnost značně přispívá k efektivitě insolventního řízení, neboť je takto věřitelům poskytována větší jistota, že jejich pohledávka bude uspokojena, a to i za předpokladu neúspěšnosti alternativního způsobu řešení úpadku.

³¹ Viz § 1 písm. a) IZ

³² Viz § 2 písm. j) IZ a §58 odst. 1 IZ

³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. VSPH 642/2010-B-34, KSPL 27 INS 1919/2010.

³⁴ Viz Lopucki, L. M.; Warren, E. Secured Credit : A Systems Approach. 3 vyd. New York: Aspen Publishers, 2006, s. 96

³⁵ Richter, T.: Insolvenční právo. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 211.

³⁶ Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvenzni-rizeni-50782.html>

I. Zákon o spotřebitelském úvěru

Poměrně nový zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) je základním právním pramenem upravujícím spotřebitelské úvěry. Přijetím tohoto zákona došlo jednak k zapracování evropské právní úpravy týkající se spotřebitelských úvěrů (viz §1 zákona o spotřebitelském úvěru), ale také k novému vymezení podmínek na trhu poskytování spotřebitelských úvěrů, které mají reagovat na jeho rychlý rozvoj a mají také současně posílit postavení spotřebitele.³⁷

Tato právní úprava přináší pro spotřebitele mnoho změn k lepšímu, přičemž mezi nejvýznamnější patří zavedení **informační povinnosti** zakotvené v §4 - §8 zákona o spotřebitelském úvěru. V §4 je uvedeno, že spotřebitelský úvěr nabízený nebo zprostředkovaný reklamou, jejíž součástí je jakýkoliv údaj o jeho nákladech, musí reklama obsahovat jasným, výstižným a zřetelným způsobem formou reprezentativního příkladu informace³⁸. Celkově vztah mezi smluvními stranami spotřebitelských smluv, tedy mezi spotřebitelem a věřitelem, je oproti dřívější právní úpravě v novém zákoně o spotřebitelském úvěru mnohem podrobněji upraven. Zákon také zavádí nový právní institut, jímž je tzv. smlouva o vázaném spotřebitelském úvěru.

Není bez zajímavosti, že *v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru dochází také ke změně v živnostenském zákoně, kdy se zavádí v kategorii vázaných živností nový předmět podnikání, kterým je tzv. "Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru"*.³⁹

Zákon o spotřebitelském úvěru je členěn celkem do 5 částí. Pro účel této diplomové práce se autorka zaměří pouze na část první, zabývající se spotřebitelským úvěrem.⁴⁰

V § 1 zákona o spotřebitelském úvěru je pozitivně stanoven předmět úpravy. Jak již bylo uvedeno výše, slouží k zapracování směrnice 2008/48/ES do našeho právního řádu. Toto ustanovení obsahuje rovněž legislativní zkratku „**spotřebitelský**

³⁷ Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prijeti-zakona-o-spotrebitelskem-uveru-strucne-predstaveni-nove-upravy-v-oblasti-spotrebitelskych-uveru-63160.html>

³⁸ Viz §4 zákona č. 145/2010, o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů

³⁹ Viz <http://www.elaw.cz/cs/novinky/227-novinky-z-oblasti-spotrebitelskych-uveru.html>

⁴⁰ Následující části zakotvují změnu jiných právních předpisů, a sice živnostenského zákona, zákona o České obchodní inspekci, zákona o České národní bance. Viz zákon č.145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

úvěr⁴¹, popsanou v rozsahu předmětu úpravy coby „*některá práva a povinnosti související s odloženou platbou, půjčkou, úvěrem nebo jinou obdobnou finanční službou poskytovanou nebo přislíbenou spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem*“. Lze říci, že úvěr je forma dočasného postoupení zboží nebo peněžních prostředků věřitelem dlužníkovi⁴², založená na principu návratnosti. Dlužník je přitom ochoten za tuto půjčku po uplynutí nebo v průběhu doby splatnosti zaplatit určitý úrok.

V ustanovení § 3 zákona o spotřebitelském úvěru jsou dále vymezeny základní pojmy, přičemž hned na prvním místě je věnována pozornost pojmu „**spotřebitele**“. Podle § 3 a) zákona o spotřebitelském úvěru se spotřebitelem rozumí „fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání“.

Bez významu není ani § 4 zákona o spotřebitelském úvěru, zakotvující již několikrát zmíněnou informační povinnost. Tento institut je předmětem úpravy také následujících ustanovení, přičemž § 8 je poté věnován důsledkům porušení informační povinnosti. V §6 (1) je zakotvena nutnost písemné formy spotřebitelské smlouvy a zakotvena je také povinnost poskytnutí informací⁴³ věřitelem, která ovšem není sankcionována neplatností smlouvy (totéž platí pro nedodržení písemné formy).

Ustanovení § 9 rozebírá posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr. Věřitel je dle tohoto ustanovení povinen s odbornou péčí posoudit, zda spotřebitel je schopen splácet daný spotřebitelský úvěr, a to jak na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, tak v případě nezbytnosti také nahlédnutím do příslušných databází. Toto ustanovení má silně preventivní charakter a jeho cílem je zajistit snahu a předcházení zadlužování.

V § 11 jsou upraveny podmínky odstoupení od smlouvy. Ihned prvním odstavcem tohoto ustanovení říká, že spotřebitel může od smlouvy odstoupit ve lhůtě **14 dnů** od uzavření této smlouvy, a to bez udání důvodu. Odlišná situace nastává v případě, že věřitel porušil svoji informační povinnost: za těchto okolností neskončí lhůta pro odstoupení dříve, než věřitel poskytne spotřebiteli potřebné informace.

⁴¹ Samotný pojem „úvěr“ je obsažen také v ObchZ, ovšem není zde legálně definován. S pojmem operuje také zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, který za úvěr ve svém § 1 označuje „v jakékoliv formě dočasně použité prostředky“

⁴² Zdroj: <http://financni-poradce.yin.cz/s/slovník/>

⁴³ Tyto informace jsou výslovně uvedeny v příloze č.3 zákona o spotřebitelském úvěru.

Důležitá je také možnost výpovědi spotřebitelského úvěru, zakotvená v § 12. Tímto je dána spotřebiteli možnost okamžitě vypovědět spotřebitelský úvěr sjednaný na dobu neurčitou, a to s okamžitou účinností a bez zpoplatnění výpovědi věřitelem.

Na tomto místě by se autorka ráda krátce věnovala **úřednímu sdělení ČNB ze dne 27. 12. 2010, o aplikačním přístupu k některým ustanovením zák. č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů** (dále jen „úřední sdělení ČNB“), a to v souvislosti s nově zavedenou informační povinností při zprostředkování spotřebitelské smlouvy dle §4 zákona o spotřebitelském úvěru. Toto sdělení má dle názoru autorky nemalý význam pro aplikační praxi zákona o spotřebitelském úvěru.

Účelem tohoto sdělení přitom je, jak je zakotveno ihned v prvním ustanovení, aby Česká národní banka (dále jen „ČNB“) informovala o přístupu, který bude uplatňovat při dohledu nad dodržováním povinností stanovených zákonem o spotřebitelském úvěru⁴⁴.

a) Evropské insolvenční právo

Po vstupu České republiky do Evropské unie roku 2004 dochází k nutnosti harmonizace národního právního řádu s právem EU. Stejně tak je tomu i v oblasti úpadkového práva. V rámci našeho vnitrostátního právního řádu jsou insolvenční právní vztahy s evropským prvkem upraveny v části třetí IZ nazvané „společná ustanovení“, v hlavě II., přičemž konkrétně se jedná o § 426 - § 430 IZ. V § 426 (1) IZ je stanoveno, že *insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem a jeho účinky se řídí přímo použitelným předpisem práva Evropských společenství a ustanoveními právního řádu toho členského státu Evropské unie, na něž přímo použitelný předpis práva Evropských společenství odkazuje*⁴⁵. Tato právní úprava slouží k aplikaci nařízení rady ES č. 1346/2000, o úpadkovém řízení.

Mimo rámeček EU platí, že *věřitelé dlužníka, či dlužníci, kteří mají bydliště nebo sídlo na území států, které nepatří mezi členské státy Evropské unie, vystupují v insolvenčním řízení ve stejném režimu, jako věřitelé tuzemští*⁴⁶.

⁴⁴ Viz Věstník ČNB, částka 20/2010 ze dne 30. prosince 2010: Úřední sdělení České národní banky ze dne 27. 12. 2010, o aplikačním přístupu k některým ustanovením zák. č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, odst. 1

⁴⁵ Viz § 426 (1) IZ

⁴⁶ Viz Poradna Konkursních novin, článek z vydání č. 12 ze dne 17. 6. 2009, J.Kozák. Dostupné z: www.kn.cz

Nařízení rady ES č. 1346/2000, o úpadkovém řízení

Nařízením Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (dále jen „nařízení“), které nabylo účinnosti dnem 31. května 2002, představuje základní právní předpis v oblasti insolvenčního práva na evropské úrovni. *Je přímo použitelné ve všech ve všech členských zemích Evropské unie s výjimkou Dánska.*⁴⁷ Východiskem pro tuto právní úpravu byl čl. 61 písm. c) a čl. 67 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství. Cílem nařízení je jednak sjednocení roztržité právní úpravy, jednak snaha o zjednodušení a zrychlení úpadkového řízení.

Má aplikační přednost před předpisy národního původu, a v oblasti evropského insolvenčního práva představuje od 1. května 2004 pro Českou republiku zásadní normu.⁴⁸ Jedná se o kolizní právní úpravu ve vztahu k jednotlivým právním úpravám členských států Evropské unie a vztahuje na řízení zahájená v rámci Evropské unie po 31. 5. 2002. Nařízení obsahuje pravidla pro řešení zásadních otázek příslušnosti, uznávání rozhodnutí a rozhodného práva a upravuje pravidla pro koordinaci úpadkových řízení, která probíhají v několika členských státech.⁴⁹

Nařízení bylo ze strany odborné veřejnosti často kritizováno pro svoji přílišnou stručnost, až jakousi „úspornost textu“, kvůli níž je nebytné, *aby některé otázky aplikace nařízení pomohl řešit prostřednictvím své judikatury Evropský soudní dvůr*⁵⁰ (dále jen „ESD“). Modelovým a často skloňovaným je v tomto směru jeho rozhodnutí ve věci Eurofood (Parmalat), v níž se ESD zabýval výkladem pojmu „soustředěny hlavní zájmy dlužníka“ v souvislosti s určením soudu příslušného pro úpadkové řízení směřující k prohlášení likvidace společnosti Eurofood z důvodu předlužení.

Směrnice 2008/48/ES

Na rozdíl od zrušené směrnice Rady 87/102/EHS se u nové směrnice o spotřebitelském úvěru uplatňuje princip tzv. úplné harmonizace, který ES zdůvodňuje tím, že je nezbytný „...pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů ve Společenství a pro vytvoření skutečného vnitřního trhu. Členským státům by proto nemělo být povoleno zachovávat ani zavádět jiná vnitrostátní ustanovení, než která jsou stanovena v této směrnici. Toto omezení by se však mělo vztahovat

⁴⁷ Viz Haarmeyer, Frind: Insolvenzrecht, Verlag W. Kohlhammer GmbH, Stuttgart, 2011, s. 107

⁴⁸ Zdroj: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/mezinarodni-insolvence/eu.html>

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Zdroj: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/art_5003/k-nekterym-otazkam-evropskeho-insolvenčního-prava-nad-rozhodnutim-esd-ve-veci-eurofood-parmalat.aspx

pouze na ustanovení harmonizovaná touto směrnicí. Kde tato harmonizovaná ustanovení nejsou, měly by mít členské státy i nadále možnost zachovávat nebo zavádět vnitrostátní právní předpisy.⁵¹

Pro všechny členské státy EU byla tedy tímto krokem zavedena jednotná právní úprava v oblasti spotřebitelských úvěrů. V českém právním řádu tak došlo ke zvýšení ochrany spotřebitele, která byla před přijetím této směrnice relativně nízká.

K výkladu této směrnice zveřejnila Evropská komise dne 8. 5. 2012 metodickou pomůcku týkající se nákladů a roční procentní sazby nákladů, mající pouze doporučující, nikoliv však právně závazný charakter.⁵² Lhůta pro transpozici této směrnice byla stanovena na 31. prosince 2012. V uvedeném termínu byla promítnuta v českém právním řádu novelou přílohy č. 5 zákona o spotřebitelském úvěru.

Čl. 2 směrnice vymezuje rozsah její působnosti, přičemž pozitivně je určeno, že se vztahuje na **úvěrové smlouvy**. Hned v následujícím čl. 3 směrnice je zakotvena legální definice tohoto pojmu: „...smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby, s výjimkou smluv o průběžném poskytování služeb nebo dodávání zboží stejného druhu, kdy spotřebitel za tyto služby nebo zboží po dobu jejich poskytování nebo dodávání platí ve splátkách.“⁵³

V této souvislosti je třeba si povšimnout, že na rozdíl od směrnice o spotřebitelském úvěru, užívající pojem „úvěrová smlouva“, pracuje zákon o spotřebitelském úvěru s výstižnější legislativní zkratkou „spotřebitelský úvěr“ (viz §1 zákona o spotřebitelském úvěru).

⁵¹ Viz bod. 9 preambule směrnice 2008/48/ES.

⁵² Zdroj: MF - odbor 35 - Finanční trhy II - odd. 353 Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele na finančním trhu; Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge (Metodická pomůcka k výkladu směrnice 2008/48/ES (směrnice o spotřebitelském úvěru) ve vztahu k nákladům a roční procentní sazbě nákladů); publikováno 5.06.2012

⁵³ Viz čl. 3 směrnice 2008/48/ES.

2 Problematika zadlužení domácností v České republice

2.1 Pojmy „nepodnikatel“, „spotřebitel“ a jejich geneze

Pojmem obsaženým v samotném názvu této práce a prostupujícím celým jejím obsahem je termín „nepodnikatel“. Problematický je jeho vztah k termínu „spotřebitel“, jenž se autorka pokusí v následující části práce vysvětlit.

Institut oddlužení představuje ve smyslu ustanovení § 389 (1) IZ způsob řešení úpadku u dlužníka, „*kteřý není podnikatelem*“ a je takto založen na premise, že takovéto „dobrodiní“ lze poskytnout pouze fyzickým osobám, které se ocitnou v úpadku z vlastní nezkušenosti nebo neschopnosti zvládnout nárůst svých dluhů a jejich splácení. Naproti tomu u podnikatelů lze předpokládat vyšší míru ekonomické vzdělanosti a praxe.⁵⁴

2.1.1 Kdo je nepodnikatel?

Dle dikce § 389 (1) IZ může „*dlužník, který není podnikatelem, soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil oddlužením*“. Zákon tedy vymezuje okruh osob aktivně legitimovaných podat návrh na povolení oddlužení negativně. Legální definice pojmu „nepodnikatel“ v našem právním řádu neexistuje. Pro pochopení, kdo je nepodnikatelem, je tedy třeba nejprve vymežit pojmy „podnikatel“ a „podnikání“.

Podnikáním se dle § 2 odst. 1 obchodního zákoníku rozumí „soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.“

Podnikatelem jsou přitom v § 2 odst. 2 obchodního zákoníku taxativně vyjmenované subjekty:

- a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku
- b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění
- c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů
- d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštních předpisů

⁵⁴ Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-neni-pro-podnikatele-81218.html>

Pro posouzení, zda je osoba je podnikatelem přitom není podstatné, jestli dlužník, který spadá pod ustanovení § 2 odst. 2 obchodního zákoníku, v *době podání návrhu na oddlužení fakticky nepodnikal a ani neměl dluhy z podnikání*.⁵⁵

Shrnutím výše uvedeného a aplikací argumentu *per eliminationem* tak v odpovědi na otázku obsaženou v názvu této podkapitoly vyplývá, že **za nepodnikatele lze označit všechny ty subjekty, které nespadají pod žádnou z vyjmenovaných kategorií § 2 odst. 2 obchodního zákoníku.**

2.1.2 Kdo je spotřebitel?

Pojem „spotřebitel“ má význačné postavení zejména v tzv. spotřebitelském právu, jehož předmětem je úprava právních vztahů vznikajících mezi podnikateli a spotřebiteli⁵⁶, a do našeho právního řádu byl zaveden zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“). Spotřebitelem je dle dikce **§ 2 (1) písm. a) zákona o ochraně spotřebitele „fyzická osoba**, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání“.

Občanský zákoník obsahuje legální definici pojmu „spotřebitel“ v § 52 (3): „Spotřebitelem je **fyzická osoba**, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.“

V obou soukromoprávních úpravách se jedná in nuce o koncepci spotřebitele co by fyzické osoby.

Nutno podotknout, že obě právní úpravy byly v nedávné době novelizovány prostřednictvím zákona č. 155/2010 Sb. a výše uvedené definice představují zásadní změnu oproti dřívější právní úpravě, která byla nejednotná a pod pojem „spotřebitel“ zařazovala jak fyzickou, tak právnickou osobu.

Zmíněný zákon, tzv. balíček, upravuje celkem 9 zákonů a ruší 6 vyhlášek, s cílem zkvalitnění jejich aplikace⁵⁷. Významnou změnou je zmíněná nová definice spotřebitele v zákoně o ochraně spotřebitele a novelizace ustanovení občanského zákoníku týkající se spotřebitelských smluv. Nový předpis sjednocuje právní úpravu v obou zákonech, a zavádí tak do českého právního řádu nové pojetí spotřebitele. Od účinnosti zákona, k níž došlo 1. srpna 2010, je tedy „nepochybné, že spotřebitelem se pro

⁵⁵ Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-neni-pro-podnikatele-81218.html>

⁵⁶ Zdroj: http://iuridictum.pecina.cz/w/Spot%C5%99ebitelsk%C3%A9_pr%C3%A1vo

⁵⁷ Zdroj: webové stránky Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument85049.html>

účely výše uvedených zákonů rozumí výhradně fyzická osoba.⁵⁸ Toto zúžení pojmu zrcadlí komunitární právní úpravu, zejména judikaturu Evropského soudního dvora.⁵⁹

ObčZ ve své dřívější právní úpravě definoval spotřebitele jako „osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti“ a zákon o ochraně spotřebitele za spotřebitele označoval „fyzickou nebo právnickou osobu, která nakupuje výrobky nebo užívá služby za jiným účelem než pro podnikání s těmito výrobky nebo službami“. Za spotřebitele se tedy mohly považovat i právnické osoby, které nejsou podnikateli a nemohou jednat v rámci obchodní či podnikatelské činnosti. Pod takovéto právnické osoby lze subsumovat například občanská sdružení, nadace nebo obecně prospěšné společnosti.⁶⁰

2.1.3 Srovnání obou pojmů, několik příkladů z aktuální judikatury

Na závěr, pro srovnání obou pojmů, lze shrnout, že pojem „nepodnikatel“ je širší než pojem „spotřebitel“, který je jakousi podmnožinou vůči prvními jmenovanému pojmu. Užívá-li se v insolvenčním právu pojmu „spotřebitel“, implicitně se tím rozumí nepodnikatelský subjekt, tedy nepodnikatel. Naopak, při užívání termínu „nepodnikatel“ hovoříme o všech subjektech, které nelze na základě taxativního výčtu §2 odst. 2 ObchZ označit za podnikatele, mimo jiné tedy i o spotřebitelích.

Na závěr této kapitoly by autorka ráda uvedla několik příkladů z aktuální judikatury, v níž se soudy zabývaly posouzením, zda v daném případě osoba je či není podnikatelem. Koneckonců, nejasnosti a mezery v právních předpisech jsou v právní praxi běžně vyplňovány soudním výkladem a aplikací právních norem a zásad.⁶¹ V rámci posouzení přípustnosti oddlužení se v současné době objevuje ze strany soudu „trend pružného přístupu“⁶², spočívající v posouzení konkrétních okolností každého jednotlivého případu.⁶³

„Prvním, klíčovým a výchozím rozhodnutím je **rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 3/2009 ze dne 21. 4. 2009**, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 79/2009 a navazující na obsahově v zásadě totožné stanovisko

⁵⁸ Zdroj: <http://www.e-advokacie.cz/cz/aktualne/nove-vymezeni-pojmu-spotrebitel>

⁵⁹ Viz rozsudek Evropského soudního dvora C 541 a 542/99 - Cape Snc. v. Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl ze dne 22. 11. 2001

⁶⁰ Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>

⁶¹ Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-oddluzeni-manzelu-74667.html>

⁶² Zdroj: Konkurzní noviny, vydání č. 24/2012 ze dne 21. 11. 2012, přístupné z: <http://www.kn.cz/clanek/insolvencni-poradna-6>

⁶³ Tamtéž

Expertní skupiny Ministerstva spravedlnosti ČR pro insolvenční právo.“⁶⁴ Z tohoto rozhodnutí vzniklo pravidlo, podle něhož ve smyslu § 389 odst. 1 IZ je oddlužení přípustné u dlužníka, který nejen, že nemá povolení k podnikatelské činnosti (nejčastěji ve formě živnostenského listu), ale nemá ani závazky vzešlé z podnikání.

Následovalo **rozhodnutí Nejvyššího soudu č. j. KSPH 39 INS 4221/2008, NSČR 20/2009 – B – 32 ze dne 31. 3. 2011**, formulující zásadu, podle níž oddlužení bude přípustné *nezávisle na tom, zda závazky dlužníka pochází či nepochází z podnikání v případě, že schválení oddlužení povede k úplnému uspokojení všech přihlášených pohledávek.*⁶⁵

Dalším zajímavým příkladem judikatury je **usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 9/2009, ze dne 23.2.2011**. Nejvyšší soud zde vyslovuje názor, že „*výklad vylučující z účasti na oddlužení dlužníky, kteří sice již nepodnikají, ale stále mají závazky vzešlé z „jejich“ podnikání, se nevztahuje na osoby, jež podnikateli nebyly a nejsou a které svým majetkem pouze zajistily dluhy vzešlé z podnikání jiných subjektů, bez zřetele k tomu zda šlo o zajištění z titulu obecného ručení ve smyslu § 303 a násl. obch. zák. nebo o zajištění pohledávky zástavním právem, anebo (jako v této věci) o zajištění pohledávky zajišťovací směnkou.*“ Jinými slovy, pro účely posouzení, zda návrh na povolení oddlužení podala k tomu oprávněná osoba, je podmínka, že dlužník nemá dluhy z podnikání splněna i tehdy, jestliže návrh na povolení oddlužení podal dlužník, který nebyl a není podnikatelem a který svým majetkem pouze zajistil dluh jiné osoby z jejího podnikání.

2.2 Krátký ekonomický exkurz

Přesto, že tato diplomová práce je zaměřena do oblasti insolvenčního práva, a nikoliv do oblasti ekonomie, nelze, a to nejen z hlediska popisu stále rostoucího významu zkoumané problematiky, nezmínit v této souvislosti několik statistických čísel a aspektů ekonomického charakteru. Koneckonců, u málokteré právní disciplíny je tak patrná, a zároveň nezbytná, provázanost právě s ekonomikou.

Nejprve si autorka dovoluji krátce nastínit teoreticko-ekonomické pozadí zadlužování domácností, neboť se domnívá, že tento postup přispěje k celkovému pochopení daného tématu, které nemá bezpochyby pouze právní rozměr.

⁶⁴Zdroj: Konkurzní noviny, vydání č. 24/2012 ze dne 21. 11. 2012, přístupné z: <http://www.kn.cz/clanek/insolvenzni-poradna-6>

⁶⁵ Tamtéž

Na úvod by autorka ráda uvedla **teorii racionální maximalizace užítku**, která je založená na předpokladu, že lidé se chovají racionálně s cílem maximalizovat vlastní užitek, resp. své bohatství.⁶⁶ Tato teorie se opírá o představu člověka jako jedice motivovaného výhradně svými vlastními egoistickými zájmy, jakéhosi *homo economicus*.⁶⁷ Je zřejmé, že tato teorie nemůže nalézt své uplatnění ve všech oblastech života a v plné míře se projevuje pouze „v otevřeně ekonomických oblastech práva“⁶⁸, kam bychom jistě mohli zařadit také insolvenční právo.⁶⁹

Ovšem nutno dodat, že ne vždy je možné na lidské chování aplikovat právě zmíněnou teorii, a to ani za předpokladu, že se pohybujeme v rámci insolvenčního práva, tedy v pragmatismem ovládané právní oblasti. Jak ukázal výzkum generovaný na pomezí kognitivní psychologie a ekonomie, lidé si ve svém tržním chování často počínají rozdílně od předpokládané racionální maximalizace⁷⁰: *vykazují omezené poznávací schopnosti, omezenou vůli a omezenou tendenci upřednostňovat vlastní zájem*.⁷¹ Jedním z následků těchto odchýlení se od racionálního ekonomického jednání je poté nepochybně zadlužení, jímž se podrobněji zabývají následující kapitoly této diplomové práce.

2.3 Nejčastější příčiny zadlužení

Celková výše půjček a úvěrů, kterou domácnosti v České republice dluží, dosáhla k 31. 12. 2012 výše 1.15 bilionu Kč, tj. více nežli dvanáctinásobku oproti roku 1993.⁷² Ukazatel zadluženosti domácností v ČR sleduje Česká národní banka právě od roku 1993, kdy zadlužení bylo na úrovni 84,5 miliard Kč. Míra zadlužování českých domácností jako statistický ukazatel se vyjadřuje podílem úvěrů na hrubém domácím produktu na jednoho obyvatele.⁷³

⁶⁶ Viz Becker, G.: *The Economic Approach to Human Behavior*, University of Chicago Press, Chicago, 1976, s. 4

⁶⁷ Autorství tohoto pojmu je připisováno anglickému klasickému ekonomovi Johnu Stuartu Millovi (ačkoliv sám tento termín ve svých dílech výslovně nepoužil)

⁶⁸ Viz Richter, T.: *Insolvenční právo*, 1. Vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 32

⁶⁹ V jiných právních oblastech (např. v právu rodinném) hrají mnohem výraznější roli neekonomické motivace.

⁷⁰ Viz Richter, T.: *Insolvenční právo*, 1. Vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 41

⁷¹ Tamtéž, s. 41

⁷² Zdroj: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2012/cl_12_120608_zamrazilova_statistika_a_my.html

⁷³ Zdroj: <http://www.hypoindex.cz/zadluzenost-domacnosti-neustale-roste/>

V české společnosti se *během posledních deseti let zásadně změnil dlouhotrvající konzervativní model chování českých občanů v oblasti svých financí*⁷⁴, spočívající zejména v přístupu k uzavírání úvěrových smluv a půjčování peněz obecně.

Současná míra zadlužení vypovídá rovněž o nízké úrovni úspor domácností. Příjmy domácností jsou v současné době navíc ohrožovány, zejména v některých regionech, rostoucí nezaměstnaností danou v souvislosti s doposud nepřekonanou ekonomickou recesí jakožto přímým dopadem hospodářské krize.⁷⁵

Vývoj úpadkových řízení u nás v období od nabytí účinnosti insolvenčního zákona do konce roku 2012 a podíl insolvenčních řízení vedených na majetek spotřebitelů vyplývá ze srovnání obsaženého v následující tabulce:

Insolvenční návrhy v České republice:⁷⁶

rok	firmy	třebitelé	spo- kem	cel-
2008	3418		1936	5354
2009	5255		4237	9492
2010	5559		10.559	16.118
2011	6753		17.600	24.353
2012	8398		23.830	32.228

Z hlediska regionálního srovnání je nejzávažnější situace v Moravskoslezském kraji, kde se do insolvence dostalo 3,81 % z celkového počtu ekonomických jednotek v kraji; což se promítlo i ve vysoké úrovni míry nezaměstnanosti, která činila 11,2 % k 31. 12. 2011. Ústecký kraj, který má nejvyšší míru nezaměstnanosti v ČR ve výši 12,9 % má naopak relativně nižší procento insolvencí, pouze 2,44 %, ale i nízký počet ekonomicky aktivních ekonomických subjektů.

2.4 Fenomén spotřebitelských úvěrů

S nástupem tržní ekonomiky a pronikáním nových trendů na český trh po roce 1989 české domácnosti postupně ztratily obavy. V tomto v zásadě nelze spatřovat nic špatného, spotřeba domácností je totiž jedním z hybných motorů ekonomiky. Nutné je ale vidět i odvrácenou stranu takového chování, kterým je narůstající počet osob,

⁷⁴Zdroj:http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2012/cl_12_120608_zamrazilova_statistika_a_my.html

⁷⁵ Viz statistické údaje o vývoji nezaměstnanosti v jednotlivých krajích České republiky, které jsou dostupné z <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz>

⁷⁶ Tabulka je zveřejněna na www.creditreform.cz

neschopných své dluhy splácet. Tak se i u nás objevuje poměrně nový jev zvaný spotřebitelská insolvence nebo také spotřebitelské (osobní) bankroty.

Spotřebitelské úvěry jsou v ČR nabízeny jak bankovními tak nebankovními institucemi na krytí nejrůznějších nepodnikatelských potřeb klientů.⁷⁷ Slouží k libovolnému účelu⁷⁸, přičemž mezi nejčastější patří rekonstrukce domu nebo bytu, nákup automobilu, spotřební elektroniky, apod. Obecně se jedná o uspokojení aktuálních potřeb při nedostatku finančních zdrojů.⁷⁹

Právní úpravou tohoto institutu se zabývala předešlá kapitola pojednávající o pramenech českého insolvenčního práva, na kterou autorka tímto odkazuje.

⁷⁷ Zdroj: <http://www.spotřebitelsky-uver.net/>

⁷⁸ V případě, že se nejedná o účelové úvěry, u nichž slouží půjčky ke koupi předem dohodnutého zboží nebo financování nemovitosti. U většiny těchto úvěrů banky vyplácí úvěr bezhotovostně přímo na účet prodejce (zboží, služeb, nemovitosti) po předložení faktury klientem. Podrobněji na www.finance.cz

⁷⁹ Zdroj: <http://www.i-uver.eu/spotřebitelsky-uver/>

3 Průběh insolvenčního řízení na majetek nepodnikatele podle českého insolvenčního zákona

3.1 Úpadek a hrozící úpadek

Na úvod této podkapitoly by autorka ráda poznamenala, že v následující části práce, konkrétně v podkapitolách 3.1 až 3.2, se koncentruje na pouhé vysvětlení základních pojmů v kontextu insolvenčního práva, nikoliv již na podrobný rozbor jejich hmotněprávních a procesněprávních aspektů, kterým bude věnována pozornost později.

Jinak řečeno, tato kapitola je pouze jakýmsi „insolvenčním slovníčkem“, majícím za cíl objasnění často zaměňovaných a vzájemně provázaných pojmů v oblasti insolvenčního práva. Tento postup považuje autorka za nezbytný, neboť pouze s dostatečným teoretickým pozadím je možné se pouštět do tak složité problematiky, za jakou jistě úpadek spotřebitele v současném českém a německém právním řádu lze považovat.

Některé pojmy jsou vystaveny jak právnímu, tak ekonomickému rozboru, přičemž ten ekonomický je pochopitelně mnohem obecnější a méně důkladný. Na svoji obhajobu pro zabíhání do ekonomického pohledu, by autorka ráda uvedla, že insolvence, jak už z povahy věci vyplývá, je s ekonomikou nerozlučně spjata a pár poznámek ekonomického charakteru snad této práci dodá více objektivní, nezaujatý pohled na věc. Na druhou stranu tyto ekonomické odbočky jsou omezeny toliko na tuto část práce a v dalších kapitolách již autorka setrvá pouze u rozboru právního.

Následně, v kapitolách č. 3.2 a následujících, po tomto „vyzbrojení“ znalostí základních pojmů úpadečného práva (a to jak z právního, tak ekonomického hlediska), již nic nebrání tomu vydat se odvážně vydat do „džungle“ insolvence.

I. Pojem „úpadek“ a jeho synonyma

Aby se autorka mohla v následujících kapitolách diplomové práce zabývat tématem úpadečného spotřebitele, je nezbytné nejprve definovat samotný pojem „úpadečného“.

Pojem „úpadečného“ je synonymem pojmu „bankrot“, pocházejícímu z italského středověkého bankovníctví. Co se týká se etymologického významu, je slovo

„bankrot“ odvozeno z italského „banco rotto“ (rozbitá lavice), vyjadřující zvyk, při němž byla údajně insolventnímu peněžníkovi zničena jeho lavice.⁸⁰ Jednalo se o „označení stavu, kdy hospodářský subjekt nemůže vyrovnat své závazky, poněvadž aktivní složky jeho jmění jsou nižší než platební povinnosti“.⁸¹

Z hlediska zaměření diplomové práce se jeví účelným na tomto místě zmínit rovněž pojem „**osobní bankrot**“ neboli „**oddlužení fyzických osob**“. Jedná se o **způsob řešení úpadku, kdy jsou dlužníkovy dluhy sjednoceny, zajištění věřitelé jsou uspokojeni zcela, nezajištění do jimi schválené výše a zbytek dluhů může být dlužníkovi odpuštěn.**⁸² Institut oddlužení představuje u fyzických osob jakýsi protipól reorganizace u podnikatelů.⁸³ *Oddlužení se děje prostřednictvím splátkového kalendáře, nebo formou prodeje majetku v dražbě.*⁸⁴ Nezbytné přitom je, aby po zpeněžení dlužníkovy majetku bylo uhrazeno minimálně **30 %** z každého dluhu, anebo musí dlužník zaplatit splátkami nejméně **30 % z pohledávek do pěti let**. V opačném případě následuje konkurs.

V této souvislosti je třeba konstatovat, že veřejností je často pojem „osobní bankrot“ ne zcela správně interpretován. Je totiž nutné si uvědomit, že krizový hospodářský stav dlužníka (tedy jeho úpadek, bankrot, resp. osobní bankrot) nemusí být nutně následován oddlužením coby sanačním způsobem řešení jeho úpadku. Nejčastěji tomu tak, pravda, je, ovšem v některých případech následuje po vyhlášení osobního bankrotu konkurs, jak bylo vysvětleno výše. Pro shrnutí: existuje-li stav, který můžeme označit jako osobní bankrot, nemusí to implicitně mít za následek oddlužení coby způsob řešení úpadku tohoto dlužníka.

Problematika úpadku má, podobně jako mnoho dalších institutů insolvenčního práva, dimenzi právní i ekonomickou. Před tím, než se bude autorka plně věnovat významu úpadku v právním slova smyslu, považuje za přínosné alespoň stručně přiblížit také jeho ekonomický rozměr. Z ekonomického hlediska úpadek představují dva statuty subjektu:

⁸⁰ Viz online encyklopedie Britannica k vysvětlení pojmu „bankruptcy“, dostupné z : <http://www.1911encyclopedia.org/Bankruptcy>

⁸¹ Zdroj: <http://www.kn.cz/clanek/evropa-upadek-2-3>

⁸² Zdroj: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

⁸³ Viz Aplikované právo, 2/2008, Kateřina Frelichová, Oddlužení neboli osobní bankrot, s. 67. Dostupné z: <http://www.aplikovanepravo.cz/clanky-pdf/83.pdf>

⁸⁴ Viz webové stránky České exekuční komory, dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/926-50-reseni-dluhove-spiraly-osobni-bankrot?w=>

1. subjekt je **předlužen**, tedy tržní hodnota cizích zdrojů na straně pasiv převyšuje tržní hodnotu aktiv. Zde hovoříme o předluženosti subjektu, jejíž přítomnost se zjišťuje rozvahovým testem
2. subjekt není schopen hradit své závazky z důvodu nedostatečné likvidy, nachází se tedy v **platební neschopnosti**, kterou lze dovodit na základě testu likvidity⁸⁵

Podstatou úpadku je z právního hlediska situace, kdy *hodnota majetku dlužníka nepostačuje k zaplacení jeho závazků*⁸⁶. Jedná se o „*krizový stav, který nastává v okamžiku rozpoznání nemožnosti překonat zápornou hospodářskou bilanci, ať již rychlým prodejem toho, co se prodat dá, nebo získáním vyšších příjmů.*“⁸⁷ Tuto bezvýhodnou majetkovou situaci přitom dlužník není schopen a ani oprávněn sám řešit – úpadek je možné řešit pouze soudní cestou v řízení konkurzním nebo vyrovnávacím⁸⁸. Dlužník se přitom v tomto kontextu označuje jako „úpadce“.⁸⁹

Zákon rozlišuje dva typy úpadku, a sice **platební neschopnost** dlužníka a **předlužení**.

i. Platební neschopnost

Úpadek ve formě platební neschopnosti⁹⁰ dlužníka je vyjádřen v § 3 odst. 1 IZ, kde stojí, že dlužník je v úpadku, jestliže má

- a) více věřitelů a
- b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a
- c) tyto závazky není schopen plnit

Zákon přitom vyžaduje splnění všech těchto podmínek kumulativně.

Ad a): Požadavek mnohosti věřitelů je založen na předpokladu, že jediný věřitel by pravděpodobně dal přednost možnosti uspokojit svoji pohledávku za dlužníkem vyu-

⁸⁵ Viz Tax, Legal and Business News, Newsletter o daních, právu, účetnictví, poradenství a auditu, říjen 2012, článek z oblasti účetnictví s názvem „V případě úpadku musí podnikatel ihned podat insolvenční návrh“, dostupné z: <http://www.pwc.com/cz/cs/tax-legal-and-business-news/2012/tax-legal-and-business-news-rijen-2012-cz.pdf>

⁸⁶ Viz Richter, T.: Insolvenční právo, 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 124

⁸⁷ Viz Kavan, P. K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně, In Schelle, K.: Sbíрка prací na téma nové insolvenční právo / [editör Karel Schelle], Ostrava: Key Publishing, 2006.

⁸⁸ Konkurní noviny, vydání č. 24/2012, vyšlo 21. 11. 2012, dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/definice-upadku-neni-stalou-konstantou-0>

⁸⁹ Cizí slovo „kridatár“ se u nás nevířilo a jiná synonymní slova jsou pejorativně zabarvena. Dostupné z <http://www.kn.cz/clanek/evropa-upadek-2-3>

⁹⁰ Platební neschopnost bývá také označována jako insolvence.

žitím jiných právních nástrojů a nezahajoval by zbytečně nákladné a zdlouhavé insolvenční řízení. Aby se předešlo účelovému vytváření mnohosti věřitelů převáděním nebo dělením pohledávek jednoho věřitele, stanoví zákon výslovně, že za dalšího věřitele se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době šesti měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení.⁹¹

Ad b): V tomto ustanovení je důraz kladen na nutnost peněžitých závazků dlužníka. To znamená, že předmětem plnění jsou peníze v podobě zákonných platidel, určených druhem měny a počtem peněžních jednotek.⁹² Toto je výrazná změna oproti dřívější úpravě v ZKV, kde platební neschopnost nebyla omezena pouze na peněžité závazky. V této souvislosti uvádí T. Richter: „Schopnost či neschopnost dlužníka plnit jiné než peněžité závazky může být samozřejmě vážným problémem v jeho podnikatelských činnostech...dokud se však neprojeví neschopností dlužníka dostát peněžitým závazkům, nemá nic společného s problémy, k jejichž řešení insolvenční právo slouží.“⁹³

Lhůtu 30 dnů je vždy třeba interpretovat v přímé souvislosti s § 3 odst. 1 písm. c) IZ. Touto lhůtou se nahrazuje obecně určená doba obsažená v ZKV a je tím výrazně posílena zásada právní jistoty.⁹⁴

Ad c): V návaznosti na předchozí ustanovení je zřejmé, že v potaz jsou brány pouze ty závazky, které dlužník není schopen plnit. Neschopnost plnění závazků dlužníka musí být vždy posuzována objektivně.⁹⁵ V praxi to znamená, že za dlužníka neschopného plnit své závazky nemůže být označena osoba, která navzdory dostatku prostředků odmítá svým závazkům dostát z jiných důvodů, zejména z neochoty platit.⁹⁶

Ustanovení § 3 odst. 2 IZ stanoví vyvratitelné právní domněnky pro posouzení platební neschopnosti dlužníka takto:

Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

⁹¹ Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/upadek-podle-noveho-insolvencniho-zakona-52563.html>

⁹² Citováno dne 28.1.2011 ze sekce právní poradce na webových stránkách www.sagit.cz. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_277.htm

⁹³ Viz Richter, T.: Insolvenční právo. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 195, 196

⁹⁴ Viz <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-upadkoveho-prava-upadek-a-hrozici-upadek-dluznika-51211.html>

⁹⁵ Viz <http://www.epravo.cz/top/clanky/upadek-podle-noveho-insolvencniho-zakona-52563.html>

⁹⁶ Viz Maršíková, J.; Zelenka, J.: Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související: komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání podle stavu k 1. 2. 2002. Praha : Linde, 2002. ISBN 80-7201-323- s. 18.

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo
- b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v [§ 104](#) odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

ii. Předlužení

Dle dikce § 3 odst. 3 IZ „o předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.“ Úpadek pro předlužení je možný pouze u podnikatelů, a to jak fyzických, tak i právnických osob, s výjimkou osob uvedených v ustanovení § 6 IZ.⁹⁷ Z tohoto důvodu se institutem předlužení není pro účely této diplomové práce podstatné se dále zabývat.

II. Pojem „hrozící úpadek“

O hrozícím úpadku lze hovořit tehdy, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.⁹⁸

IZ umožňuje ve svém ustanovení § 1 písm. a) dlužníku iniciovat řešení svého teprve hrozícího úpadku některým zákonem stanoveným způsobem coby prevenci před důsledky pozdního zjištění úpadku. Jak vyplývá z dikce § 97 odst. 3 IZ, aktivní legitimace k zahájení insolventního řízení v tomto případě přísluší pouze dlužníkovi, předpokládající, že on jediný je schopen reálně posoudit vlastní ekonomickou situaci.⁹⁹

Posouzení charakteru skutečností odůvodňujících předpoklad hrozícího úpadku dlužníka bude vždy zcela záviset na právním názoru soudu při přezkoumávání každého jednotlivého případu.¹⁰⁰ Rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují hrozící úpadek dlužníka, se přitom rozumí vylíčení konkrétních okolností, které insolvenční soud shledá pravdivými a které uzná jako eventuální budoucí příčinu platební ne-

⁹⁷ Viz § 6 odst. 1, 2 IZ

⁹⁸ Zdroj: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>

⁹⁹ Viz důvodová zpráva k IZ: „Kdyby tak mohli učinit i věřitelé, bylo by nutno se obávat toho, že budou podávat insolvenční návrhy v širší míře coby způsob nátlaku vůči svým dlužníkům, sledující účely, jež jsou s principy insolvenčního řízení v rozporu.“

¹⁰⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. KsBR 37 INS 294/2008, 3 VSOL 8/2008, 29 NSCR 1/2008, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. července 2009, sp. zn. KSLB 76 INS 2738/2009, 1 VSPH 329/2009. Dostupné z [www: https://isir.justice.cz](https://isir.justice.cz).

schopnosti dlužníka ve smyslu § 3 odst. 1 IZ. *K podmínce, aby dlužník měl nejméně dva věřitele, se v takovém případě ovšem pojí i požadavek, aby se neschopnost v budoucnu plnit pohledávky věřitelů týkala „podstatné části“ dlužnických peněžitých závazků*¹⁰¹, jak vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010.¹⁰² Nutno dodat, že institut hrozícího úpadku, tzv. drohende Zahlungsunfähigkeit¹⁰³, je možné nalézt rovněž v německé právní úpravě, a to konkrétně v § 18 InsO.

III. Pojem „insolvence“, resp. „konkurs“

Pojem „insolvence“¹⁰⁴, který je v této diplomové práci hojně skloňován, se obecně v právu používá coby synonymum českého výrazu „úpadek“, příp. „bankrot“. Domnívám se tedy, že nic nebrání tomu, aby byl pojem „úpadek“ a „insolvence“ v této diplomové práci napříště používán *promiscue*. Toto slovo je latinského původu (ze „*salvatio*“ = spasení) a znamená vlastně opak *solvence*, která představuje „*schopnost plnit finanční závazky*.“¹⁰⁵ Podobně přídavné slovo „solventní“ znamená „*schopný platit*“.¹⁰⁶ Slovo „insolvence“ coby antonymum definované solventnosti by tedy znamenalo neschopnost plnit finanční závazky.

Co se týká termínu „**konkurs**“¹⁰⁷, jedná se o způsob řešení úpadku spočívající v tom, že „**na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají.**“¹⁰⁸ Jedná se o **likvidační způsob řešení úpadku.**¹⁰⁹ Je nutné si uvědomit, že pojmy „konkurs“ a „úpadek“ se ve svém významu zcela nekryjí (ačkoliv bývají často užívány jako synonyma) neboť, jak ostatně stanoví přímo IZ v § 4 odst. 1, konkurs je jeden ze způ-

¹⁰¹ Dostupné z:

http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=46&id_article=253434&csum=24f38727

¹⁰² Viz Usnesení Nejvyššího soudu sp. Zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSCR 1/2008, A-15, ze dne 27. 1. 2010

¹⁰³ InsO v této souvislosti operuje s pojmem hrozící platební neschopnosti, ne doslova s termínem hrozícího úpadku jako je tomu v našem právním řádu

¹⁰⁴ V právním názvosloví anglosaském se ve stejném smyslu užívá výrazu „insolvency“ a „bankruptcy“. Podobně v německy hovořících zemích se v právním prostředí objevuje pojem „Insolvenz“ a „Bankrott“. Z němčiny jsme do hovorového jazyka přijali v tomto kontextu také slovo „krach“.

¹⁰⁵ Zdroj: <http://slovník-cizich-slov.info/solvence>

¹⁰⁶ Tamtéž, dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.info/solventni>

¹⁰⁷ Slovo konkurz má kořeny již v římském právu, kde se souslovím „*concursum creditorum*“ označoval souběh věřitelů.

¹⁰⁸ Zdroj: <http://insolventni-zakon.justice.cz/obecne-informace/konkurs.html>

¹⁰⁹ Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nepatry-konkurs-jako-zjednodusen-y-zpusob-reseni-upadku-dluznika-konkursem-53159.html>

sobů řešení úpadku,¹¹⁰ a sice základním způsobem řešení úpadku dlužníka¹¹¹ Právní úprava tohoto institutu se nachází v části II., hlavě I. IZ (§ 244 - § 315)

S pojmem konkurs souvisí také termín „nepatrný konkurs“ coby zvláštní typ konkurzu. O nepatrném konkurzu může soud rozhodnout v případě, že dlužníkem je fyzická osoba-nepodnikatel nebo roční obrat dlužníka nepřesahuje 2 mil. Kč a nemá více než 50 zaměstnanců¹¹². Jedná se v podstatě o zjednodušený a kratší konkurs.

IV. Pojem „insolvenční řízení“

Insolvenční řízení je řízením před insolvenčním soudem, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení. Právní úprava insolventního řízení se nachází v § 2 písm. a) IZ. Jeho specifikem je, že v sobě zahrnuje jak znaky řízení nalézacího, tak vyrovnávacího. Insolvenční řízení je vždy zahajováno na základě insolventního návrhu (blíže viz následující podkapitola)

Subjekty insolventního řízení představují insolvenční soud a účastníci řízení, jimiž jsou dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku.¹¹³ Vedlejší účastenství není v insolvenčním řízení přípustné.¹¹⁴ Zákon subjekty insolventního řízení označuje souhrnně jako procesní subjekty a taxativně je vyjmenovává v § 9 IZ: jedná se o insolvenční soud; dlužníka, věřitele, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku; insolvenčního správce, popřípadě další správce; státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu; a likvidátora dlužníka.

Insolvenčním soudem se přitom rozumí věcně příslušný krajský soud, který dle § 10 IZ v insolvenčním řízení vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá a průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních proces-

¹¹⁰ Viz § 4 odst. 1 IZ: Způsobem řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka v insolvenčním řízení (dále jen "způsob řešení úpadku") se rozumí

a) konkurs,

b) reorganizace,

c) oddlužení,

d) zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.

¹¹¹ Viz Český finanční a účetní časopis, ročník 2008, číslo 4, článek Úpadek dlužníka a jeho řešení v České republice podle nového insolventního zákona, dostupné z:

http://cfuc.vse.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=180&Itemid=29

¹¹² Zdroj: <http://www.insolweb.cz/jakym-zpusobem-muze-byt-resen-upadek-dluznika/>

¹¹³ Viz § 16 odst. 1 IZ

¹¹⁴ Viz § 16 odst. 2 IZ

ních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících. V insolvenčním řízení rozhoduje v prvním stupni vždy samosoudce.¹¹⁵

3.2 Insolvenční návrh

Insolvenční řízení je možné zahájit pouze na návrh.¹¹⁶ To znamená, že samotné rozhodnutí o podání insolventního návrhu je v plné iniciativě účastníků insolventního řízení a nikdy nemůže být zahájeno automaticky soudem. Obecně je k podání insolventního návrhu oprávněn jak dlužník, tak věřitel¹¹⁷ a mohou zvolit buď cestu písemnou, nebo elektronickou¹¹⁸.

V této souvislosti se jistě sluší zmínit také formální náležitosti insolvenčního návrhu. Obsah podání insolvenčního návrhu a jeho náležitosti upravuje ustanovení §103 a následující IZ. Insolvenční návrh musí obsahovat obecné náležitosti podání¹¹⁹. Z podání musí být zřejmé, kterému soudu je určeno, kdo toto podání vůči soudu činí, resp. kdo je navrhovatelem, které věci se toto podání týká a co je tímto podáním sledováno. Pokud návrh podává dlužník sám na sebe, musí uvést, proč se domnívá, že je v úpadku, doložit to důkazy a dodat další informace, které vyžaduje zákon.¹²⁰ Dále může dlužník navrhnout, jak by měl být podle jeho názoru úpadek řešen¹²¹. V případě písemného návrhu je třeba, aby byl opatřen úředně ověřeným podpisem. Elektronicky podávaný insolvenční návrh vyžaduje zaručený elektronický podpis a návrh je potřeba zaslat přímo na příslušnou e-mailovou adresu soudu.¹²²

Bezprostředně po doručení insolvenčního návrhu k věcně a místně příslušnému soudu zákon předpokládá zahájení insolvenčního řízení. Účinky spojené se zahájením insolventního řízení však mohou nastat až zveřejněním vyhlášky ve smyslu § 101 IZ. Tuto vyhlášku je soud povinen zveřejnit do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh a musí ze zákona obsahovat označení insolventního soudu, který ji vydal, označení insolvenčního navrhovatele, označení dlužníka, údaj o okamžiku jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku, jméno a příjmení osoby, která ji vydala a den vydání.

¹¹⁵ Viz § 12 odst. 1 IZ

¹¹⁶ Zdroj: <http://www.insolweb.cz/vite-jak-podat-insolvenčni-navrh/>

¹¹⁷ Výjimku představuje hrozící úpadek, v jehož případě je k podání insolventního návrhu aktivně legitimován pouze dlužník, viz předchozí kapitola

¹¹⁸ Zdroj: <http://www.insolweb.cz/vite-jak-podat-insolvenčni-navrh/>

¹¹⁹ Viz § 42 odst. 4 OSŘ

¹²⁰ Zdroj: <http://www.insolweb.cz/vite-jak-podat-insolvenčni-navrh/>

¹²¹ Dlužník, který se chce oddlužit, tak dokonce učinit musí.

¹²² Dostupné z: <http://www.insolweb.cz/vite-jak-podat-insolvenčni-navrh/>

3.2.1 Konec šikanózním insolvenčním návrhům

Od 1. listopadu 2012 vstoupila v účinnost novela IZ, která apeluje na snížení zjevně bezdůvodných, resp. „šikanózních“ insolvenčních návrhů a jejich negativních dopadů.¹²³ Touto odbornou veřejností tolik vítanou novelou je zákon č. 334/2012 Sb.

Dle důvodové zprávy k této novele jde o „reakci na rozmáhající se praxi podávání návrhů na zahájení insolvenčního řízení ze strany věřitelů, kteří se svým podáním snaží dotčeného soutěžícího eliminovat z dalšího konkurenčního boje v daném podnikatelském prostředí. Cílem takto tendenčně podávaných insolvenčních návrhů je zejména poškodit jiného soutěžícího na pověsti, na důvěryhodnosti, na možnosti ucházet se o veřejné zakázky, na možnosti a podmínkách pro získání úvěru, apod. Vše se děje s vědomím toho, že samotný fakt zahájení insolvenčního řízení stačí dotčený subjekt zdiskreditovat a znejistit jeho postavení především v očích smluvních partnerů a veřejnosti.“

Novelou bylo vloženo nové ustanovení § 128a IZ, díky němuž může soud odmítnout insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost, a to nejpozději ve lhůtě sedmi dnů od podání insolvenčního návrhu.

Rovněž jsou demonstrativně vymezeny příklady, kdy se jedná o zjevně bezdůvodný insolvenční návrh. Zákon uvádí případy kdy

- (a) insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění podat insolvenční návrh pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží,
- (b) jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo
- (c) podáním insolvenčního návrhu navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka.

Za bezdůvodný insolvenční návrh může být navrhovateli uložena pořádková pokuta až do výše 50. 000 Kč.¹²⁴ Věřitelé mají také povinnost skládat určitou částku určenou na krytí případných škod, které by mohly návrhem vzniknout.¹²⁵

¹²³ Viz Konkurzní noviny, vydání č. 24/2012, vyšlo 21. 11. 2012, článek „Šikanózní insolvenční návrh se může věřiteli dost prodrazit“, dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/sikanozni-insolvencni-navrh-se-muze-veriteli-dost-prodrazit>

¹²⁴ Zdroj: <http://www.patria.cz/pravo/2043752/nastane-konec-sikanoznich-insolvencnich-navrhu-na-obzoru-je-kyzena-novela.html>

¹²⁵ Zdroj: <http://www.akvks.cz/cz/novinky/archiv-novinek/konec-sikanoznim-insolvencnim-navrhum.html>

S ohledem na příliš krátkou účinnost této novely zatím není možné prohlásit, zda jí bylo v praxi dosaženo zamýšlené změny k lepšímu či nikoliv. Autorka hodnotí přijetí této novely kladně, neboť v praxi se tyto návrhy, které lze označit za projev nekalé soutěže¹²⁶, objevují až příliš často a jakýkoliv krok směřující k eliminaci tohoto agresivního a ne příliš morálního způsobu konkurenčního boje je bezesporu žádoucí. Mimo jiné i hrozba pokuty představuje dle názoru autorky mocný nástroj zastrašení případných, nepoctivými úmysly motivovaných, navrhovatelů a může být jedním z faktorů, které sníží celkové množství šikanózních insolvenčních návrhů.

3.3 Návrh na povolení oddlužení

Předně je třeba říci, že oddlužení představuje jeden ze způsobů řešení úpadku (o způsobech řešení úpadku podrobně viz následující kapitola), a to společně s konkursem a reorganizací. Oddlužení se od dalších uvedených způsobů řešení úpadku ovšem odlišuje tím, že je určeno pouze fyzickým osobám – nepodnikatelům.

Jak autorka uvedla v předchozí podkapitole při vysvětlování pojmu „osobní bankrot“, jedná se o synonymum¹²⁷ oddlužení fyzických osob. Netřeba jistě opakovat definici oddlužení, resp. osobního bankrotu, která již byla vyřčena výše. Tento institut je specifický tím, že *preferuje sociální účel před ekonomickým*¹²⁸. Cílem oddlužení je jednak motivace dlužníka k aktivnímu přispění k postupnému umořování svého dluhu a zároveň *snížení nákladů veřejných rozpočtů na sanaci těch, kdo se ocitli v sociální krizi*.¹²⁹ Dlužník tak dostává šanci na nový začátek¹³⁰, literaturou označován anglickým „fresh start“¹³¹, kdy může po splacení svých dluhů pokračovat v hospodářském životě bez jakékoliv újmy.

Právní úprava institutu oddlužení je koncentrována v V. hlavě IZ (§ 377 - § 388 IZ). Návrh na povolení oddlužení je oprávněn ve smyslu ustanovení § 389 odst. 2 IZ podat pouze dlužník. Následující ustanovení § 390 IZ ukládá navrhovateli povinnost podat návrh na povolení oddlužení spolu s insolvenčním návrhem. Samotným návrhem na povolení oddlužení se insolvenční řízení nezahajuje, neboť „*ani při dodr-*

¹²⁶ Viz Konkursní noviny, vydání č. 24/2012, vyšlo 21. 11. 2012, článek „Šikanózní insolvenční návrh se může věřiteli dost prodrazit“, dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/sikanozni-insolvenzni-navrh-se-muze-veriteli-dost-prodrazit>

¹²⁷ Ovšem nejedná se o synonymum v plném rozsahu.

¹²⁸ Zdroj: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

¹²⁹ Zdroj: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

¹³⁰ Viz důvodová zpráva k IZ

¹³¹ Havel, B.: Črta o oddlužení. Zpravodaj Pražského sdružení Jednoty českých právníků. 2008, roč. XVIII., č. 1, s. 42

žení všech požadavků kladených IZ na jeho obsah, není návrh na povolení oddlužení způsobilý zahájit insolvenční řízení“.¹³² Tímto je totiž pouze obsahově a formálně řádně podaný insolvenční návrh. V § 39 odst. 1 IZ je však uvedeno, že v případě podání insolvenčního návrhu jinou osobou lze návrh na povolení oddlužení podat nejpozději do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku.

Zahájení insolventního řízení je ovládáno dispoziční zásadou.¹³³ Soud tedy nikdy nemůže zahájit insolvenční řízení ex offio, ani není oprávněn rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovra úpadku oddlužením, pokud to dlužník sám řádně a včas nenavrhuje. Co se týká formálních náležitostí, nutno poznamenat, že pro insolvenční návrh není stanovena žádná forma, zatímco návrh na povolení oddlužení je tzv. formulářovým podáním, které má předepsanou formu dostupnou na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR.¹³⁴

Mezi obsahové náležitosti návrhu na povolení oddlužení dle § 391 odst. 1 IZ, vedle obecných náležitostí, patří označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat, údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech, údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky, a návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

Podle ustanovení § 392 odst. 1 IZ musí být k návrhu na povolení oddlužení připojeny dokumenty, z nichž soud bude moci posoudit dlužníkuv úpadek. Jedná se o seznam majetku a seznam závazků, listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky a písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl (za předpokladu, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky). Samotný návrh na povolení oddlužení pak musí obsahovat dvě základní informace, a sice údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech a údaje o příjmech za poslední 3 roky.¹³⁵

Tyto poměrně přísné obligatorní náležitosti návrhu na povolení oddlužení jsou nutné k poskytnutí podkladů soudu pro vyhodnocení, zda jsou splněny předpoklady

¹³² Viz Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 3 VSOL 8/2008, 29 NSCR 1/2008. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

¹³³ Viz Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní: Vysokoškolská učebnice. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011. s. 73-74.

¹³⁴ Formuláře jsou dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

¹³⁵ Viz § 391 odst. 1 IZ

pro to, aby mohlo být oddlužení povoleno. Zároveň i věřitelé takto mají možnost se k oddlužení včas vyjádřit.¹³⁶

O tom, zda bude dlužníkovu návrhu na povolení oddlužení vyhověno, rozhoduje výlučně insolvenční soud podle ustanovení § 397 odst. 1 IZ. Současně je v tomto ustanovení zakotveno, že proti rozhodnutí o povolení oddlužení není přípustné odvolání. Insolvenční soud přitom posuzuje návrh na povolení oddlužení po materiální i formální stránce a tento způsob řešení úpadku je povolen pouze za předpokladu, že návrh je shledán z obou těchto hledisek bezvadným. V opačném případě vyzve soud usnesením navrhovatele, aby ve lhůtě nikoliv delší než 7 dnů návrh opravil nebo doplnil. Soud má přitom povinnost navrhovatele poučit, jak má při své opravě, příp. doplnění návrhu postupovat. Teprve poté, kdy dlužník buď ve stanovené lhůtě neposlechne vyzvání soudu, je návrh soudem zamítnut.¹³⁷

Návrh na povolení oddlužení insolvenční soud odmítne rozhodnutím také za opožděného podání nebo v případě, že byl podán někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, jak vyplývá z § 390 odst. 3 IZ. Dále se zamítavé rozhodnutí vztahuje také na situace popsané v ustanoveních § 395 odst. 1 a 2 IZ. Dle dikce § 395 odst. 1 insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

- a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo
- b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí.

Následující odstavec jedním dechem dodává, že zamítnutí návrhu bude následovat také jestliže:

- a) jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto, nebo
- b) dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

Již zmíněná dispoziční zásada spočívá rovněž v možnosti zpět vzetí návrhu na povolení oddlužení ze strany dlužníka. Tento úkon může dlužník učinit, dokud nebylo rozhodnuto o schválení oddlužení a soud toto buď vezme na vědomí, nebo rozhodne, že zpět vzetí není účinné. Zpět vzetí návrhu je však v rámci zahájeného insol-

¹³⁶Viz Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. dubna 2008, sp. zn. KSUL 46 INS 346/2008, 1 VSPH 9/2008. Dostupné z: <https://isir.justice.cz>

¹³⁷ Viz § 393 IZ

venčního řízení „nevratným krokem“, neboť zákon neumožňuje podat návrh znovu.¹³⁸ Uvedená rozhodnutí insolvenčního soudu, kterými se návrh na povolení oddlužení buď odmítá, zamítá nebo se bere na vědomí jeho zpět vzetí, neznamenají skončení insolvenčního řízení. V insolvenčním řízení se pokračuje, ovšem cestou likvidačního řešení dlužníkovra úpadku. Ve smyslu ustanovení § 396 IZ insolvenční soud současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem.

„Rozhodnutí o schválení oddlužení je svým způsobem završením předrealizační fáze rozhodování o oddlužení jako o způsobu řešení úpadku dlužníka“¹³⁹ a zároveň je potvrzením existence předpokladů nutných pro řešení úpadku formou oddlužení. O způsobu oddlužení rozhodují pouze nezajištění věřitelé¹⁴⁰, protože na rozdíl od zajištěných věřitelů nejsou jejich pohledávky nijak spláceny. Oddlužení lze přitom řešit pouze dvěma následujícími způsoby:

- Formou splátkového kalendáře
- Zpeněžením majetkové podstaty dlužníka

3.4 Projednání insolvenčního návrhu a rozhodnutí o úpadku

Počáteční stádium insolvenčního řízení, při kterém byl podán insolvenční návrh a zahájeno řízení dle § 101 IZ, je ukončeno **projednáním návrhu** a vydáním **rozhodnutí o úpadku** ve smyslu § 136 IZ.

Projednáním insolvenčního návrhu je upraveno v pátém díle Hlavy V. části první IZ a představuje fázi insolvenčního řízení, která předchází meritornímu rozhodnutí o insolvenčním návrhu. Cílem této fáze je zjistit skutkový stav prostřednictvím projednání rozhodujících skutečností insolvenčního návrhu.

Ustanovení § 131 InsZ stanoví, že všechny rozhodné skutečnosti musí být v rámci projednávání osvědčeny. *„Tento pojem je nutno chápat v souladu s teorií práva jako slabší formu zjištění, resp. „prokazování“ skutkového stavu. Tam, kde je třeba mít určité skutečnosti či tvrzení pouze osvědčeny, není nezbytné provádět doka-*

¹³⁸ Viz § 394 IZ

¹³⁹ Viz Kotoučová, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 915

¹⁴⁰ Pokud se věřitelé nedostaví na schůzi věřitelů, rozhoduje o způsobu oddlužení insolvenční soud.

*zování v plném rozsahu a zákonem předepsaným způsobem, když ani provedení některých důkazních prostředků nelze vyloučit, zejména je-li to vhodné a účelné.*¹⁴¹

Projednání insolventního návrhu má jiný průběh u návrhu **dlužníka a věřitele**. Co se týká insolventního návrhu podaného **dlužníkem**, postup při projednávání takového návrhu je zakotven v ustanovení §132 odst. 1 IZ, kde je řečeno, že u insolvenčního návrhu dlužníka postačí, jsou-li rozhodné skutečnosti osvědčeny údaji insolvenčního návrhu a jeho přílohami. Zákon zde tedy konstruuje **vyvratitelnou domněnku úpadku dlužníka**. K vyvrácení domněnky úpadku dlužníka může dle §132 odst. 3 IZ dojít jednak v případě nových skutečností, které vyjdou najevo v průběhu insolvenčního řízení a které jsou pak v rozporu s obsahem insolvenčního návrhu nebo jeho příloh, jednak při nejednotném postupu statutárních orgánů, nebo zákonných zástupců dlužníka oprávněných jednat samostatně. Fakt, že není insolvenční návrh podepsán všemi statutárními orgány dlužníka, dle §132 InsZ odst. 2, je *„pro insolvenční soud určitý signál o tom, že mezi těmito osobami může existovat nejednotnost v názoru na podání předmětného návrhu.*¹⁴² Za účelem zamezení vnitřních bojů mezi statutárními orgány dlužníka je třeba, aby soud vydal rozhodnutí o úpadku až po vyjádření této nepodepsané osoby k nebo po uplynutí lhůty k vyjádření. Pokud se nepodepsaná osoba vyjádří negativně, nastává vyvrácení domněnky úpadku dlužníka. Závěry z posouzení rozhodných skutečností jsou pak podkladem pro meritorní rozhodnutí o insolvenčním návrhu dlužníka.

Při projednávání **insolventního návrhu věřitele** platí, že takovýto návrh musí dle ustanovení § 103 odst. 2 IZ obsahovat jako součást vylíčení okolností osvědčujících dlužníkuv úpadek, nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, a to včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek. *„Takový požadavek nesplňuje insolvenční návrh, v němž jsou sice konkrétně označeni další věřitelé dlužníka, avšak konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů a o jejich splatnosti jsou nahrazovány obecným tvrzením, že dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, respektive neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti.*¹⁴³ Toto vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 NSČR 14/2011, ze dne 21. 12. 201.

¹⁴¹ Viz Kotoučová, J.: Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 333

¹⁴² Tamtéž, s. 334

¹⁴³ Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/insolvenčni-navrh-a-vady-podani-80266.html>

Rozhodnutí o úpadku musí dle § 136 IZ obsahovat:

- a) výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek,
- b) výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce,
- c) údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku,
- d) výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s poučením o následcích jejího zmeškání,
- e) výzvu, aby osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, napříště plnění neposkytovaly dlužníkovi, ale insolvenčnímu správci,
- f) výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnických věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením o následcích nesplnění této povinnosti,
- g) výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání,
- h) výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů,
- i) označení hromadných sdělovacích prostředků, ve kterých bude insolvenční soud zveřejňovat svá rozhodnutí.

Rozhodnutí o úpadku se zveřejňuje v **insolvenčním rejstříku**. Insolvenční rejstřík představuje veřejně přístupný informační systém veřejné správy Ministerstva spravedlnosti ČR, jehož základní úlohou je zajistit maximální míru publicity o insolvenčních řízeních. Jeho prostřednictvím jsou zveřejňovány veškeré relevantní informace týkající se insolvenčních správců, dokumenty z insolvenčních spisů i zákonem stanovené informace týkající se dlužníků.¹⁴⁴

Jestliže soud uzná, že dlužník je v úpadku nebo hrozícím úpadku, automaticky se u něj zastavují všechna exekuční nařízení a další výkony rozhodnutí.

V ustanovení § 140 IZ jsou popsány účinky rozhodnutí o úpadku, mezi něž patří mimo jiné přechod oprávnění nakládat¹⁴⁵ s majetkovou podstatou z dlužníka na insolvenčního správce. Majetkovou podstatou¹⁴⁶ se přitom dle § 2 písm. e pro účely

¹⁴⁴ Informace o insolvenčním rejstříku čerpány z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/ejustice/insolvenčni-rejstrik.html>

¹⁴⁵ Nakládáním s majetkovou podstatou se rozumí zejména právní úkony, které se týkají majetku náležejícího do majetkové podstaty, výkon práv a povinností akcionáře ohledně akcií zahrnutých do majetkové podstaty, rozhodování o výrobních, provozních a obchodních záležitostech provozovatele podniku apod. Viz Maršíková, J.: Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele, 2. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, s. 17.

¹⁴⁶ Majetková podstata je blíže upravena v Hlavě VI části první IZ, konkrétně v ustanoveních § 205 až § 230 IZ, přičemž samotný pojem majetkové podstaty je zakotven v § 205 IZ.

IZ rozumí *majetek určený k uspokojení dlužnických věřitelů*. Rovněž se připouští započtení vzájemných pohledávek, jestliže byly splněny zákonné podmínky pro toto započtení před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku.

Odvolání proti rozhodnutí o úpadku je upraveno v § 141 IZ, přičemž proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu dlužníka není odvolání přípustné a proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu věřitele se může odvolat pouze dlužník. V takovém odvolání však lze namítat pouze to, že rozhodnutí o úpadku nemělo být vydáno proto, že úpadek není osvědčen, nebo proto, že tomu brání překážka stanovená v tomto zákoně. Ke skutečnostem, které nastaly nebo vznikly po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, se v odvolacím řízení nepřihlíží.

3.5 Rozhodnutí o způsobu řešení úpadku

Poté, co soud shledal, že dlužník je v úpadku a bylo vydáno rozhodnutí o úpadku, je třeba rozhodnout o vhodném způsobu řešení tohoto úpadku. *V případě, že v insolvenčním návrhu není navrhován způsob řešení úpadku, rozhodne o něm insolvenční soud samostatným rozhodnutím vydaným do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku.*¹⁴⁷

V případě rozhodnutí o prohlášení **konkurzu** insolvenční soud toto rozhodnutí spojí s rozhodnutím o úpadku, je-li dlužníkem osoba, u které tento zákon vylučuje řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením.

Co se týká navrhovaného oddlužení, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Pokud v insolvenčním návrhu není navrhován způsob řešení úpadku, rozhodne o něm insolvenční soud samostatným rozhodnutím vydaným **do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku.**¹⁴⁸

3.5.1 Přihlašování pohledávek a jejich přezkum v insolvenčním řízení

Přihlaškou pohledávky se pro účely IZ rozumí *procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení.*¹⁴⁹ **Přihláška** pohledávky je základním předpokladem pro možnost uspokojení pohledávky.

¹⁴⁷ Zdroj: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/dluznik/rozhodnuti-o-upadku.html>

¹⁴⁸ Tamtéž

¹⁴⁹ Viz § 2 písm. h) IZ

Důležité je pravidlo pro přihlašování pohledávek zakotvené v § 173 IZ, podle něhož věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Insolvenční soud je povinen věřitele k přihlašování pohledávek vyzvat, a to až do rozhodnutí o úpadku, věřitelé tak však mohou činit i bez výzvy soudu. Věřitelé jsou dále vyzváni k přihlašování pohledávek rozhodnutím o úpadku, které může být vydáno v době od několika dnů po několik měsíců od zahájení insolvenčního řízení. Dle dikce § 136 odst. 3 nesmí být lhůta k přihlášení pohledávek stanovená v rozhodnutí kratší 30 dnů a delší 2 měsíců. Vzhledem k tomu, že se jedná o lhůtu procesněprávní¹⁵⁰, tedy postačí, *je-li poslední den lhůty přihláška podána doporučeně na poštu k doručení insolvenčnímu soudu*¹⁵¹. Prominutí zmeškání lhůty není v insolvenčním řízení přípustné. Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů.¹⁵²

V této souvislosti by autorka ráda uvedla institut popření pohledávky, který byl do IZ vrácen¹⁵³ s účinností od 1. dubna 2011 v návaznosti na nález pléna Ústavního soudu ze dne 1. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10, vyhlášený pod č. 241/2010 Sb. Jedná se o možnost přihlášených věřitelů popírat pohledávky jiných přihlášených věřitelů. Nově tak pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník, a přihlášený věřitel.¹⁵⁴ Ústavní soud ve svém derogačním nálezu označil ustanovení¹⁵⁵, podle kterého mohli pravost, pořadí a výši všech přihlášených pohledávek popírat pouze dlužník a insolvenční správce a které nedávalo věřitelům možnost zpochybnit pohledávky ji-

¹⁵⁰ To, že se jedná o lhůtu procesně právní, vyplývá z judikatury. Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 NSČR 2/2010, KSPA 56 INS 2581/2008 nebo Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 9. 2008, sp.zn. 1 VSPH 85/2008-P27, KSCB 25 INS 750/2008.

¹⁵¹ Viz Maršíková, J.: Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele, 2. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011, s. 15

¹⁵² Viz § 136 odst. 4 IZ

¹⁵³ Tento institut byl zakotven v dřívějším ZKV, ovšem v IZ se s ním původně nepočítalo. Toto popěrné právo ovšem není realizováno stejně jako v původní právní úpravě, nýbrž

¹⁵⁴ Zdroj: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/veritel/pohledavky-a-jejich-prihlaseni.html>

¹⁵⁵ Konkrétně se jedná o ustanovení § 192 odst. 1 IZ

ných přihlášených věřitelů jakýmkoli procesním prostředkem, za odporující právu na spravedlivý proces.¹⁵⁶

Po přihlášení pohledávky následuje **přezkumné jednání**, jehož předmětem je přezkum oprávněnosti přihlášených pohledávek i uplatněných práv ze zajištění. V rámci přezkumného jednání se k nim mohou všechny procesní subjekty vyjádřit a věřitelé mají možnost změnit výši přihlášené pohledávky. Výsledkem přezkumného jednání je buď závěr, že pohledávka věřitele, jakož i uplatněné zajištění, jsou zjištěny nebo, že pohledávka je popřena, a to co do pravosti, výše, či pořadí.

Termín a místo přezkumného jednání je určeno insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku, a to vždy nejpozději do 2 měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, ne však dříve než po 7 dnech od uplynutí této lhůty. V případě, že je s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, termín prvního přezkumného jednání bude insolvenčním soudem určen tak, aby se konalo nejpozději do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek. V rámci přezkumného jednání se přihlášené pohledávky projednávají postupně podle seznamu přihlášených pohledávek¹⁵⁷ vypracovaným insolvenčním správcem.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Nutno ovšem dodat, že zmíněné právo na spravedlivý proces nebylo jediným argumentem Ústavního soudu, který ve svém nálezu vycházel z přesvědčení, že absence popěrného práva znamená odepření ústavně garantované ochrany vlastnického práva k pohledávce dle čl. 11 LZPS a čl. 1 Protokolu č.1 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod, resp. odepření ochrany legitimního očekávání majetkového výnosu z pohledávky řádně přihlášené do insolvenčního řízení, a dále též odepření práva na soudní ochranu dle čl. 4 Ústavy, čl. 36 odst.1 LZPS a čl. 6 Úmluvy. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pripravovana-novela-insolvencniho-zakona-69197.html>

¹⁵⁷ Viz § 191 IZ

¹⁵⁸ Viz § 189 odst. 1 IZ

4 Způsoby řešení úpadku nepodnikatelů aneb východiska z dluhové spirály

V této kapitole je věnována pozornost hlavnímu tématu celé diplomové práce, a sice úpadku spotřebitelů. Tato kapitola představuje tedy jakési „jádro“ celé práce a následně bude sloužit také jako východisko jak pro kapitolu následující, zabývající se problematikou úpadku nepodnikatelů ve Spolkové republice Německo, tak i pro závěrečné celkové srovnání právní úpravy řešení úpadku spotřebitelů v obou právních řádech a úvahy de lege ferenda.

4.1 Konkurs a jeho likvidační způsob

Institutu konkursu byl krátce zmíněn již v kapitole 3.1 III, nyní bude při výkladu pojmu ovšem kladen důraz na konkurs z hlediska způsobu řešení úpadku nepodnikatele.

Na úvod je třeba říci, že tento institut byl převzat do IZ ze ZKV coby základní způsob řešení úpadku. Na rozdíl od ostatních způsobů řešení úpadku nemá žádná omezení týkající se subjektů v rámci svého uplatnění při řešení úpadku.¹⁵⁹ Můžeme tedy hovořit o jeho univerzální působnosti.

Konkurs je upraven v části druhé v Hlavě I. IZ (§ 244 - § 315 IZ). Dle zákonné definice ustanovení § 244 IZ je „*konkurs způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.*“

Konkurs je tedy cum grano salis ovládán dvěma základními zásadami, a sice **zásadou maximálního zpeněžení**¹⁶⁰ a **zásadou poměrného uspokojení**¹⁶¹. Pro úplnost je vhodné uvést i třetí, nikoliv bezvýjimečnou, zásadu, a to **zásadu likvidace úpadce**, která se ovšem pro fyzické osoby neuplatní.

¹⁵⁹ Konkurs je coby způsob řešení úpadku použitelný jak u fyzických, tak u právnických osob, u podnikatelů i nepodnikatelů. Výjimky jsou stanoveny v ustanovení § 6 IZ

¹⁶⁰ Tato zásada je založena na snaze o zpeněžení pohledávek v nejvyšší možné míře

¹⁶¹ Na základě této zásady jsou věřitelé co nejspravedlivěji uspokojováni z výtěžku ze zpeněžené majetkové podstaty dlužníka, a to v rámci skupin pohledávek, a to v závislosti na druhu a zajištění konkrétní pohledávky

4.1.1 Prohlášení konkursu a účinky s tím spojené

Úpadek fyzických osob je řešen¹⁶² konkursem tehdy, jestliže insolvenční soud zruší schválené oddlužení¹⁶³ ve smyslu § 418 IZ z některého z taxativně vymezených důvodů. Jedná se případy, kdy *dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení plánu oddlužení peněžité závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, anebo to navrhne dlužník*¹⁶⁴ sám. Insolvenční soud může takovéto rozhodnutí vydat až po jednání, k němuž předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který zrušení oddlužení navrhl. S výjimkou zrušení oddlužení na návrh dlužníka je insolvenční soud oprávněn vydat rozhodnutí i bez návrhu.¹⁶⁵

Dále insolvenční soud rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem, *jestliže návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne.*¹⁶⁶

Rovněž, dle díkce § 390 odst. 1 IZ, vydá insolvenční soud samostatné rozhodnutí o prohlášení konkurzu¹⁶⁷ i tehdy, pokud byl insolvenční návrh podán jinou osobou než dlužníkem a tato nepředložila návrh na povolení oddlužení v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku.

Co se týká **účinků prohlášení konkursu**, v ustanovení § 245 odst. 1 IZ je řečeno, *že nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku*. S prohlášením konkursu spojuje zákon účinky popsané v § 245¹⁶⁸ a § 246 IZ. Jedná se o účinky spojené s dispozicí s majetkem dlužníka¹⁶⁹: *Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou*. Následuje demonstrativní výčet majetkových oprávnění, která

¹⁶² Je vydáno samostatné rozhodnutí o prohlášení konkursu.

¹⁶³ Insolvenční soud v tomto případě zruší již schválené oddlužení a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem.

¹⁶⁴ Viz § 418 odst. 1 IZ

¹⁶⁵ Viz § 418 odst. 3 IZ

¹⁶⁶ Viz § 396 odst. 1 IZ

¹⁶⁷ Toto rozhodnutí do třiceti dnů po rozhodnutí o úpadku dlužníka

¹⁶⁸ V ustanovení § 245 odst. 2 je zakotveno, že prohlášením konkursu se přerušuje likvidace právnické osoby, končí nucená správa (...). Z hlediska zaměření práce však autorka nepovažuje za účelné se v této kapitole zabývat účinky prohlášení konkursu u právnických osob.

¹⁶⁹ Toto se týká jak právnických osob, tak fyzických osob.

automaticky přecházejí z dlužníka na insolventního správce.¹⁷⁰ V případě, že dlužník učiní některý z těchto vyjmenovaných právních úkonů poté, kdy oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolventního správce, budou tyto sankcionovány neúčinností.¹⁷¹ Jako na neplatný se hledí na právní úkon dlužníka, kterým by odmítl svoji majetkovou podstatu rozšířit přijetím daru nebo dědictví bez souhlasu insolventního správce.¹⁷² Nutno dodat, že tento výše popsany přechod dispozičních práv s majetkovou podstatou je charakteristickým znakem konkursu.¹⁷³

Důležité je také zmínit účinky prohlášení konkursu na probíhající řízení. Ve smyslu § 263 IZ se *prohlášením konkursu přerušují soudní, správní a jiná řízení o právech a povinnostech, která se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník*. Prohlášením konkursu se naopak nepřerušují trestní řízení, řízení o přestupcích a jiných správních deliktech, daňová a dědická řízení atd.¹⁷⁴

V případě fyzických osob má prohlášení konkursu účinek na **společné jmění manželů** (dále jen „SJM“), které je upraveno v Díle 3. Hlavy I., části druhé IZ. Prohlášením konkursu SJM zaniká a provede se jeho vypořádání. Oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu přechází na insolventního správce. Uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů dlužníkem po prohlášení konkursu je sankcionováno neplatností.¹⁷⁵ Dohoda o vypořádání společného jmění manželů musí být schválena soudem. Poté nabývá účinnosti a má účinky pravomocného rozsudku.¹⁷⁶ Soud rozhodnutí o schválení dohody poté doručí účastníkům této dohody a věřitelskému výboru.¹⁷⁷

Co se týká majetkové podstaty ve vztahu k SJM, *část společného jmění manželů, kterou dlužník použil se souhlasem manžela k podnikání, spadá při vypořádání společného jmění manželů vždy do majetkové podstaty*.¹⁷⁸ V případě, že nelze provést

¹⁷⁰ Viz § 245 odst. 1 IZ: „...zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.“

¹⁷¹ Viz § 246 odst. 2 IZ

¹⁷² Viz § 246 odst. 4 IZ

¹⁷³ V ostatních případech řešení úpadku zůstává dispozice s majetkem v rukou dlužníka.

¹⁷⁴ Viz § 266 odst. 1 IZ

¹⁷⁵ Viz § 270 odst. 1 IZ

¹⁷⁶ Viz § 270 odst. 3 IZ

¹⁷⁷ Viz § 272 odst. 1 IZ

¹⁷⁸ Viz § 270 odst. 2 IZ

vypořádání SJM proto, že závazky dlužníka přesahují majetek náležející do SJM, zahrne se celý majetek v rámci SJM do majetkové podstaty.¹⁷⁹

Následkem této situace je potom nemožnost vzniku nového SJM po dobu trvání účinků prohlášení konkursu. *Uzavře-li dlužník nové manželství, odkládá se vznik společného jmění manželů ke dni zániku těchto účinků.*¹⁸⁰

4.1.2 Procesní úkony navazující na prohlášení konkursu

S prohlášením konkursu zákon spojuje mnohé procesní úkony, zakotvené v dílu 4. Hlavě I. IZ. Tyto procesní úkony zajišťuje zejména jmenovaný insolvenční správce, zatímco o jejich provedení rozhoduje věřitelský výbor, jehož pravomoci byly oproti předchozí právní úpravě ZKV značně posíleny.¹⁸¹

Neprodleně po nabytí účinnosti prohlášení konkursu zajistí insolvenční správce provedení procesních úkonů a dalších činností, které z prohlášení konkursu vyplývají.¹⁸² Insolvenční správce se zejména zaměří na dokončení seznamu přihlášených pohledávek a přípravu přezkumného jednání a schůze věřitelů.¹⁸³ Při sestavování a doplňování seznamu ohlášených pohledávek je insolvenční správce povinen respektovat lhůtu k podání přihlášek pohledávek.¹⁸⁴ Na základě vypracovaného seznamu přihlášených pohledávek a dalších získaných poznatků, připraví insolvenční správce zprávu o hospodářské situaci dlužníka, v níž porovná majetkovou podstatu se závazky dlužníka.¹⁸⁵ Tuto zprávu insolvenční správce předá insolvenčnímu soudu nejméně 7 dní přede dnem konání první schůze věřitelů.¹⁸⁶ Následně je tato zpráva projednána schůzí věřitelů, která *dále rozhodne, zda a v jakém rozsahu se má dlužníku, který je fyzickou osobou, a jeho rodině poskytovat plnění z majetkové podstaty k úhradě jejich odůvodněných existenčních potřeb. Učiní tak na žádost dlužníka nebo některého z členů jeho rodiny.*¹⁸⁷

¹⁷⁹ Viz § 274 IZ

¹⁸⁰ Viz § 276 odst. 1 IZ

¹⁸¹ Viz Krčmář, Z. : Nový insolvenční zákon urychlí úpadek drobných podnikatelů, Konkursní noviny, 2007, č. 9.

¹⁸² Viz § 277 odst. 1 IZ

¹⁸³ Viz § 277 odst. 3 IZ

¹⁸⁴ Viz § 278 odst. 1 IZ

¹⁸⁵ Viz § 281 odst. 1 IZ

¹⁸⁶ Viz § 281 odst. 2 IZ

¹⁸⁷ Viz § 282 odst. 2 IZ

4.1.3 Zpeněžení majetkové podstaty a nakládání s výtěžkem

Zpeněžení majetkové podstaty úzce souvisí se zásadou maximálního zpeněžení, která byla popsána výše. Ve smyslu ustanovení § 283 odst. 1 se zpeněžením majetkové podstaty rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů.¹⁸⁸

Majetkovou podstatu lze zpeněžit třemi základními způsoby - veřejnou dražbou¹⁸⁹, prodejem věci dle ustanovení OSŘ pro výkon rozhodnutí¹⁹⁰ a prodejem mimo dražbu¹⁹¹, přičemž o konkrétním způsobu zpeněžení majetkové podstaty rozhoduje insolvenční správce se souhlasem věřitelského výboru.¹⁹²

Co se týká nakládání s výtěžkem zpeněžení, je třeba nejprve říci, že z tohoto výtěžku se hradí pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, jakož i náklady, které souvisí se správou majetkové podstaty.¹⁹³ Nestačí-li ovšem výtěžek ke kompenzaci pohledávek a nákladů, lze použít prostředků získaných zálohou na náklady insolvenčního řízení nebo zálohou poskytnutou věřitelským výborem.¹⁹⁴ V případě, že ani takto poskytnuté prostředky nepostačují ke krytí pohledávek a nákladů, rozhodne o pořadí úhrady pohledávky nebo o její poměrné úhradě insolvenční soud na základě návrhu insolvenčního správce.¹⁹⁵

Zajištění věřitelé mají právo na uspokojení jejich pohledávky z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna.¹⁹⁶ Zajištění věřitelé představují výjimku ze zásady poměrného uspokojení věřitelů.

Z tohoto výtěžku jsou přitom odečteny náklady na správu a zpeněžení, a to maximálně 5 % hodnoty výtěžku pro náklady zpeněžení a maximálně 4 % hodnoty výtěžku pro náklady správy. V ustanovení § 299 odst. 1 je dále řečeno, že zajištění věřitelé se uspokojí podle pořadí, v jakém vznikl právní důvod zajištění, z té části výtěžku, který na ně připadá, nedohodnou-li se písemně jinak. Neuspokojená část jejich po-

¹⁸⁸ Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužnických pohledávek; ujednáními, která tomu brání, není insolvenční správce omezen.

¹⁸⁹ Veřejná dražba se provádí dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, přičemž se postupuje podle části o dražbách dobrovolných.

¹⁹⁰ Prodej věci dle ustanovení OSŘ o výkonu rozhodnutí provádí místně příslušný okresní soud

¹⁹¹ Prodej mimo dražbu může insolvenční správce uplatnit bez souhlasu věřitelského výboru toliko u věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo zhodnocením. V ostatních případech je nutný předchozí souhlas věřitelského výboru a insolvenčního soudu.

¹⁹² Viz § 286 IZ

¹⁹³ Viz § 296 odst. 1 IZ

¹⁹⁴ Viz § 297 odst. 1 IZ

¹⁹⁵ Viz § 297 odst. 2 IZ

¹⁹⁶ Viz § 298 odst. 1 IZ

hledávky se považuje za pohledávku přihlášenou a uspokojí se stejně jako tyto pohledávky.

O průběhu zpeněžení majetkové podstaty podává insolvenční správce insolventnímu soudu a věřitelskému výboru dílčí zprávy. O zpeněžení majetkové podstaty vyrozumí rovněž soud, správce daně, soudního exekutora, atd.¹⁹⁷

4.1.4 Konečná zpráva a rozvrh

Konečná zpráva je vypracována insolvenčním správcem v závěru zpeněžení majetkové podstaty a následně předložena insolventnímu soudu a ve smyslu § 302 IZ musí obsahovat zejména:

- a) přehled pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, které insolvenční správce již uspokojil a které ještě uspokojit zbývá,
- b) přehled výdajů vynaložených v souvislosti se správou majetkové podstaty se zdůvodněním výdajů, které nejsou obvyklé,
- c) přehled zpeněžení majetkové podstaty s výsledkem, jehož bylo dosaženo,
- d) uvedení majetku, který nebyl zpeněžen, s odůvodněním, proč k tomu došlo,
- e) výsledky částečného rozvrhu, pokud k němu došlo,
- f) přehled plnění zajištěným věřitelům s promítnutím do rozvrhu,
- g) přehled jednání a právních úkonů, významných pro průběh insolventního řízení.

Výsledkem této konečné zprávy musí být vyčíslení a následné rozdělení částky mezi věřitele.¹⁹⁸ Po schválení konečné zprávy insolvenčním soudem, *předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu návrh rozvrhového usnesení, v němž uvede, kolik má být vyplaceno na každou pohledávku uvedenou v upraveném seznamu přihlášených pohledávek.*¹⁹⁹ Následně určí insolvenční soud insolvenčnímu správci lhůtu ke splnění rozvrhu, která nesmí být delší než 2 měsíce od právní moci tohoto usnesení.²⁰⁰

¹⁹⁷ Viz § 300 IZ

¹⁹⁸ Viz § 302 IZ

¹⁹⁹ Viz § 306 odst. 1 IZ

²⁰⁰ Viz § 307 odst. 2 IZ

4.1.5 Zrušení konkursu

O zrušení konkursu rozhoduje insolvenční soud jednak bez návrhu v případech taxativně vyjmenovaných v ustanovení § 308 odst. 1 IZ²⁰¹, jednak na návrh dlužníka, jestliže dlužník k tomuto návrhu připojil listinu, na které všichni věřitelé a insolvenční správce vyslovili se zrušením konkursu souhlas a na které je úředně ověřena pravost podpisu osob, které ji podepsaly.²⁰²

Ke zrušení konkursu nedochází v případě smrti dlužníka, jak vyplývá z § 310 IZ. Po jeho smrti nastupují na jeho místo jeho dědici, a pokud žádné dědice nemá, nastupuje na jeho místo stát.

Na závěr nutno dodat, že se zánikem konkursu zanikají účinky prohlášení konkursu²⁰³.

I. Nepatrný konkurs

Nepatrný konkurs (nebo také spotřebitelský konkurs) ve smyslu zvláštních ustanovení § 314 a § 315 IZ představuje zvláštní typ konkursního řízení²⁰⁴, který je oproti standardnímu konkursnímu řízení značně zkrácen a zjednodušen. Jedná se o nový právní institut, který byl zaveden IZ. Jak vyplývá ze zákona, jedná se způsob řešení úpadku u **nepodnikatelů**²⁰⁵ nebo **drobných podnikatelů**, jejichž celkový obrat za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu nepřesahuje 2. 000. 000 Kč a kteří nemají více než 50 věřitelů.²⁰⁶ Obecně lze tedy říci, že se jedná o méně složité případy, u nichž je žádoucí rychlý a méně nákladný postup při řešení jejich úpadku, vedoucí ke zvýšené míře uspokojení věřitelů. Z výše uvedeného vyplývá, že v případě řešení úpadku nepodnikatele konkursem se musí vždy jednat o nepatrný konkurs.

Rozhodnutí o tom, že se jedná o nepatrný konkurs, může být insolvenčním soudem vydáno i bez návrhu a spojeno s prohlášením konkursu. Rozhodnutí o nepatr-

²⁰¹ a) zjistí-li, že nebyl ani dodatečně osvědčen dlužníkův úpadek; to neplatí, došlo-li již ke zpeněžení podstatné části majetkové podstaty,

b) zjistí-li, že zde není žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uspokojeny,

c) po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení,

d) zjistí-li, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty.

²⁰² Viz § 308 odst. 2 IZ

²⁰³ S výjimkou účinků, u kterých je možné jejich navrácení do stavu před prohlášením konkursu. Viz § 312 odst. 1 IZ

²⁰⁴ Důvodová zpráva k IZ uvádí, že nepatrný konkurs lze za samostatný způsob řešení úpadku považovat jen do určité míry.

²⁰⁵ Viz § 314 odst. 1 písm. a)

²⁰⁶ Viz § 314 odst. 1 písm. b)

ném konkursu může insolvenční soud vydat kdykoli v průběhu insolvenčního řízení po prohlášení konkursu.²⁰⁷ *Podklad pro rozhodnutí insolvenčního soudu v případě, že dlužníkem je fyzická osoba - nepodnikatel, je dán prostým zjištěním uvedené skutečnosti.*²⁰⁸ Problematické jsou naopak situace, kdy je rozhodováno o nepatrném úpadku u podnikatelů, kdy je třeba vyhodnotit celkový obrat dlužníka a zjistit počet jeho věřitelů. Pro případy nepatrného konkursu u drobných podnikatelů, kdy soud zamýšlí spojit rozhodnutí o nepatrném konkursu s prohlášením konkursu, se jeví účelným, aby měl insolvenční soud k dispozici dostatek podkladů pro závěr o obratu dlužníka ještě předtím, než o prohlášení konkursu rozhodne.²⁰⁹

Co se týká právní úpravy tohoto institutu, vztahují se na něj s určitými omezeními ustanovení o konkursu. Odchytky od úpravy standardního konkursu jsou stanoveny v § 315 IZ. IZ tak v zájmu rychlejšího postupu umožňuje, aby byl místo věřitelského výboru věřiteli ustanoven zástupce věřitelů a podobně, při přezkumném jednání lze současně projednat všechny otázky, o kterých by jinak byla oprávněna rozhodnout pouze schůze věřitelů, a je-li to účelné, lze přednést také konečnou zprávu a vyúčtování a projednat námitky proti nim. Nutno ovšem dodat, že i přes tato omezení funkce schůze věřitelů, je postavení věřitelů stále velmi silné. Uvedené odchytky od standardního řízení se totiž mohou realizovat toliko v případech, kdy se schůze věřitelů neusnese jinak. Zjednodušený je také postup při řešení společného jmění manželů²¹⁰ a vyloučení²¹¹ nedobytných pohledávek, ke kterým není třeba souhlasu soudu, ani věřitelů.²¹²

Další zjednodušení sleduje rovněž ustanovení § 315 odst. 2 IZ, kde stojí, že insolvenční soud může pro nepatrný konkurs stanovit i další odchytky od zákona, není-li to v rozporu s rozhodnutím schůze věřitelů a povedou-li k rychlému a hospodárnému průběhu insolvenčního řízení. Těmito odchytkami nesmí být dotčeno postavení zajištěných věřitelů ani zásady insolvenčního řízení. *Toto rozhodnutí může insolvenční soud spojit s rozhodnutím o nepatrném konkursu nebo je může vydat kdykoli pozdě-*

²⁰⁷ Viz § 315 odst. 2 IZ

²⁰⁸ Viz Konkurs a vyrovnání, odborný ekonomický měsíčník, článek Insolvenční zákon krok za krokem, autor Mgr. Petr Budín. Dostupné z: <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=491&idb=40>

²⁰⁹ Viz tamtéž

²¹⁰ Viz § 315 odst. 1 písm. b) IZ: k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů není potřeba schválení insolvenčním soudem ani souhlasu věřitelského orgánu

²¹¹ Zákonodárce zde měl zřejmě na mysli vynětí, a ne vyloučení. Viz Kotoučová, J. a kol.: Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání.

Praha: C. H. Beck, 2008, str. 733

²¹² Viz § 315 odst. 1 písm. c)

ji.²¹³ Takto mohou být omezeny formální úkony a docíleno rychlejšího a celkově efektivnějšího průběhu řízení.²¹⁴

Obdobný institut lze nalézt i v německém InsO, a to v části nesoucí název „**Verbraucherinsolvenzverfahren und sonstige Kleinverfahren**“ (spotřebitelské insolvenční řízení a jiná zjednodušená řízení).²¹⁵

4.2 Oddlužení jako nelikvidační způsob

Institut oddlužení se za relativně krátkou dobu své existence dostal do povědomí široké veřejnosti a lze bez nadsázky tvrdit, že je využíván v masovém měřítku.²¹⁶ Pro ilustraci snad stačí konstatovat, že jenom letos v lednu požádalo soudy o oddlužení 1623 osob, což je dvojnásobek oproti minulému roku.²¹⁷ Ne třeba jistě v této souvislosti zmiňovat rozmach různých podnikatelských aktivit spojených s úplatným poradenstvím a asistencí dlužníkům při přípravě insolvenčních návrhů.²¹⁸ Koneckonců problematikou zadlužování domácností a fenoménů s tím spojených se autorka zabývala již v předešlých kapitolách. V této části práce bude akcentováno zejména na aktuální právní úpravu tohoto institutu.

Oddlužení představuje, na rozdíl od konkursu, sanační způsob řešení úpadku spotřebitele, **příčemž dlužníkovy dluhy jsou sjednoceny, zajištění věřitelé jsou uspokojeni zcela, nezajištění do jimi schválené výše a zbytek dluhů může být dlužníkovi odpuštěn.**²¹⁹ Jedná se o způsob řešení úpadku určený výhradně dlužníkům nepodnikatelům.²²⁰

Oddlužení sestává celkem ze čtyř fází: První fází představuje podání návrhu na zahájení insolventního řízení a na povolení oddlužení. Druhou fází je poté povolení oddlužení a následně, třetí fází představuje určení způsobu plnění oddlužení a schvá-

²¹³ Viz § 315 odst. 2 IZ

²¹⁴ Zdroj: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/konkurs.html>

²¹⁵ Viz § 304 až § 314 InsO

²¹⁶ Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-poznamek-k-oddluzeni-z-hlediska-zajisteneho-veritele-80725.html>

²¹⁷ Viz Lidové noviny, rubrika Peníze & Byznys, článek Bankrotů v Česku strmě rostou, autor Vladimír Kaláb, 6. 2. 2013, s. 13, dostupné z:

<http://archiv.newton.cz/ln/2012/02/06/1627898936e951b7cb6adc24d2d8fa47.asp>

²¹⁸ Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-poznamek-k-oddluzeni-z-hlediska-zajisteneho-veritele-80725.html>

²¹⁹ Zdroj: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

²²⁰ Toto vyplývá z § 389 odst. 1 IZ

lení oddlužení. Poslední, čtvrtá fáze, je fází realizační, v níž dochází k plnění oddlužení a ukončení oddlužení.²²¹

Zajímavou skutečností je, že současná česká právní úprava institutu oddlužení čerpala inspiraci z amerického modelu, a sice z Bankruptcy Code z roku 1978.²²² Oddlužení je regulováno v Hlavě V., části druhé IZ. Ihned v prvním ustanovení Hlavy V. je vymezen okruh osobní působnosti institutu oddlužení. Ve smyslu § 389 jsou osobami oprávněnými podat návrh na oddlužení nepodnikatelé. Osoba odlišná od dlužníka přitom není oprávněna návrh na oddlužení podat.²²³

Návrhem na povolení oddlužení a rozhodnutím o schválení oddlužení se již podrobně zabývaly předešlé kapitoly, na které autorka tímto odkazuje. Nyní bude věnována pozornost jednotlivým způsobům oddlužení.

4.2.1 Způsoby oddlužení

Zákon rozeznává dva způsoby oddlužení, a to zpeněžením majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře.²²⁴ Jak již bylo řečeno, o způsobu oddlužení rozhodují nezajištění věřitelé²²⁵, kteří jej odhlasují na schůzi věřitelů nebo mimo ni.²²⁶ V rámci schůze věřitelů je důležitá zejména osobní účast dlužníka, který zodpovídá dotazy přítomných věřitelů a obhájí nezbytnost oddlužení. Jestliže se dlužník bez omluvy na schůzi věřitelů nedostaví, insolvenční soud předpokládá zpětvzetí jeho návrhu na oddlužení.

V případě, že hlasování probíhá mimo schůzi věřitelů²²⁷, výsledky takového hlasování se připočtou k výsledkům hlasování dosažených na schůzi věřitelů. V případě rozporu se považuje za rozhodné hlasování věřitele na schůzi věřitelů.²²⁸

²²¹ Informace čerpány z powerpointové prezentace na téma „Oddlužení“, autor: J. Kozák, dostupné z: www.cak.cz/files/2147/Oddlu_en_.pp

²²² Zdroj: <http://www.abiworld.org//AM/Template.cfm?Section=Home> (webové stránky American Bankruptcy Institute)

²²³ Viz § 389 odst. 2 IZ

²²⁴ Viz § 398 odst. 1 IZ

²²⁵ *Právo hlasovat o způsobu oddlužení mají pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Zajištění věřitelé nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky. Právo hlasovat nemají osoby dlužníkovi blízké.* Viz § 402 odst. 1 IZ.

²²⁶ Zdroj: <http://insolvenční-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

²²⁷ Mimo schůzi věřitelů lze hlasovat toliko písemně hlasovacími lístky s úředně ověřenými podpisy.

²²⁸ Viz § 400 odst. 2 IZ

Pokud nezajištění věřitelé nehlasují ani jeden ze způsobů oddlužení prostou většinou hlasů, rozhodne o způsobu oddlužení insolvenční soud.²²⁹

Insolvenční soud ve svém rozhodnutí o schválení oddlužení uvede i způsob oddlužení. Rozhodnutí o schválení oddlužení doručí insolvenční soud zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru.²³⁰ Účinky schválení oddlužení nastanou okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku.²³¹ Ustanovení § 407 odst. 2 IZ dále zakotvuje, že právní mocí rozhodnutí o schválení oddlužení se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo před jeho vydáním v dosavadním průběhu řízení.

4.2.2 Průběh oddlužení

4.2.2.1 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

a) Rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

V rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, insolvenční soud

- a) uvede informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem,
- b) označí majetek, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty,
- c) označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli.²³²

b) Průběh oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty má formu jednorázového vyrovnání pohledávek ze zdrojů stávajících aktiv dlužníka.²³³ Při tomto způsobu oddlužení se

²²⁹ Viz § 402 odst. 5 IZ

²³⁰ Viz § 406 odst. 4 IZ. Odvolání proti tomuto rozhodnutí může podat pouze věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení, nebo věřitel, jehož námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 IZ insolvenční soud nevyhověl. Proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře může podat odvolání také dlužník, jehož žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek insolvenční soud nevyhověl, nebo věřitel, který nesouhlasil se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval.

²³¹ Viz § 407 odst. 4 IZ

²³² Viz § 406 odst. 2 IZ

²³³ Viz Kotoučová, J. a kol.: Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Praha: C. H. Beck, 2010, s. 888

postupuje *obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu*.²³⁴ Ovšem a contrario vůči konkursu zde platí, že do majetkové podstaty nenáleží ten majetek, který dlužník *nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení*.²³⁵ Dispoziční oprávnění s tímto majetkem je v rukou dlužníka.²³⁶ Dlužníkovy příjmy a majetek, který získá po schválení oddlužení, tedy nebudou v insolvenčním řízení dotčeny.

Pro realizaci tohoto způsobu oddlužení je nezbytný soupis majetkové podstaty, který zpracuje insolvenční správce.²³⁷ Zpeněžením majetkové podstaty se přitom rozumí *převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů*.²³⁸ Analogicky se zde aplikují ustanovení regulující zpeněžení majetkové podstaty u konkursu. Také způsob provedení zpeněžení bude realizován podle ustanovení upravujících konkurs (§ 286 IZ). Zajištění věřitelé budou následně stejně jako u konkursu uspokojováni ze zajištění.

Jak vyplývá z výše uvedeného, jedná se o prodej majetku, který dlužník nabyl v minulosti, ovšem majetek nabytý v průběhu insolventního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení, zůstává nedotčen.²³⁹

4.2.2.2 Oddlužení plněním splátkového kalendáře

a) Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře

V rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře, insolvenční soud

a) uloží dlužníku, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni měsíce částku stanovenou podle [§ 398](#) z příjmů, které získá po schválení oddlužení, a to podle poměru jejich pohledávek určeného v rozhodnutí. Současně stanoví termín úhrady první splátky, a to tak, aby byla uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž nastanou účinky schválení oddlužení,

b) označí příjmy, ze kterých by dlužník podle stavu ke dni vydání rozhodnutí měl uhradit první splátku,

²³⁴ Viz § 398 odst. 2 IZ

²³⁵ Viz § 398 odst. 2 IZ

²³⁶ Viz § 408 odst. 1 IZ

²³⁷ Soupis majetkové podstaty vychází zejména ze seznamu majetku, který dlužník předkládá současně s návrhem na povolení oddlužení.

²³⁸ Viz § 218 odst. 1 IZ. Analogické užití ustanovení upravujícího konkurs.

²³⁹ Zdroj: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

- c) označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli,
- d) přikáže plátcí mzdy dlužníka, nebo plátcí jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného (dále jen „plátce mzdy dlužníka“), aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka stanovené srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku.²⁴⁰

Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře insolvenční soud doručí do vlastních rukou také plátcí mzdy dlužníka.²⁴¹ O právech a povinnostech plátce mzdy dlužníka po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení platí přiměřeně ustanovení OSŘ o plátcí mzdy při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného. Částky sražené z dlužníkovy mzdy zasílá plátce mzdy dlužníka insolvenčnímu správci, a to i v případě, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud nenabýlo právní moci.²⁴²

b) Průběh oddlužení plněním splátkového kalendáře

Tento způsob oddlužení probíhá tak, že dlužník je po dobu pěti let²⁴³ povinen v měsíčních splátkách hradit své úroky nezajištěným věřitelům ze svých příjmů. V případě, že dojde k podstatné změně okolností, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek, insolvenční soud rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře i bez návrhu změní.²⁴⁴ Svůj majetek si tedy dlužník smí ponechat, ale na rozdíl od předešlého způsobu oddlužení se musí vzdát do budoucna svého příjmu. Uvedené splátky se uskutečňují vždy k prvnímu dni v měsíci a to ve stejném rozsahu, v jakém mohou být z jeho příjmů při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tyto přednostní pohledávky jsou upraveny v ustanovení § 279 odst. 2 OSŘ a jedná se mimo jiné o pohledávky výživného, pohledávky náhrady škody způsobené ublížením na zdraví nebo úmyslnými trestnými činy, atd. Měsíční splátky budou rozděleny mezi nezajištěné

²⁴⁰ Viz § 406 odst. 3 IZ

²⁴¹ Viz § 406 odst. 5 IZ. Po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře platí pro plátce mzdy o právech a povinnostech přiměřeně ustanovení OSŘ o plátcí mzdy při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného. Částky sražené z dlužníkovy mzdy zasílá plátce mzdy dlužníka insolvenčnímu správci, a to bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud není v právní moci.

²⁴² Viz § 406 odst. 5 IZ

²⁴³ Viz § 398 odst. 3 IZ. Jedná se o kogentní ustanovení, tzn., že lhůta nemůže být snížena ani za předpokladu, že dlužník již splnil minimální hranici 30 %.

²⁴⁴ Viz § 407 odst. 3 IZ.

věřitele dlužníka podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolventního soudu o schválení oddlužení²⁴⁵, zatímco zajištění věřitelé budou uspokojeni skrze zpeněžení předmětu jejich zajištění.²⁴⁶

Výše splátek a její výpočet vychází z právní úpravy srážek ze mzdy a jiných příjmů v části šesté, Hlavě druhé OSŘ. Srážky se přitom provádějí z čisté mzdy, *která se vypočte tak, že se od mzdy odečte záloha na daň z příjmů fyzických osob srážená z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, pojistné na důchodové spoření, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na veřejné zdravotní pojištění.*²⁴⁷ Výše srážek ovšem nikdy nesmí přesáhnout hranici tzv. **nezabavitelné částky**.²⁴⁸ Jedná se o tu část mzdy, která představuje prostředky k uspokojování základních potřeb dlužníka a rovněž osob na dlužníkovi závislých svou výživou.²⁴⁹ Způsob výpočtu této nezabavitelné částky je stanoven nařízením Vlády České republiky č. 595/2006 Sb., kde je stanoveno, že tato částka *je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a stanoveného normativu nákladů na bydlení²⁵⁰ pro jednu osobu dle zvláštního právního předpisu a jedné čtvrtiny nezabavitelné částky na každou osobu²⁵¹, které je dlužník povinen poskytovat výživné.*²⁵²

Dlužník je povinen po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat.²⁵³ Tato povinnost vychází z předpokladu, na kterém je oddlužení plněním splátkového kalendáře založeno, a to, že fyzická osoba se bude na umoření svých dluhů sama aktivně podílet a v rámci své výdělečné činnosti bude v pravidelných intervalech odvádět část svých příjmů za účelem uspokojení věřitelů.

²⁴⁵ Viz Zelenka, J. a kol.: Insolvenční zákon: Poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy, 2. aktual. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2008, s. 609

²⁴⁶ Podobně jako zajištění věřitelé u způsobu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

²⁴⁷ Viz § 277 odst. 1 OSŘ

²⁴⁸ Viz § 278 OSŘ. Od 1. 1. 2012 výše nezabavitelné částky vzrostla z původních 5326 Kč na současných 5841,33 Kč. Také výše životního minima se zvýšila a od 1. 1. 2012 činí 3410 Kč, oproti dřívějším 3126 Kč.

²⁴⁹ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní, 4. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2006, s. 548.

²⁵⁰ Částka normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu se stanoví pro byt užívaný na základě nájemní smlouvy v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel.

²⁵¹ Na manžela povinného se započítává jedna čtvrtina nezabavitelné částky, i když má samostatný příjem. Na dítě, jež manželé společně vyživují, se započítává jedna čtvrtina nezabavitelné částky každému manželovi zvlášť, jsou-li srážky prováděny ze mzdy obou manželů.

²⁵² Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nove-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-srazkach-ze-mzdy-pro-rok-2012-78512.html>

²⁵³ Viz § 412 odst. 1 IZ

Dále dle dikce zákona dlužník nesmí odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat, hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře. Dlužník musí vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců, nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení.²⁵⁴ Dlužník má také informační povinnost, spočívající v neprodleném oznámení změny svého bydliště nebo zaměstnání insolvenčnímu soudu, insolventnímu správci a věřitelskému výboru. Cílem tohoto ustanovení je zřejmě zajištění kooperace dlužníka v rámci probíhajícího oddlužení.

4.2.3 Splnění oddlužení a osvobození od placení zbytku dluhů

Splnění oddlužení představuje úspěšné zakončení realizační fáze oddlužení. Oddlužení bude fakticky splněno v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty po splnění rozvrhového usnesení vydaného insolvenčním soudem na základě konečné zprávy insolvenčního správce a u splátkového kalendáře splněním poslední splátky.²⁵⁵ Autorka se v této souvislosti ztotožňuje s názorem J. Kotoučové, která klade důraz na důležitost faktického splnění všech zákonem stanovených povinností dle schváleného způsobu oddlužení²⁵⁶ a nikoliv na rozhodnutí soudu o splnění oddlužení, které je spíše formálním úkonem. Jak vyplývá z dikce ustanovení § 413 IZ, *splnění oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím*.²⁵⁷ Nabytím právní moci tohoto rozhodnutí zároveň končí insolvenční řízení. Insolvenční soud současně rozhodne o odměně insolventního správce²⁵⁸ a sprostí jej funkce.

V případě, že bylo oddlužení splněno a dlužník splnil řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, může dlužník soudu navrhnout, aby

²⁵⁴ Viz § 412 odst. 1 IZ

²⁵⁵ Plnění splátkového kalendáře přitom probíhá zásadně a zpravidla po dobu celých pěti let, a to bez ohledu na to, zda dlužník zaplatil schváleným oddlužením očekávané plnění (například ve výši 30 %) nebo více (například 90 %). Viz Konkurzní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-1>

²⁵⁶ Viz Kotoučová, J. a kol.: Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 955

²⁵⁷ Proti tomuto rozhodnutí není přípustné odvolání.

²⁵⁸ Viz vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolventního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

vydal *po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek*²⁵⁹, *zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny.*²⁶⁰ Slyšení dlužníka je nezbytné ke zjištění, zda splnění oddlužení bylo docíleno bez porušení právních předpisů a v souladu se zákonnými podmínkami.²⁶¹ Zákon přitom nestanoví žádnou lhůtu pro podání návrhu na vydání usnesení o osvobození od zbytku dluhů. Zákonodárce tedy zřejmě předpokládá, že dlužník tak učiní ve svém vlastním zájmu co nejdříve. Možnost osvobození od zbytku dluhů je patrně největší motivací dlužníka navrhuujícího způsob řešení svého úpadku oddlužením. *Toto osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.*²⁶² Dle § 414 odst. 3 IZ se osvobození podle odstavců 1 a 2 vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

Ze zákona přímo nevyplývá, co se rozumí osvobozením od placení pohledávek, ovšem ratio legis lze vyslovit myšlenku, že se jedná o zánik vymahatelnosti těchto pohledávek. To znamená, že nesplacené pohledávky sice de facto nezanikají, ale nadále trvají toliko ve formě naturální obligace, z nichž nevzniká dlužníku povinnost je plnit.

Insolvenční soud může po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek i v případě, že hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, je nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo nedosahuje-li nejnižší hodnotu plnění, na které se tyto věřitelé s dlužníkem dohodli. *Učiní tak jen na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tyto věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkuv úpadek byl řešen konkursem.*²⁶³ Tyto podmínky musejí být splněny kumulativně.

Institut osvobození od placení pohledávek se ovšem nikdy nevztahuje na peněžitý trest nebo jiné majetkové sankce, které byly dlužníku uloženy v trestním řízení pro

²⁵⁹ Institut osvobození od placení zbytku dluhů má kořeny v římském právu, přičemž formální způsob prominutí dluhu představovala *acceptilatio* a neformálním způsobem *pactum de non petendo*.

²⁶⁰ Viz § 414 odst. 1 IZ

²⁶¹ Viz Kozák, J. a kol.: Insolvenční zákon a předpisy související: nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 599.

²⁶² Viz Konkurzní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/ctenari-se-ptaji-my-odpovidame-1>

²⁶³ Viz § 415 IZ

úmyslný trestný čin. Rovněž se netýká pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti.²⁶⁴ Autorka je toho názoru, že tato právní úprava je spravedlivá, neboť osvobození od zbytku dluhů by mělo představovat jakousi „odměnu“ za snahu poctivě vyřešit svůj úpadek oddlužením, a nikoliv jako pomoc osobám páchajícím úmyslné trestné činy.

Nutno dodat, že přiznaným osvobozením od pohledávek dlužníkovy cesta z dluhové spirály zcela nezaniká, neboť je mu zákonem stanoveno jakési „kontrolní období“ v rozsahu tří let od právní moci rozhodnutí, v němž nesmí být *pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele.*²⁶⁵ V opačném případě dochází k **zániku přiznaného osvobození**. Proti rozhodnutí o zániku přiznaného osvobození je dlužník a věřitel, jehož se zánik osvobození týká, oprávněn podat odvolání.²⁶⁶

Kromě zániku osvobození je možné i **odejmutí osvobození**, které nastává v případě, že *na základě návrhu podaného některým z dotčených věřitelů do 3 let od jeho pravomocného přiznání vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům; to neplatí, jestliže věřitel, který návrh podal, mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníku.*²⁶⁷ Odejmutí osvobození tedy musí předcházet konstitutivní rozhodnutí soudu, zatímco k zániku osvobození dochází v zákonem stanovených případech ex lege. Důvodem je rozdílný stupeň závažnosti jednání dlužníka zapříčiňujícím tyto sankce.

²⁶⁴ Viz § 416 odst. 1 IZ

²⁶⁵ Viz § 417 odst. 2 IZ

²⁶⁶ Viz § 417 odst. 4 IZ

²⁶⁷ Viz § 417 odst. 1 IZ

5 Řešení úpadku spotřebitele ve Spolkové republice Německo

5.1 Prameny insolvenčního práva v SRN v historickém kontextu

Vzhledem k tomu, že německý právní řád²⁶⁸ se stejně jako český řadí k systému kontinentálního práva, který se vyvinul na základě recepce římského práva²⁶⁹, nelze ani zde opomenout zmínit vliv římského práva. Římské právo a jeho význam z hlediska úpadkového práva již ovšem byl podrobně popsán v první kapitole, a proto autorka nepovažuje za nezbytné se tímto opětovně zabývat.

V této souvislosti by autorka ráda zmínila proces recepce římského práva na německy hovořícím území v 16. století, kdy došlo k přijetí římského práva soukromého jako platného právního řádu ve Svaté říši římské národa německého. Vývoj soukromého práva byl ovšem v této době poměrně komplikovaný, neboť tehdejší insolvenční právo bylo v německy hovořící oblasti ovlivněno nejen zmíněným právem římským, nýbrž také italskými glosátory, zákonodárstvím církve a německým zvykovým právem.²⁷⁰

V 19. století se začaly objevovat první snahy směřující k vydání německého konkursního řádu. Dne 8. 5. 1855 byl vydán Pruský konkursní řád (Preußische Konkursordnung), který do značné míry vycházel z francouzského obchodního zákoníku *Code de commerce*. V tomto období se ovšem nepodařilo zavést jednotné celoněmecké konkursní řízení, neboť německy hovořící území bylo roztrženo do mnoha menších státních útvarů, majících svoji vlastní právní úpravu, a to i na poli insolvence.

Jednotný německý konkursní řád byl vydán teprve roku 1877 a účinnosti nabyl o dva roky později. Jednalo se o kombinaci španělského a severoitalského práva.²⁷¹

²⁶⁸ Konkrétně se jedná o systém střeoevropský, někdy také označovaný jako germánský. Podle V. Knappa je však pojem „germánský právní systém“ nepřesný. K tomuto systému se řadí i český, polský, slovenský, maďarský, slovinský, nizozemský a rakouský právní řád. Zdroj: http://iuridictum.pecina.cz/w/Kontinent%C3%A1ln%C3%AD_pr%C3%A1vo

²⁶⁹ Viz Knapp, V.: Teorie práva, právnické učebnice, 1. Vydání, C. H. Beck, Praha, 1995, s. 92

²⁷⁰ Viz Uhlenbruck, P.: Insolvenzrecht, Verlag C.H.Beck, München 2007, s. 41

²⁷¹ Tamtéž

Tento konkursní řád významným způsobem ovlivnil koncepci úpadkového práva v Maďarsku, Nizozemí, Argentině, Rakousku a Japonsku.²⁷²

Ačkoliv konkursní řád platil více než sto let, tlaku hospodářské krise již nemohl odolat. Za těchto okolností byl roku 1994 vydán nový insolvenční řád (Insolvenzordnung, dále jen „InsO“), který mimo jiné apeloval na zjednodušení procesu zahájení konkursního řízení, snížení nákladů insolventního řízení a jednotu insolventního řízení.²⁷³ Zároveň byl přijat i uvozovací zákon k InsO, Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung (dále jen „EGInsO“). Oba právní předpisy jsou účinné od 1. 1. 1999. Nový InsO nahradil také "Gesamtvollstreckungsverfahren“, který platil pro bývalé země NDR po sjednocení Německa.²⁷⁴

I tento právní předpis musel splňovat požadavky doby, a byl proto mnohokrát novelizován. K významné novelizaci došlo roku 2001 zákonem měnícím insolvenční řád a jiné zákony („Gesetz zur Änderung der InsO und anderer Gesetze“). Nicméně, i přes četné novelizace, InsO představuje ve Spolkové republice Německo stále základní pramen insolventního práva.

Co se týká právní úpravy řešení úpadku spotřebitele, původně měla být v InsO zahrnuta pod Regelinsolvenzverfahren, tedy běžná úpadková řízení, což bylo nevhodné, neboť tato právní úprava vyhovuje potřebám obchodních společností, a nikoliv spotřebitelů. Proto bylo po kritice odbornou veřejností přistoupeno ke koncepci nové, více podtrhující specifika insolventního řízení na majetek spotřebitele. Již existující institut osvobození od zbytku dluhů (Restschuldbefreiung) tak byl doplněn o zvláštní způsob insolventního řízení týkající se úpadku fyzických osob - Verbraucherinsolvenzverfahren.²⁷⁵

5.1.1 Prameny současné právní úpravy insolventního práva v SRN

Na úvod této kapitoly se jistě sluší krátce popsat postavení insolventního práva v německém právním řádu. Insolvenční právo představuje, stejně jako u nás, soukromoprávní disciplínu, která je silně provázána s jinými právními odvětvími²⁷⁶, a to

²⁷² Uhlenbruck, P.: Insolvenzrecht, Verlag C.H.Beck, München 2007, s. 41

²⁷³ Tamtéž

²⁷⁴ Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/toISO-8859-2/1-10078240-15370880-F00000_detail-87

²⁷⁵ Laroche, P.: Entschuldung natürlicher Personen und Restschuldbefreiung nach deutschem und niederländischem Recht. Aachen: Shaker, 2003. s. 6.

²⁷⁶ Německé insolvenční právo musí podobně jako v českém právním řádu respektovat normy ústavního práva.

zejména se závazkovým právem a pracovním právem. Insolvenční právo představuje jakýsi podobor práva obchodního a lze říci, že normy insolventního práva jsou zároveň obchodněprávními normami.²⁷⁷

Po tomto krátkém upřesnění lze zaměřit pozornost na prameny německého insolventního práva, kterým je v první řadě již zmíněný **InsO**.²⁷⁸ InsO je rozčleněn celkem do deseti částí, jimiž se autorka bude postupně jednotlivě zabývat. Obecně lze říci, že InsO se dělí na část obecnou a zvláštní, přičemž část obecná obsahuje úpravu celého řízení a v části zvláštní jsou pak upravena zvláštní řešení úpadku včetně spotřebitelského řízení.²⁷⁹

V první části InsO (§1 - §10) jsou upraveny základní otázky německého úpadkového práva. Ihned v ustanovení § 1 jsou popsány cíle insolventního řízení. Dle dikce § 1 InsO slouží insolvenční řízení k tomu, aby dlužníkovi věřitelé byli společně uspokojeni z výnosů získaných zpeněžením majetkové podstaty dlužníka, nebo k sestavení insolventního plánu směřujícího k záchraně podniku. Následně se v první části InsO nacházejí důležitá ustanovení upravující zásady insolventního řízení, místní příslušnost, atd. V ustanovení § 4 InsO stojí, že insolvenční řízení se řídí, není-li stanoveno jinak, předpisy občanského řádu procesního (Zivilprozessordnung, dále jen „ZPO“).

Druhá část InsO (§11 - §79) se zabývá zahájením insolventního řízení, majetkovou podstatou a účastníky řízení. V § 11 je stanoveno, že insolvenční řízení může být zahájeno na majetek každé fyzické i právnické osoby.²⁸⁰ Jedná se o přípustnost insolventního řízení.

Třetí část InsO (§80 - §147) se koncentruje na účinky zahájeného insolventního řízení. Nejvýznamnější je zřejmě přechod dispozičních oprávnění k majetku dlužníka na insolventního správce.

Ve **čtvrté části InsO** (§148 - § 173) se nachází regulace správy a zpeněžení insolvenční masy²⁸¹ (Insolvenzmasse). Ustanovení této části InsO upravují zejména oprávnění a povinnosti insolventního správce a rozhodnutí o způsobu zpeněžení insolvenční masy.

²⁷⁷ Viz Uhlenbruck, P.: Insolvenzrecht, Verlag C.H.Beck, München 2007, s. 98

²⁷⁸ Viz Hess, H.: Insolvenzrecht, 4. Neu bearbeitete und erweiterte Auflage, C. F. Müller Verlag, 2007, s. 8

²⁷⁹ Viz Raban, P.: Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systémech. In: Právní rozhledy, č. 9, 2002, s. 429

²⁸⁰ Viz § 11 Abs. 2 InsO

²⁸¹ V českém právním názvosloví se užívá ve stejném významu pojem „konkursní podstata“

Následně, **pátá část InsO** (§ 174 - § 216) hovoří o uspokojení věřitelů a o průběhu insolventního řízení. Úvodní ustanovení této části upravují přihlašování pohledávek věřitelů a rozdělení výnosů z insolvenční masy mezi tyto věřitele.

Šestá část InsO (§ 217 - § 269) obsahuje právní úpravu insolventního plánu. Tento právní institut slouží dle dikce § 217 InsO k úpravě uspokojení věřitelů, zpeněžení insolvenční masy a ručení dlužníka po skončení insolventního řízení.²⁸²

Sedmá část InsO (§ 270 – § 285) se zabývá samosprávou, jejíž zásady jsou zakotveny v § 270 InsO. Dlužník je dle tohoto ustanovení oprávněn pod dohledem poručníka spravovat svoji insolvenční masu a nakládat s ní, v případě, že insolvenční soud tuto samosprávu nařídí v rámci rozhodnutí o zahájení insolventního řízení.

Osmá část InsO (§ 286 - § 303) upravuje institut osvobození od zbytku dluhů (Restschuldbefreiung). Ustanovení § 286 InsO stanoví, že dlužník - fyzická osoba může být osvobozena od zbytku dluhů, pokud splní zákonné náležitosti.

Devátá, a z hlediska zaměření diplomové práce, **nejdůležitější část InsO (§ 304 - § 314)**, upravuje spotřebitelské insolvenční řízení a podobná zkrácená řízení neboli Verbraucherinsolvenzverfahren und sonstige Verfahren.

Desátá část InsO (§ 315 - § 334) představuje úpravu zvláštních insolvenčních řízení, a to řízení o pozůstalosti a řízení o společném jmění manželů.

Jedenáctá část InsO (§ 335 - § 343) upravuje problematiku mezinárodní insolvence, která souvisí zejména s mezinárodními insolventními řízeními.

Poslední, **dvanáctá část InsO** se týká účinnosti předpisu.

Vztah k mezinárodnímu insolvenčnímu právu

EGInsO ve své třetí kapitole upravuje vztah k mezinárodnímu insolvenčnímu právu. *Původní čl. 102, který se týkal provádění nařízení (ES) č. 1346/2000 o insolvenčním řízení, byl novelou z 14. 3. 2003 odstraněn a jeho obsah byl nově zakotven v jednotlivých člancích uvozovacího zákona.*²⁸³ Na rozdíl od české právní úpravy tedy nelze v souvislosti s mezinárodními prameny německého insolventního práva hovořit o nařízení č. 1346/2000. Úpravu mezinárodního insolventního práva obsahuje i dvanáctá část InsO. Ustanovení § 335 InsO stanoví, že Insolvenční řízení se řídí, pokud není stanoveno jinak, právním řádem státu, v němž bylo řízení zahájeno.

²⁸² Viz § 217 InsO

²⁸³ Zdroj: http://pravniradce.ihned.cz/toISO-8859-2/1-10078240-15370880-F00000_detail-87

5.2 Průběh insolvenčního řízení na majetek spotřebitele

5.2.1 Základní pojmy z pohledu německého insolventního práva

Předtím, než se autorka zaměří na průběh spotřebitelského insolventního řízení, považuje za vhodné krátce vysvětlit základní pojmy z pohledu německého insolventního práva.

- **Pojem insolvence (Insolvenz)**

*Dlužník je insolventní, když jeho věřitelé nemohou být uspokojeni z jeho majetku.*²⁸⁴ Dlužník je dle InsO v úpadku tehdy, pokud je předlužen nebo neschopen platit, případně obě možnosti zároveň. Uvedené se ovšem týká insolventního práva hmotného. Z procesního hlediska se o insolvenci jedná v případě, kdy soud již zahájil insolvenční řízení.²⁸⁵ Hovoříme tedy o insolvenci v užším smyslu.

- **Pojem spotřebitele (Verbraucher)**

Spotřebitelem se rozumí *fyzické osoby, které nevykonávají žádnou nebo pouze nepatrnou podnikatelskou činnost.*²⁸⁶ Legální definice pojmu „Verbraucher“, tedy spotřebitel, se nachází v ustanovení § 13 německého občanského zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch, dále jen „BGB“): *„Spotřebitelem je každá fyzická osoba, která učiní právní úkon za takovým účelem, který lze přičítat její obchodní nebo samostatné pracovní činnosti.“*²⁸⁷ Za spotřebitele lze dle německého právního řádu považovat i drobné podnikatele, pokud je jeho finanční situace přehledná²⁸⁸ a nevznikly mu pohledávky z pracovního poměru.²⁸⁹

- **Pojem insolventního spotřebitelského řízení (Verbraucherinsolvenzverfahren, Privatinsolvenzverfahren)**

Insolvenční spotřebitelské řízení je upraveno v části deváté InsO. Ve smyslu § 302 InsO je toto řízení určeno výhradně fyzickým osobám – spotřebitelům. Ustanovení § 304 InsO je koncipováno tak, aby v případě nemožnosti uspokojení zbytku

²⁸⁴ Viz Foerste, U.: Insolvenzrecht, Grundrisse des Rechts, 5. Auflage, Verlag C. H. Beck, München 2010, s. 1

²⁸⁵ Tamtéž

²⁸⁶ Viz Uhlenbruck, P.: Insolvenzrecht, Verlag C.H.Beck, München 2007, s. 639

²⁸⁷ Viz § 13 BGB: *Verbraucher ist jede natürliche Person, die ein Rechtsgeschäft zu einem Zwecke abschließt, der weder ihrer gewerblichen noch ihrer selbständigen beruflichen Tätigkeit zugerechnet werden kann.*

²⁸⁸ Za přehlednou je dle § 304 odst. 2 InsO považována situace, kdy dlužník v době podání insolventního návrhu má méně než 20 věřitelů.

²⁸⁹ Viz § 304 InsO

závazků mohlo jako řešení ultima ratio nastoupit „Restschuldbefreiung“, resp. osvobození od zbytku dluhů.

Insolvenční spotřebitelské řízení lze označit za *zvláštní řízení pro fyzické osoby*²⁹⁰ a je oproti běžnému úpadkovému řízení značně zjednodušeno²⁹¹ a je méně nákladné. Spotřebitel má také šanci se osvobodit od zbytku závazků, což v běžném insolvenčním řízení není možné. V rámci úpadku spotřebitele je kladen důraz na prioritu mimosoudního řešení sporu. Odlišností od běžného insolventního řízení je také institut poručníka (Treuhänder) namísto insolvenčního správce.²⁹²

V následujících podkapitolách autorka popisuje tři na sebe navazující stádia insolventního řízení na úpadek spotřebitele. Je třeba si uvědomit, že tato stádia jsou k sobě navzájem v poměru subsidiarity, tzn., že další krok nastává teprve tehdy, pokud ten předcházející skončil neúspěchem.

5.2.2 První stádium: Mimosoudní smír (außergerichtlicher Einigungsversuch)

Prvním a ze zákona povinným stádiem²⁹³ insolventního spotřebitelského řízení je mimosoudní smír, resp. snaha o jeho docílení. Dlužník se musí dle dikce § 305 InsO pokusit se svými dlužníky uzavřít mimosoudní smír na základě tzv. plánu na vyrovnaní dluhů (Schuldbereinigungsplan). Dlužník je proto povinen předložit seznam svého majetku a svých závazků. Zákon neuvádí žádnou konkrétní formu tohoto mimosoudního smíru. Pokus o jeho uzavření musí proběhnout během posledních šesti měsíců před zahájením soudního řízení.²⁹⁴

Autorka je toho názoru, že toto prvotní mimosoudní stádium je velmi užitečné zejména z důvodu zamezení přehlcení insolvenčních soudů.

²⁹⁰ Zdroj: www.wirtschaftslexikon.de

²⁹¹ Insolvenční řízení na majetek spotřebitele spadá do kategorie tzv. Kleinverfahren (zkrácená řízení), neboť z procesněprávního hlediska je mnohem jednodušší a kratší než běžná úpadková řízení.

²⁹² Viz Haarmeyer, Frind: Insolvenzrecht, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2011, s. 116

²⁹³ Viz Brei, Bultman: Insolvenzrecht, 1. Auflage, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2008, s. 368

²⁹⁴ Viz Hess, Kranemann: Insolvenzrecht, 4. Auflage, RWS Verlag Kommunikationsforum, Köln, 1999, s. 11

5.2.3 Druhé stádium: Insolvenční návrh a plán na vyrovnání dluhu

Vzhledem k tomu, že insolvenční spotřebitelské řízení je řízením na návrh, je k zahájení soudního řízení třeba iniciativy ze strany věřitelů nebo dlužníka ve formě podání insolventního návrhu.²⁹⁵

Návrh dlužníka je upraven v § 305 InsO odst. 1. Dle tohoto ustanovení musí mít návrh písemnou formu a zároveň musí splňovat také další zákonné náležitosti. Mimo jiné musí předložit dokumenty taxativně vyjmenované v § 305 InsO. Jedná se zejména o potvrzení o projevení snahy vedoucí k uzavření mimosoudního smíru²⁹⁶ (Bescheinigung über den außergerichtlichen Einigungsversuch), plán na vyrovnání dluhů a seznam příjmů a majetku. K podání návrhu je aktivně legitimován i věřitel²⁹⁷, resp. věřitelé. Insolvenční soud²⁹⁸ je povinen se takovýmto návrhem zabývat a v případě, že shledá návrh opodstatněným, rozhodnout o zahájení insolventního řízení.

Ustanovení § 306 InsO se zabývá „klidem insolventního řízení“ (Ruhen des Insolvenzverfahrens). Ve smyslu tohoto ustanovení nastává klid insolvenčního řízení od podání návrhu na zahájení insolventního řízení až do rozhodnutí o plánu na vyrovnání dluhu, přičemž tento časový úsek by neměl přesáhnout 3 měsíce. Soud je v tomto mezidobí oprávněn činit opatření k zajištění dlužníkovy majetku.²⁹⁹

Přijetí plánu na vyrovnání dluhů závisí na souhlasu věřitelů.³⁰⁰ Přitom platí, že s plánem by měli souhlasit všichni věřitelé, což je ovšem u velkého počtu věřitelů téměř nemožné. Proto postačí, když s plánem souhlasí více než polovina dlužníkem označených věřitelů.³⁰¹ Pokud proti plánu na vyrovnání dluhu žádný věřitel nepodal námitku, platí fikce přijetí plánu a insolvenční soud vydá rozhodnutí o přijetí plánu na vyrovnání dluhu.³⁰² Přijetím plánu jsou insolvenční návrh a žádost o osvobození

²⁹⁵ Insolvenční návrhy jsou zveřejňovány na portálu www.insolvenzbekanntmachungen.de

²⁹⁶ Viz Kübler, M., Prütting, H.: RWS _ Dokumentation 18, Band I, Verlag Kommunikationsforum GmbH, Köln, s. 564

²⁹⁷ Viz Brei, Bultman: Insolvenzrecht, 1. Auflage, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2008, s. 377

²⁹⁸ Insolvenčním soudem se ve Spolkové republice Německo rozumí z hlediska věcné příslušnosti obvodové soudy (Amtsgerichte), ovšem pouze ty, v jejichž obvodu má sídlo zemský soud (Landgericht). Co se týká místní příslušnosti, jedná se o ty okresní soudy, v jejichž obvodu se nachází středisko hospodářské činnosti dlužníka. Informace čerpány z: Foerste, U.: Grundrisse des Rechts, 5. Auflage, Verlag C.H.Beck, München, 2010, s. 21

²⁹⁹ Viz Konkursní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, článek Krátký exkurs do německého insolventního práva – část III., dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvenčního-prava-cast-iii>

³⁰⁰ Viz Braun, Riggert, Kind: Schwerpunkte des Insolvenzverfahrens, 4. Auflage, Booberg

³⁰¹ Tamtéž

³⁰² Viz § 308 InsO

od zbytku dluhů považovány za zpět vzaté.³⁰³ Věřitelé nemají vůči dlužníku nárok na náhradu výdajů spojených s plánem na vyrovnání dluhu³⁰⁴. Důvodem je skutečnost, že při úpadku spotřebitele často dochází ke vzniku vysokých mimosoudních nákladů, které dlužníku znesnadňují jakoukoliv snahu o umoření dluhů.³⁰⁵

Přijetí plánu má samozřejmě jisté právní účinky, v prvé řadě je považováno za narovnání ve smyslu § 794 ZPO³⁰⁶. To znamená, že věřitelé mají možnost proti dlužníku nařídit exekuci v případě, že nebude plnit tento schválený plán dobrovolně.³⁰⁷

5.2.4 Třetí stádium: Zjednodušené insolvenční řízení

*Byly-li proti plánu vneseny námitky, které nebylo možno nahradit souhlasem soudu, pokračuje se ex officio v insolvenčním řízení, ovšem v jeho zjednodušené podobě.*³⁰⁸ Zjednodušené insolvenční řízení neboli „vereinfachtes Insolvenzverfahren“ je upraveno v třetím oddílu deváté části InsO zabývající se insolvenčním řízením na úpadek spotřebitele.³⁰⁹ V rámci tohoto zjednodušeného insolventního řízení na úpadek spotřebitele přebírá roli insolventního správce³¹⁰ poručník (Treuhänder), který je určen soudem ihned při zahájení insolventního řízení. Tento poručník nemá na rozdíl od věřitele oprávnění zpeněžit majetek dlužníka sloužící k zajištění věřitelské pohledávky. Na návrh poručníka může soud nařídit upuštění od zpeněžení části nebo celé majetkové podstaty³¹¹ a místo toho uložit dlužníku, aby v určené lhůtě poskytl k rukám kurátora částku, jež bude odpovídat hodnotě části nebo celé majetkové podstaty a jež bude rozdělena mezi věřitele³¹². Před vydáním rozhodnutí je soud povinen vyslechnout všechny věřitele.³¹³

Teprve poté, co byl uplatněn výše popsáný postup dle § 314 odst. 1 InsO, má dlužník právo požádat soud o osvobození od zbytku dluhů (Restschuldbefreiung).

³⁰³ Viz § 308 odst. 2 InsO

³⁰⁴ Viz § 310 InsO

³⁰⁵ Viz Kübler, M., Prütting, H.: RWS _ Dokumentation 18, Band I, Verlag Kommunikationsforum GmbH, Köln, s. 571

³⁰⁶ V tomto ustanovení jsou vyjmenovány „Další exekuční tituly“ (Weitere Vollstreckungstitel)

³⁰⁷ Viz Braun, Riggert, Kind: Schwerpunkte des Insolvenzverfahrens, 4. Auflage, Booberg

³⁰⁸ Viz Konkursní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, článek Krátký exkurs do německého insolventního práva – část III., dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckekeho-insolvencniho-prava-cast-iii>

³⁰⁹ Konkrétně se jedná o ustanovení § 311 - § 314 InsO

³¹⁰ Právní postavení kurátora se analogicky řídí ustanoveními § 56 - § 66 InsO o insolvenčním správci

³¹¹ Viz § 314 odst. 1 InsO

³¹² Viz Konkursní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, článek Krátký exkurs do německého insolventního práva – část III., dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckekeho-insolvencniho-prava-cast-iii>

³¹³ Viz § 314 odst. 2 InsO

5.2.5 Osvobození od zbytku dluhů (Restschuldbefreiung)

Institut osvobození od zbytku dluhů neboli „Restschuldbefreiung“ znamená, že dlužník je po určité době osvobozen od placení zbylých pohledávek, pokud je zřejmá jeho neschopnost je splatit. Tímto právním institutem se německá právní úprava přizpůsobila téměř všem ostatním západoevropským zemím.³¹⁴

Právní úprava Restschuldbefreiung se nachází v části osmé InsO (§ 286 - § 303 InsO). V ustanovení § 286 je zakotveno, že dlužník – fyzická osoba může požádat soud o osvobození od povinnosti uhradit zbytek neuspokojených pohledávek insolvenčních věřitelů. O osvobození rozhoduje insolvenční soud pouze na návrh dlužníka, který je soudu předkládán spolu s insolvenčním návrhem a *prohlášením, jímž své zabavitelné pohledávky ze služebního nebo pracovního poměru na dobu 6 let postupuje soudem určenému poručníkovi*.³¹⁵ Dlužník a věřitelé mohou insolvenčnímu soudu navrhnout vhodného poručníka pro konkrétní případ³¹⁶.

Insolvenční soud rozhodne o žádosti po vyslechnutí věřitelů a insolvenčního správce.³¹⁷ Poté vydá rozhodnutí o vyhovění nebo nevyhovění žádosti na osvobození od zbytku dluhů, proti němuž jsou věřitelé a insolvenční správce oprávněni podat stížnost. Soud žádosti nevyhoví ve smyslu § 290 InsO tehdy, pokud *byl dlužník pravomocně odsouzen za trestný čin v insolvenčním řízení, poskytl v žádosti nepravdivé údaje, žádal o prominutí zbytku dluhů v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu, v posledním roce před podáním insolvenčního návrhu hrubě poškodil zájmy věřitelů, v průběhu insolvenčního řízení porušil své povinnosti (zejména povinnost informační a povinnost spolupracovat s insolvenčním správcem) nebo pokud v nepatrném insolvenčním řízení udal nepravdivé údaje o svém majetku a závazcích, a to i z vědomé nedbalosti*.³¹⁸ Nejsou-li dány příčiny k odmítnutí žádosti, soud osvobození schválí. Právní mocí usnesení o oddlužení končí insolvenční řízení.³¹⁹

³¹⁴ Viz Beck, Depré: Praxis der Insolvenz, Vahlen, München, s. 1477

³¹⁵ Viz Konkursní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, článek Krátký exkurs do německého insolventního práva – část III., dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvenčního-prava-cast-iii>

³¹⁶ Viz § 288 InsO

³¹⁷ Viz § 289 odst. 1 InsO

³¹⁸ Viz Konkursní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, článek Krátký exkurs do německého insolventního práva – část III., dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvenčního-prava-cast-iii>

³¹⁹ Tamtéž

Po dobu následujících šesti let³²⁰ je dlužník povinen vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost³²¹ a zabavitelnou část svých příjmů postupovat poručíkovi, který ji poté rozdělí mezi věřitele. V ustanovení § 295 InsO jsou taxativně stanoveny další povinnosti dlužníka, mezi něž patří mimo jiné převedení poloviny hodnoty majetku získaného v předmětné době dědictvím na opatrovníka, informační povinnost (dlužník musí oznámit insolvenčnímu soudu a poručíkovi každou změnu svého zaměstnání, bydliště, apod.), neposkytování zvláštních výhod věřitelům, atd.

Po řádném splnění všech zákonem stanovených podmínek rozhodne soud o osvobození od zbývajících dluhů ve smyslu § 300 InsO. *Usnesení o osvobození je účinné vůči všem insolvenčním věřitelům i věřitelům, jež své pohledávky nepřihlásili (§ 301 odst. 1 InsO), nedotýká se však nároků vzniklých v důsledku protiprávního jednání dlužníka, peněžitých pokut a nároků z bezúročných půjček poskytnutých dlužníkovi k pokrytí nákladů insolvenčního řízení (§ 302 InsO).*³²² Podobně jako v našem právním řádu tímto rozhodnutím pohledávky zcela nezanikají, ale nabývají podoby tzv. naturální obligace. Věřitelé tedy nemohou jejich splnění na dlužníkovi vymáhat. Usnesení o osvobození nemá žádný vliv na práva věřitelů vůči poddlužníkům, ovšem dlužník je dle dikce § 301 InsO osvobozen i proti regresním nárokům těchto osob.

Z ustanovení § 303 InsO vyplývá, že pravomocně schválené osvobození lze odvolat, a to na návrh věřitele podaného ve lhůtě jednoho roku od právní moci usnesení. Soud rozhodne o odvolání pravomocně schváleného osvobození tehdy, pokud se prokáže, že dlužník v průběhu 6leté lhůty úmyslně porušil své povinnosti, a znevýhodnil tak uspokojení insolvenčních věřitelů.

³²⁰ Toto období je označováno jako „Treuhänderphase“

³²¹ Viz Konkursní noviny, vydání č. 1/2013, vyšlo 24. 1. 2013, článek Krátký exkurs do německého insolventního práva – část III., dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckekeho-insolvencniho-prava-cast-iii>

³²² Tamtéž

6 Úvahy de lege ferenda nad porovnáním právní úpravy nelikvidačních způsobů řešení úpadku podle insolvenčních zákonů ČR a SRN

Tato závěrečná kapitola je věnována, jak už ostatně vyplývá z jejího názvu, srovnání právní úpravy úpadku spotřebitele v českém a německém právním řádu a následným úvahám de lege ferenda.

Nejprve by autorka ráda zdůraznila podobnost obou právních úprav, která je zapříčiněna zjevnou inspirací českého zákonodárce německým Insolvenzordnung.³²³ Koneckonců, samotný institut oddlužení byl do IZ převzat právě z německé právní úpravy. Ještě předtím, než autorka přistoupí k samotné komparaci, by ráda dodala, že od nabytí účinnosti roku 1999 má za sebou německý Insolvenzordnung téměř o deset let delší aplikační praxi než náš IZ, a proto je velmi těžké oba právní předpisy jakkoliv srovnávat. Pro naše právní prostředí navíc zůstává osobní bankrot stále spíše novinkou, s níž si mnohdy nevíme příliš dobře rady. Rovněž ekonomická situace v Německu a u nás a s tím související počet spotřebitelských úpadků se dá jen velmi vzdáleně porovnávat.

Pro tyto a další důvody je samozřejmě těžké snažit se udržet krok s tak vyspělou právní kulturou jakou je právě německá, mimo jiné také proto, že u nás byl vývoj úpadkového práva násilně přerušeno obdobím komunismu³²⁴. Nicméně, v současné době již nic nebrání tomu, abychom se pokusili adaptovat na západní právní řády, a to nejen s ohledem na fakt, že jsme členským státem EU, která apeluje na harmonizaci právních řádů.

³²³ Německá právní úprava je přitom ovlivněna americkým modelem (viz již zmíněný Bankruptcy Act)

³²⁴ Tomuto problému čelí i ostatní postkomunistické země (např. Polsko, Maďarsko a Pobaltské republiky), v nichž je většinou problematické přijetí cizí právní úpravy pro odlišnost podmínek a zároveň nemožné navázání na vlastní přerušenu právní úpravu. Viz <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvenčních-rizeni/>

6.1 Zmatení jazyků

Autorka se při zpracování kapitoly zabývající se německým insolvenčním právem potýkala s problémem užití správné terminologie, neboť ne všechny pojmy lze z němčiny doslovně přeložit a významově podobné instituty mají v obou jazycích často odlišné názvy. Proto se bude při srovnávání podobných institutů v rámci spotřebitelského insolventního řízení snažit těmto lingvistickým komplikacím předejít užíváním německého názvu včetně vlastního českého překladu.

V této souvislosti by autorka ráda upozornila na absenci ekvivalentu českému oddlužení, a to jak z jazykového, tak systematického pohledu. InsO je členěn odlišně od našeho IZ a institut oddlužení tak, jak je nám znám z našeho právního řádu, je v Německu koncipován značně rozdílným způsobem. Zatímco u nás je oddlužení chápáno jako jeden ze způsobů řešení úpadku a je upraveno samostatně v Hlavě V. části II. IZ, německý InsO operuje s pojmy Regelsolvenzverfahren (běžné insolvenční řízení) a Verbraucherinsolvenzverfahren (spotřebitelské insolvenční řízení), přičemž toto spotřebitelské insolvenční řízení je zákonodárcem nastaveno jako řízení zkrácené a lišící se od běžného úpadkového řízení. České úpravě oddlužení se nejmíce blíží právě toto Verbraucherinsolvenzverfahren, kterému je věnována část devátá InsO.

Poněkud matoucí je úprava institutu Restschuldbefreiung – osvobození od zbytku dluhů, která se ne zcela logicky nachází v části osmé InsO, tedy v části předcházející samotnému Verbraucherinsolvenzverfahren und sonstige Kleinverfahren. Toto je zapříčiněno tím, že o osvobození od zbytku dluhů má právo požádat každá fyzická osoba a této žádosti nemusí, a contrario vůči české právní úpravě, předcházet spotřebitelské insolvenční řízení. Restschuldbefreiung je dle názoru autorky možné přeložit doslovně jako osvobození od zbytku dluhů, neboť se jedná o alternativu našeho osvobození od zbylých pohledávek.

6.2 Průběh českého insolvenčního spotřebitelského řízení versus Verbraucherinsolvenzverfahren

Na úvod třeba říci, že v německém pojetí není znakem úpadku pluralita věřitelů, jako je tomu v české právní úpravě³²⁵. Dle německého insolventního práva se tak dlužník nachází v úpadku už v okamžiku, kdy má jediného věřitele. Odlišná je také

³²⁵ Viz § 3 IZ

terminologie, přičemž InsO používá coby významový ekvivalent našemu úpadku pojem „důvod zahájení řízení“ (německy Eröffnungsgrund³²⁶).³²⁷

Německé insolvenční řízení na úpadek spotřebitele je typické svojí **třífázovostí**, která vede k větší přehlednosti a komplexnosti řízení. Jak již bylo naznačeno, platí přitom zásada, že další stádium nastupuje teprve v případě neúspěchu stádia jemu předcházejícího. V našem právním řádu se takovéto fáze při řešení úpadku spotřebitele neobjevují a důraz je kladen na **jednotnost řízení**.

V obou právních řádech se projevuje **dispoziční zásada**, když jsou spotřebitelská úpadková řízení zahajována pouze na návrh. Rozdíl lze ovšem spatřovat v tom, že Verbraucherinsolvenzverfahren, coby ekvivalent našemu oddlužení, je zahájen na základě iniciativy dlužníka či věřitele, zatímco české oddlužení je ve smyslu § 389 odst. 2 IZ oprávněn podat pouze dlužník. Autorka se domnívá, že tato odlišnost je dána rozdílným pojetím úpadkového insolventního řízení v obou právních řádech. V českém IZ je oddlužení regulováno jako řešení úpadku přístupné pouze fyzickým osobám – spotřebitelům, k jehož zahájení se vyžaduje samostatné rozhodnutí této osoby o řešení své tíživé finanční situace. Verbraucherinsolvenzverfahren může být na druhou stranu zahajováno jak z iniciativy dlužníka dle § 305 InsO, tak věřitelů, neboť úpadek fyzické osoby nelze dle německého InsO řešit jiným způsobem (na rozdíl od českého právního řádu, kde se připouští také nepatrný konkurs, viz předešlé kapitoly) a věřitelé by se mnohdy nedočkali uspokojení své pohledávky, za předpokladu, že by museli čekat na iniciativu samotného dlužníka.

Z praxe však vyplývá, že častěji podává návrh na zahájení spotřebitelského úpadkového řízení sám dlužník.³²⁸ Co se týká věřitelského návrhu, jeho právní úprava se na úpadkové insolvenční řízení analogicky aplikuje prostřednictvím ustanovení § 14 odst. 1 první části³²⁹ InsO, kde je řečeno, že věřitelský návrh na zahájení insolventního řízení je přípustný, pokud má tento věřitel právní zájem na zahájení insolventního řízení a prokáže svoji pohledávku a důvod zahájení insolventního řízení. Podle následujícího odstavce je insolvenční soud v případě přípustného věřitelského návrhu povinen vyslechnout dlužníka.

³²⁶ Viz § 16 InsO

³²⁷ Viz Konkursní noviny, vydání č. 25/2012, vyšlo 5. 12. 2012, článek Krátký exkurz do německého insolventního práva, autor Mgr. et Mgr. K. Skřivánková, dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolventniho-prava>

³²⁸ Zdroj: <http://anwalt-kg.de/rechtsproblem/privatinsolvenz/privatinsolvenz-regelinsolvenz-so-reagieren-sie-richtig-auf-einen-glaubigerantrag/>

³²⁹ Toto ustanovení upravující insolvenční řízení obecně lze aplikovat i na Verbraucherinsolvenzverfahren, neboť se také jedná o úpadkové řízení, ač o jeho speciální formu.

Dalším, ze zákona obligatorním postupem je v německém spotřebitelském insolvenčním řízení tzv. mimosoudní řešení sporu, tedy **pokus o mimosoudní smír**. Tento institut nemá v českém IZ žádný ekvivalent. Dle názoru autorky je toto velmi užitečným právním institutem, jímž bychom se mohli v české právní úpravě do budoucna inspirovat. Fakt, že je zákonem stanovena povinnost se před zahájením soudního řízení pokusit vyřešit insolvenční spor mimosoudně, bezesporu značně přispívá k tomu, aby se soudy zbytečně nezahlcovaly případy, které vůbec soudní řízení nepotřebují. Německý zákonodárce přitom stanovil zkrácené úpadkové spotřebitelské řízení jako ultima ratio pro případ, že ztroskotá jednak tato snaha o mimosoudní smír a následně i dohoda za asistence insolventního soudu. Tento postup považuje autorka za účinnější ve srovnání s českou právní úpravou.

Co se týká způsobu řešení oddlužení, jeho regulace je v českém a německém právním řádu značně odlišná. V našem právním řádu zákonodárce stanovil dva způsoby oddlužení, a to oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře. Dle IZ je volba způsobu řešení dlužníkovy úpadku v rukou věřitelů, což v německém Insolvenzordnung samozřejmě stanoveno není, s ohledem na fakt, že InsO nabízí pouze jediný způsob řešení spotřebitelského úpadku, a to Verbraucherinsolvenzverfahren, který stojí na stejném principu jako náš nepatrný konkurs: dochází ke zpeněžení majetkové podstaty a následnému spravedlivému rozdělení výtežku mezi věřitele. Plán na vypořádání zbytku dluhů by se dal označit za alternativu našeho splátkového kalendáře, ovšem představuje pouze mimosoudní řešení úpadku mezi dlužníkem a jeho věřiteli.

Autorka považuje německou ideu rozdělení insolvenčních řízení na „běžné“ a „spotřebitelské“ za velmi pozitivní, neboť vede k mnohým procesním i finančním zjednodušením.

6.3 Osvobození od zbylých dluhů versus Restschuldbefreiung

Co se týká institutu osvobození od zbylých pohledávek, je zřejmé, že jejich koncepce a podstata je velmi podobná, i když se právní úprava do určité míry odlišuje. V případě českého dlužníka je třeba, aby podal návrh na osvobození od zbytku dluhů po splnění všech stanovených povinností tak, jak bylo popsáno v příslušné kapitole diplomové práce. Jedná se tedy o jakousi navazující fázi na skončené insolvenční řízení a zároveň o satisfakci poskytovanou dlužníku jaksi „za odměnu“. V Německu

ovšem dlužník podává tento návrh na osvobození již s insolvenčním návrhem a soud o schválení osvobození rozhoduje ještě před skončením insolventního řízení. V případě, že dojde ke schválení osvobození, nastupuje nové samostatné řízení. Autorka se domnívá, že česká koncepce je v tomto ohledu spravedlivější, neboť dlužníka motivuje dostat svým závazkům a teprve po splnění povinností je mu umožněno být od zbytku svých dluhů osvobozen. Osvobození od zbytku dluhů je ve Spolkové republice mírnější a přístupnější většímu počtu dlužníků než v našem právním řádu.

Pro úplnost však autorka konstatuje, že Restschuldbefreiung má i přes svůj výrazně sanační charakter za cíl postupné uspokojení dlužnickových věřitelů a není tedy jakýmsi „generálním pardonem“.³³⁰ Dlužník je dle InsO povinen ze svého výdělku odvádět část věřitelům, což ho zavazuje do budoucna. Vzhledem k této regulaci nám skutečně může Restschuldbefreiung připomínat **oddlužení plnění splátkového kalendáře**, ovšem s tím rozdílem, že dlužník převádí formou cese poručníkovi část svého výdělku ve prospěch věřitelů po dobu šesti let, plnění splátkového kalendáře přitom probíhá zásadně a zpravidla po dobu pěti let. Tento rozdíl může působit dojmem, že německá koncepce je přísnější, ovšem není možné si nepovšimnout rozdílu ve výši částky, která dlužníkovi měsíčně zůstane.³³¹ Zatímco v ČR se jedná o životní minimum, u našich západních sousedů se toto odvíjí od výše vydělané částky, což autorka považuje za příhodnější řešení.

Navíc IZ pro dlužníky osvobozené od placení zbytku dluhů ukládá toliko hrozbu odejmutí nebo zániku přiznaného osvobození v případě, že ve lhůtě 3 let od právní moci rozhodnutí o osvobození dlužník nedodrží podmínky dle § 417 IZ. Pro českého „bývalého“ dlužníka, který byl takto soudem osvobozen od placení zbylých pohledávek hrozba odejmutí nebo zániku tohoto dobrodiní přetrvává i po skončení procesu oddlužení, zatímco v Německu by se tomuto časovému úseku rovnala tzv. **Wohlverhaltensperiode** (období dobrého chování), která probíhá paralelně s oddlužením po dobu řečených 6 ti let. Během tohoto období dochází k postupnému umořování dluhů skrze dlužníkuv příjem. Rovněž majetek nabytý ve formě dědictví či daru si dlužník nesmí v této době ponechat a 50 % z něj je povinen převést na poručníka.³³²

³³⁰ Viz Konkursní noviny, článek Dlužníci v Německu, autor JUDr. Miroslav Ulrych, vydání č. 25/2012, vyšlo 5. 12. 2012, dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/dluznici-v-nemecku>

³³¹ Viz Aplikované právo, 2/2008, Frelichová, K.: Oddlužení neboli osobní bankrot, s. 65

³³² Zdroj: <http://www.schulden-insolvenz.info/insolvenzverfahren/Wohlverhaltensperiode.php>

6.4 Insolvenční správce versus Treuhänder v rámci insolventního spotřebitelského řízení

V českém spotřebitelském insolvenčním řízení vystupuje stejně jako v ostatních úpádkových řízeních insolvenční správce, zatímco u našich západních sousedů přebírá jeho úlohu v rámci Verbraucherverfahren tzv. Treuhänder³³³, neboli poručník. Insolvenčního správce (Insolvenzverwalter) nalezneme v německé právní úpravě pro případy Regelinsolvenzverfahren.

Pravomoci tohoto poručníka jsou upraveny v § 313 InsO, kde stojí, že je pro účely Verbraucherinsolvenzverfahren je, podobně jako u nás, ustanovován insolvenčním soudem a to ihned při zahájení úpádkového řízení. Toto ustanovení odkazuje pro bližší úpravu poručníka na § 292 InsO, kde je popsáno jeho postavení v rámci Restschuldbefreiung. Poručník je tedy soudem stanoven pro případ Verbraucherinsolvenz i následného Restschuldbefreiung a v obou těchto řízeních přebírá roli insolventního správce.

Co se týká českého insolventního správce, jeho právní úprava se v IZ nachází v Dílu 3. Části I., jednak ve zvláštním právním předpisu, a to v zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Co se týká úlohy insolventního správce a poručníka, ta se zřejmě příliš neodlišuje v obou právních řádech.

Poručník má mimo jiné povinnost určit majetkovou podstatu, sepsat přehled dlužníkovu majetku a přihlásit pohledávky. Poručník na rozdíl od německého insolventního správce, nemá pravomoc řešit insolvenční spory a nesmí zpeněžit dlužníkův majetek zatížený přednostními oprávněními³³⁴.

Autorka tuto podkapitolu shrnuje s tím, že německé rozlišování mezi insolvenčním správcem pro úpadek podniku a poručníkem s omezenými pravomocemi³³⁵ v případě spotřebitelské insolvence, není na škodu. V „běžném“ insolvenčním řízení (Regelinsolvenzverfahren), tedy v případě úpadku podniku, se zpravidla jedná o vypořádání mnohem většího majetku než v případě spotřebitelského úpadku a samotné řízení je také v rámci Regelinsolvenzverfahren nesrovnatelně nákladnější. Z těchto důvodů je dle názoru autorky vhodné, aby poručník měl ve srovnání s insolvenčním

³³³ Viz § 313 Abs. 1 InsO: *Die Aufgaben des Insolvenzverwalters werden von dem Treuhänder wahrgenommen.*

³³⁴ Na rozdíl od věřitelů, kteří mají oprávnění tak učinit.

³³⁵ Zdroj: http://www.insolvenzrecht-ratgeber.de/insolvenzrecht/beteiligte/index_06.html

správcem omezené pravomoci, neboť jeho úloha v rámci spotřebitelského řízení jich tolik nevyžaduje.

6.5 Srovnání legálních definic pojmu „nepodnikatel“, resp. „spotřebitel“ v českém a německém právním řádu

Vymezením pojmů nepodnikatel a spotřebitel byla věnována samostatná kapitola diplomové práce, kterou autorka uzavřela s tím, že pojem „nepodnikatel“ v sobě zahrnuje pojem „spotřebitele“. V českém právním řádu se přitom neobjevuje žádná legální definice pojmu „nepodnikatel“, proto je třeba vycházet z pojmu „podnikatele“, který je definován v ustanovení § 2 odst. 2 ObchZ. Pojem spotřebitele vychází ze zákona o ochraně spotřebitele. Obecně lze tedy říci, že v českém úpadkovém právu se spotřebitelem rozumí fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Dle § 286 německého InsO může o osvobození od zbytku dluhů požádat toliko fyzická osoba. Ustanovení § 304 InsO upravuje osobní působnost insolventního spotřebitelského řízení a na rozdíl od českého IZ výslovně řeší situaci dlužníků - bývalých podnikatelů. V prvním odstavci jmenovaného ustanovení je řečeno, že na bývalé podnikatele se vztahuje právní úprava Verbraucherinsolvenzverfahren za předpokladu, že jeho majetkové poměry jsou přehledné a nevznikl mu žádné pohledávky z pracovněprávních vztahů. Ve druhém odstavci § 304 InsO je následně blíže popsáno, co se rozumí přehlednými majetkovými poměry.

Německý InsO neobsahuje legální definici pojmu „Verbraucher“, tedy spotřebitel. Pro soukromé právo platí definice obsažená v § 13 BGB, podle níž je spotřebitelem ta fyzická osoba, *kteřá učiní právní úkon za takovým účelem, který lze přičítat její obchodní nebo samostatné pracovní činnosti.*

Stejně jako u nás je tedy důraz kladen na skutečnost, aby se jednalo o fyzickou osobu, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti. Jak je patrné, pojetí spotřebitele je v obou právních řádech víceméně totožné.

6.6 Problematické SJM aneb judikatura versus zákon

Problematika **SJM** je bezesporu nejkontroverznějším tématem současné české insolvenční praxe. Jedná se totiž o právní institut, jehož úprava není zakotvena v zákoně, nýbrž byla toliko dovozena z judikatury Nejvyššího soudu v Praze.

V souvislosti se SJM se objevuje celá řada aplikačních problémů, mimo jiné výklad úvodního ustanovení § 1 IZ, kde zákonodárce užil jednotného čísla „dlužník“. Situaci neprospívá ani roztříštěná soudní praxe a absence sjednocující judikatury.

Problém se vynořil dva roky po nabytí účinnosti IZ usnesením KSPL 54 INS 4966/2009-A-7, v němž soud rozhodl o úpadku fyzické osoby a po zamítnutí návrhu na povolení oddlužení prohlásil nepatrný konkurs na majetek této osoby. Proti jmenovanému usnesení podala dlužnice v zákonné lhůtě odvolání s tím, že i její manžel žádá o oddlužení a připojila námitku, že oba návrhy na oddlužení měly být projednávány současně. Soud tak mohl přihlédnout k součtu jejich společných dluhů a příjmů v rámci SJM, čímž by bylo dosaženo zákonem stanovené minimální hranice 30% uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů. Vrchní soud v Praze na toto odvolání reagoval tak, že usnesení Krajského soudu v Plzni se zrušuje a věc se vrací zpět soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Význam citovaného usnesení dalece přesáhl konkrétní řízení a stal se návodem pro řešení obdobných případů pro soudní praxi. Lze tedy hovořit o kvazi-precedentu.

Judikaturou vytvořený institut SJM je z hlediska hmotněprávního založen na úpravě SJM v ObčZ (§ 143 - § 151 ObčZ) a z hlediska procesněprávního vychází z ustanovení § 112 OSŘ týkající se úpravy spojení věcí ke společnému řízení.

Mezi významná usnesení Nejvyššího soudu v souvislosti s problematikou SJM patří usnesení sen. Zn. 29 NS CR 54/2011 se zabývá přihlašovaním pohledávek do insolventního řízení, v němž došlo ke spojení řízení o insolvenčních návrzích manželů a usnesení ze dne 31. 7. 2012, sen. zn. 29 NS CR 22/2012, v němž Nejvyšší soud přezkoumával poctivý záměr manželů při společném oddlužení.

Nutno dodat, že Ústavní soud CR se zatím otázkou společného oddlužení manželů nezabýval.

Do SJM tak dle této úpravy náležejí jednak věci, práva a závazky, s tím, že rozsah SJM může být rozšířen nebo zúžen na základě smlouvy uzavřené manžely formou notářského zápisu nebo může být zúženo soudem na návrh některého z manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Z hlediska vlastnického práva představuje SJM zvláštní formu majetkového společenství.³³⁶

³³⁶ Informace byly čerpány z prezentace o oddlužení manželů, Mostov u Chebu, 2013, autoři: Benetka, M. a Šašek, P.

Právní úprava **německého společného jmění manželů** (německy „Gütergemeinschaft“, dále jen „německé SJM“) se nachází jednak v obecné části InsO, a jednak v desátém dílu InsO, zabývajícím se zvláštními druhy insolvenčních řízení.

Ustanovení § 37 InsO upravuje společný majetek manželů (německy „Gesamtgut“). V prvním odstavci tohoto ustanovení stojí, že jestliže při stavu majetkového společenství společný majetek spravuje jeden z manželů sám a na majetek tohoto manžela je zahájeno insolvenční řízení, potom společný majetek náleží do insolvenční podstaty. Insolvenčním řízením společný majetek vůči majetku druhého manžela však není společný majetek dotčen. Spravují-li manželé společný majetek pospolně, pak se insolvenční řízení na majetek jednoho manžela společného majetku nedotkne.³³⁷ Odstavec 1. se při pokračujícím majetkovém společenství použije v rozsahu tak, že na místo manžela, který společný majetek sám spravuje, nastupuje přetrvávající manžel a na místo druhého manžela pak potomci.³³⁸

Dále je německé SJM zakotveno v ustanoveních § 332 - § 334 InsO. Ustanovení § 332 InsO odkazuje na dědické insolvenční řízení v případě pokračujícího německého SJM: Dle druhého odstavce citovaného ustanovení jsou insolventními věřiteli pouze ti věřitelé, jejichž pohledávky vznikly již v době uzavření tohoto SJM. Potomci mající nárok na podíl SJM nemají oprávnění k podání návrhu na zahájení insolventního řízení. Ovšem musejí být vyslechnuti insolvenčním soudem v případě takového návrhu.³³⁹

Následující ustanovení zakotvují úpravu insolventního řízení týkajícího se společně spravovaného německého SJM. K podání návrhu na zahájení takového řízení je ve smyslu § 333 odst. 1 InsO oprávněn každý věřitel, který chce dosáhnout uspokojení své pohledávky ze společného majetku manželů. Aktivně legitimován k podání návrhu je i každý z manželů. V případě, že není podán oběma manželi zároveň, je třeba, aby byl prokázán důvod úpadku německého SJM a aby byl vyslechnut rovněž druhý manžel.³⁴⁰ Dle § 334 InsO manželé ručí osobně za ty pohledávky, jejichž uspokojení může být požadováno v rámci německého SJM.

Jak vyplývá z výše uvedeného, německá právní úprava institutu SJM je na rozdíl od té české zakotvena přímo v zákoně, zatímco my ji dovozujeme toliko z judikatury.

³³⁷ Viz § 37 odst. 2 InsO

³³⁸ Viz Konkursní noviny, vydání č. 25/2012, vyšlo 5. 12. 2012, článek Jak vidí insolvenční normy německý insolvenční řád, autor M. Ulrych, dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/jak-vidi-insolvencni-normy-nemecky-insolvencni-rad>

³³⁹ Viz § 332 odst. 3 InsO

³⁴⁰ Viz § 333 odst. 2 InsO

Je jistě patrné, že by pro náš právní řád bylo mnohem příznivější, pokud by úprava SJM byla rovněž součástí zákona a nemuseli bychom se potýkat s tolika aplikačními problémy roztráštěné a stále se měnící judikatury. Autorka tuto podkapitolu uzavírá s přáním, aby do budoucna získalo SJM rovněž formu zákonné úpravy jako je tomu u našich západních sousedů.

Závěr

Ve své diplomové práci si autorka stanovila za cíl srovnat českou a německou právní úpravu úpadku spotřebitele. Postupovala přitom tak, že nejprve provedla vyčerpávající analýzu české a následně německé právní úpravy a poté získané poznatky sjednotila a vystavila vzájemné komparaci v závěrečné kapitole, včetně úvah de lege ferenda.

První část práce zabývající se rozbořem českého insolvenčního práva je svým rozsahem poněkud delší, ovšem autorka se domnívá, že vynecháním některé z kapitol by mohla utrpět celková přehlednost a ucelenost práce. V rámci této části diplomové práce autorka příležitostně zabíhá do ekonomických aspektů probírané problematiky, ovšem činí tak pouze ve snaze o co nejpřesnější vysvětlení pojmů, které se prolínají jak v právní, tak v ekonomické dimenzi.

Následující část práce, věnovaná německému insolvenčnímu právu, je znatelně kratší než část česká, a to proto, že autorka nepovažovala za nezbytné zacházet při svém německém exkurzu do přílišných podrobností. Naopak byla motivována snahou vyzdvihnout ty nejmarkantnější rozdíly obou právních úprav a upozornit na nedostatky naší současné právní úpravy ve srovnání s německou.

V poslední kapitole poté autorka mohla přistoupit k samotné komparaci obou právních řádů. Vzhledem k omezenému rozsahu práce, který byl už tak překročen, se ve svém srovnání ovšem musela zaměřit toliko na nejvýznamnější odlišnosti právní úpravy úpadku spotřebitele v českém a německém insolvenčním právu, ačkoliv by bylo možné se zabývat i dalšími tématy.

Autorka dospěla během zpracování diplomové práce k závěru, že německý InsO představuje kvalitnější právní úpravu úpadku spotřebitele než český IZ, který by měl být novelizován a přizpůsoben moderním trendům evropského insolvenčního práva. Dle názoru autorky je právní úprava úpadku spotřebitele, a to zejména oddlužení, dle českého IZ příliš stručná a celkově nedostatečná a mnohé instituty by zasloužily mnohem detailnější a méně rozporuplnou úpravu.

Navíc se autorka domnívá, že tak významný institut, jakým je SJM, by neměl být dovozován pouze z judikatury, nýbrž by měl být zakotven přímo v zákoně, jako je tomu u našich západních sousedů. Tímto by se předešlo velkému množství aplikačních problémů, které naše roztržitá judikatura v současné době není s to uspokojivě

řešit. S tím souvisí také nedostatek kvalifikovaných insolvenčních soudců a celkové přehlcení českých soudů insolvenční agendou, která vede k urychleným a často protichůdným soudním rozhodnutím. Z těchto a mnohých dalších důvodů vyplývá nutnost novelizace českého úpadkového práva³⁴¹.

Poněkud absurdní skutečností se jeví, že hospodářsky mnohem vyspělejší, a tím pádem ekonomickou krizí a spotřebitelskými insolvencemi méně zasažené Německo, má v oblasti úpadkového práva daleko kvalitnější právní úpravu, než jakou bychom s tak vysokým počtem insolvenčních případů, potřebovali my.

Autorka by svoji diplomovou práci ráda uzavřela s tím, že česká právní úprava úpadku spotřebitele by se do budoucna mohla v mnohém inspirovat v německé právní úpravě, a to nejen s ohledem na popsanou výbornou úroveň InsO, ale také proto, že nás pojí podobný historicko-právní vývoj a současné hospodářské vztahy.

Resümee

Das Hauptziel dieser Diplomarbeit mit dem Titel „*Vergleich der Sanierungslösungswege von Verbraucherinsolvenzfällen in der Tschechischen Republik und in der Bundesrepublik Deutschland*“ ist eine Komparation der gegenwärtigen tschechischen und deutschen Rechtsbearbeitung der Verbraucherinsolvenz. Die Autorin schritt dabei so fort, dass sie zuerst eine ausführliche, keineswegs aber detaillierte, Analyse der tschechischen Rechtsbearbeitung dieser Problematik durchführte. Danach wendete sie dieses Verfahren auch im Rahmen des deutschen Insolvenzrechts an. Zum Schluss verband sie die erlangten Erkenntnisse, setzte sie in einen gegenseitigen Kontrast und äußerte ihre Meinungen *de lege ferenda*.

Die Autorin hat in dieser Diplomarbeit also nicht das Ziel eine erschöpfende Analyse der tschechischen und deutschen Rechtsbearbeitung von Verbraucherinsolvenz durchzuführen, sondern eine kritische Komparation der beiden Rechtsbearbeitungen. Hinsichtlich der Tatsache, dass es sich um eine komplizierte und weitgehende Problematik handelt, konnte sie sich allerdings nur auf die wichtigsten Unterschiede beschränken.

Die Arbeit wurde insgesamt in sechs Kapitel gegliedert. **Das erste Kapitel** beschäftigt sich mit den Rechtsquellen des gegenwärtigen Insolvenzrechts in der Tschechischen Republik, wobei die Autorin vor allem von dem Gesetz Nr. 182/2006

³⁴¹ Chystá se harmonizační a revizní novela s účinností od 1. 1. 2014

Slg., über Insolvenz und deren Lösungswege (Insolvenzgesetz), ausging. **In dem nächsten Kapitel** versuchte die Autorin die Problematik der Haushaltsverschuldung an zu nähern. Um eine bessere Ergreifung der Problematik wurde die Aufmerksamkeit zuerst der Erklärung von Grundbegriffen, wie vor allem Verbraucher, Unternehmer, usw., gewidmet. Danach beschäftigte sich die Autorin mit den Ursachen der Haushaltsverschuldung und mit dem Phänomen von Verbraucherkrediten. **Das dritte Kapitel** befasst sich mit dem Ablauf des Insolvenzverfahrens. Zur Einleitung dieser Kapitel wurden die Grundbegriffe der Verbraucherinsolvenz definiert, in erster Linie handelt es sich um die Ausdrücke von Insolvenz, Privatinsolvenz, u. a. Der folgende Teil dieser Kapitel beschreibt dann den Ablauf des Insolvenzverfahrens im allgemeinen, mit der Betonung auf die rechtsprozessuellen Aspekten. **Das vierte Kapitel** befasst sich mit den nicht Liquidations-Methoden für Lösungen von Verbraucherinsolvenzfällen und zwar mit dem Kleinkonkurs und mit der Entschuldung. Dieses wird mit dem Kapitel über das deutsche Insolvenzrecht nachgefolgt. Am Anfang wird kurz die historische Entwicklung des deutschen Insolvenzrechts erklärt und danach wird die Problematik der Verbraucherinsolvenz und deren Rechtsbearbeitung gemäß Insolvenzordnung untersucht. Schlussendlich, das sechste Kapitel stellt die Rechtskomparation der beiden Rechtsbearbeitungen dar und führt in die Meinungen *de lege ferenda*.

Auf dem Grund der kritischen Analyse kommt die Autorin zum Schluss, dass die deutsche Insolvenzordnung eine Rechtsbearbeitung höherer Qualität als unser Insolvenzgesetz darstellt und schlägt dem tschechischen Rechtsgeber vor, sich in der Zukunft in einer Novelle des Insolvenzgesetzes in der deutschen Rechtsbearbeitung zu inspirieren.

Bibliografie

Použitá literatura

- Beck, Depré: Praxis der Insolvenz, Vahlen, München, s. 1477
- Becker, G.: The Economic Approach to Human Behavior, University of Chicago Press, Chicago, 1976
- Berger, A.: Encyclopedic dictionary of Roman Law, s. 477, The Lawbook Exchange Ltd., Philadelphia, 1953
- Braun, Riggert, Kind: Schwerpunkte des Insolvenzverfahrens, 4. Auflage, Booberg
Brei, Bultman: Insolvenzrecht, 1. Auflage, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-
Baden, 2008
- Buckland, W. W.: A Textbook of Roman Law: From Augustus to Justinian, Cambridge University Press, 2007
- Eliáš, K.: Kurs obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo. 4. vydání. Praha: C. H.Beck, 2004
- Falkenstein: Die neusumerischen Gerichtsurkunden, Erster Teil, 1956, s. 87
- Foerste, U.: Grundrisse des Rechts, 5. Auflage, Verlag C.H.Beck, München, 2010
- Haarmeyer, Frind: Insolvenzrecht, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2011, s. 116
- Hess, Kranemann: Insolvenzrecht, 4. Auflage, RWS Verlag Kommunikationsforum, Köln, 1999
- Hess, H.: Insolvenzrecht: Grosskommentar in drei Banden
- Hess, H.: Insolvenzrecht, 4. Neu bearbeitete und erweiterte Auflage, C.F. Müller Verlag, 2007
- Kavan, P.: K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně In Schelle, K.: Sbíрка prací na téma nové insolvenční právo / [editor Karel Schelle], Ostrava: Key Publishing, 2006.
- Kincl, Urfus, Skřejpek: Římské právo. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 62. ISBN 80-7179-031-1
- Knapp, V.: Teorie práva, právnické učebnice, 1. Vydání, C. H. Beck, Praha, 1995
- Knapp, V.: Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy, Praha, C.H.Beck, 1996

- Kotoučová, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. Praha: C. H. Beck, 2010.
- Kotoučová, J. a kol.: Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2008. s. 915
- Kozák, J. a kol.: Insolvenční zákon a předpisy související: nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář, 1. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 599.
- Kübler, M., Prütting, H.:RWS _ Dokumentation 18, Band I, Verlag Kommunikationsforum GmbH, Köln, s. 564
- Kühn, Z.: Pojem a role právního principu. In Právní principy. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999.
- Laroche, P.: Entschuldung natürlicher Personen und Restschuldbefreiung nach deutschem und niederländischem Recht. Aachen: Shaker, 2003
- Lopucki, L. M.; Warren, E. Secured Credit : A Systems Approach. 3 vyd. New York: Aspen Publishers, 2006
- Maršíková, J.; Zelenka, J.:Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související: komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání podle stavu k 1. 2. 2002. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-323.
- Maršíková, J.: Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele, 2. aktualizované vydání, Linde Praha, 2011
- Mousorakis, G.: *The Historical Institutional Context of Roman Law*, Ashgate Publishing Ltd., 2003
- Obnovené zřízení zemské, čl. L XXII – L XXVI
- Richter, T.: Insolvenční právo, 1. Vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008
- Schellová, I.: Úvod do insolvenčního práva, 1. vydání, Ostrava, KEY Publishing, 2007
- Symes, Ch. F.: Statutory Priorities in Corporate Insolvency Law: An Analysis of Preferred Creditor Status, Ashgate Publishing, 2008
- Uhlenbruck, P.: Insolvenzrecht, Verlag C. H. Beck, München, 2007
- Vančura, J.: Úvod do studia soukromého práva římského, Typus, 1923
- Winterová, A.: Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. 6. aktualit. vyd. Praha: Linde, 2011.
- Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní: Vysokoškolská učebnice. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2011

Zelenka, J. a kol.: Insolvenční zákon: Poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES

Zelenka, J. a kol.: Insolvenční zákon s komentářem, důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000.1.vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007.

Časopisecké články:

Budín, P.: Konkurs a vyrovnání, odborný ekonomický měsíčník, článek Insolvenční zákon krok za krokem

Český finanční a účetní časopis, ročník 2008, číslo 4, článek Úpadek dlužníka a jeho řešení v České republice podle nového insolventního zákona

Frelichová, K.: Aplikované právo, 2/2008, Oddlužení neboli osobní bankrot

Havel, B.: Črta o oddlužení. Zpravodaj Pražského sdružení Jednoty českých právníků. 2008, roč. XVIII., č. 1

Holešínský, P. Politzer, T. Strnad, M.: Nové insolvenční právo v České republice (I.díl). *Právní rádce*, 2007, č. 11, s. II

Kaláb, V.: Lidové noviny, rubrika Peníze & Byznys, článek Bankrot v Česku strmě rostou, 6. 2. 2013

Kozák, J.: Konkursní noviny, Poradna konkursních novin, č. 12 ze dne 17.6.2009

Krčmář, Z. : Nový insolvenční zákon urychlí úpadek drobných podnikatelů, Konkursní noviny, 2007, č. 9.

Raban, P.: Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systé-

mech. In: *Právní rozhledy*, č. 9, 2002

Urfus, V.: Vznik a počátky konkurzního práva v Čechách, *Rozpravy Československé akademie věd*, 1960, roč. 70, č. 4

Použité právní předpisy

Zákon č. 312/26 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1943 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Německé právní předpisy:

Bürgerliches Gesetzbuch
Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung
Insolvenzordnung
Zivilprozessordnung

Právní předpisy EU:

nařízení rady ES č. 1346/2000, o úpadkovém řízení
Směrnice 2008/48/ES

Judikatura:

Krajské soudy:

unesení KSPL 54 INS 4966/2009-A-7

Vrchní soud v Praze:

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. VSPH 642/2010-B-34, KSPL 27 INS 1919/2010.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. dubna 2008, sp. zn. KSUL 46 INS 346/2008, 1 VSPH 9/2008.

Nejvyšší soud:

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 3 VSOL 8/2008, 29 NSCR 1/2008

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 3/2009 ze dne 21. 4. 2009

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSCR 1/2008, A-15, ze dne 27. 1. 2010

Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 29 NSČR 2/2010, KSPA 56 INS 2581/2008, ze dne 26. 10. 2010

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. j. KSPH 39 INS 4221/2008, NSČR 20/2009 – B – 32 ze dne 31. 3. 2011

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 9/2009, ze dne 23.2.2011.

Usnesení Nejvyššího soudu v souvislosti s problematikou SJM patří usnesení sen. Zn. 29 NS CR 54/2011

Usnesení ze dne 31. 7. 2012, sen. zn. 29 NS CR 22/2012

Evropský soudní dvůr:

Rozsudek Evropského soudního dvora C 541 a 542/99 - Cape Snc. v. Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl ze dne 22. 11. 2001

Internetové zdroje:

www.akwks.cz

www.anwalt-kg.de

www.aplikovanepravo.cz

www.cak.cz

www.cnb.cz

www.creditbureau.cz

www.e-advokacie.ce

www.ekcr.cz

www.epravo.cz

www.finance.cz

www.hypindex.cz

www.insolvenni-zakon.justice.cz

www.insolvenzbekanntmachungen.de

www.insolvenzrecht-ratgeber.de

www.ipravnik.cz

www.iuridictum.pecina.cz

www.i-uver.eu

www.konkursni-noviny.cz

www.konkurs-vyrovnani.cz

www.insolweb.cz

www.mpo.cz

www.nsoud.cz

www.patria.cz

www.pravnickeforum.cz

www.pravniradce.ihned.cz

www.pwc.cz

www.sagit.cz

www.schulden-insolvenz.info/insolvenzverfahren/Wohlverhaltensperiode.php

www.slovník-cizích-slov.cz

www.spotřebitelský-uver.net/

www.wirtschaftslexikon.de

Ostatní zdroje:

Metodická pomůcka k výkladu směrnice 2008/48/ES

Prezentace o oddlužení manželů, Mostov u Chebu, 2013, autoři: Benetka, M. a Šašek, P.

Úřední sdělení České národní banky ze dne 27. 12. 2010, o aplikačním přístupu k některým ustanovením zák. č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů